

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra církevních dějin a literární historie

Blanka Trnková

**Farnost Budišov u Třebíče
v 2. polovině 20. století**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. ThLic. Marek Šmíd, Ph.D.

Praha 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28. listopadu 2021

Blanka Trnková

Bibliografická citace

Farnost Budišov u Třebíče v 2. polovině 20. století [rukopis]: diplomová práce/Blanka Trnková; vedoucí práce: Marek Šmíd, Praha 2021, 109 s.

Anotace:

Tato práce přibližuje život farnosti Budišov u Třebíče v letech 1950–2000. V kontextu politicko-náboženské situace se pokouší zmapovat duchovní život budišovské farnosti, představuje jednotlivé duchovní správce, zabývá se vztahem obce k farnosti a stavebními záležitostmi v uvedené době. Zdrojem informací se stávají materiály ze státního i diecézního archivu a také z archivu bezpečnostních složek. Taktéž farní i obecní kroniky jsou cenným pramenem. Literatura s tématem spojená obohacuje tuto práci o důležité informace a vytváří tak její komplexnost.

Klíčová slova:

Farnost, Budišov, církve, Stanislav Kovařík, František Vašek, Jan Slabý, František Školař

Abstract:

This work approaches the life of the parish of Budišov u Třebíče between years 1950 and 2000. In context of the political-religious situation, it tries to map out religious life of the parish, introduces all of the church administrators, and watches the relationship between the village and the parish and all the reconstruction work accomplished in mentioned time. The main sources of information are materials from national and diocesan archives and also materials from archives of the security forces. The parish and municipal chronicles are helpful sources too. Also the literature connected with the topic enriches this work and also creates its complexity.

Key words:

Parish, Budišov, Church, Stanislav Kovařík, František Vašek, Jan Slabý, František Školař

Počet znaků (včetně mezer): 184131

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala panu doc. PhDr. ThLic. Marku Šmídovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za vynaložený čas a cenné poznámky. Dále všem přátelům, kteří mi při procesu psaní byli nápomocni. Největší dík ale patří mé rodině za zázemí, trpělivost a všestrannou podporu, které se mi během psaní práce ve velké míře dostávalo.

Obsah

Úvod	8
1 Farnost v 50. letech	15
1.1 Politicko-náboženské poměry v 50. letech.....	15
1.2 Osobnost P. Stanislava Kovaříka.....	19
1.3 Život ve farnosti pod duchovní správou P. Stanislava Kovaříka.....	21
1.4 Správa farního jmění, pořízení nových varhan.....	26
1.5 Shrnutí.....	28
2 Farnost v 60. letech	28
2.1 Politicko-náboženské poměry v 60. letech.....	28
2.2 Osobnost P. Františka Vaška	32
2.3 Život ve farnosti pod duchovní správou P. Františka Vaška	33
2.4 Správa kostelního jmění, pořízení nových zvonů.....	40
2.5 Shrnutí.....	41
3 Farnost v 70. a 80. letech, počátek 90. let.....	42
3.1 Politicko-náboženské poměry v uvedené době	42
3.2 Osobnost P. Jana Slabého.....	46
3.3 Život ve farnosti pod duchovní správou P. Jana Slabého.....	48
3.4 Stavební úpravy fary, oprava kostela, rozšíření hřbitova	56
3.5 Shrnutí.....	60
4 Farnost v 90. letech	60
4.1 Politicko-náboženské poměry v 90. letech.....	60
4.2 Osobnost P. Františka Školaře.....	64
4.3 Život ve farnosti pod duchovní správou P. Františka Školaře.....	66
4.4 Správa farního jmění, oprava střechy a interiéru kostela.....	71
4.5 Shrnutí.....	73
Závěr	74
Seznam zkratk	77
Seznam použitých pramenů a literatury.....	78
Seznam obrazových příloh	81
Obrazová příloha	83

Úvod

Bůh se ovšem nezjevuje pouze ve svém Slově, ve svátostech či v učení církve, ale také v dějinách. Proto mluvíme a píšeme o tom, co bylo – ne abychom vzpomínali na starou slávu (to je neplodné), ale abychom si uvědomili své kořeny i půdu, v níž jsou zapuštěny, a mohli dnes s užitektem připravovat zítřejší úrodu, abychom se vyvarovali chyb předků a mohli rozvíjet to, co přináší požehnání.¹

Dějiny nejnižších článků církevní správy v podobě farností doposud nepatří mezi příliš probádaná témata historiografie, pokud se tedy nejedná o místo spjaté s významnou osobností či důležitým místem našich dějin. Tento nedostatek bych chtěla alespoň částečně napravit, a proto se touto prací zaměřuji na historii farnosti Budišova u Třebíče. Tato studie se tak stává pokračováním historického přehledu života budišovské farnosti, neboť s mírným časovým překrytím navazuje na dějiny farnosti v první polovině 20. století, kterými jsem se zabývala ve své bakalářské práci. Tam jsem již přiblížila geografické údaje městyse Budišova a též dávnou historii farní obce, proto informace tohoto druhu budou v této práci záměrně opomenuty. Soubor obou prací tak tvoří základní přehled dějin budišovské farnosti 20. století. Tato práce nechce být pouhým strohým výčtem událostí, ale přeje si obsáhnout i duchovní stránku budišovské farnosti a na pozadí politicko-náboženského veřejného života zachytit slábnoucí duchovní život, a tak zhodnotit vliv dějin na religiozitu Budišovska.

Obecně lze říct, že zesvětštění naší společnosti sahá už do 19. století. Na počátku 20. století, obzvláště ve větších českých městech, se dá hovořit o náboženské lhostejnosti. Projevy nábožnosti jsou spíše povrchní a vynucené. Právě propojení rakousko-uherského mocnárství s katolickou církví a vznik Československé republiky přispěly k duchovní ochablosti. Na přelomu století a také v meziválečném období však existuje silná snaha obrodit a modernizovat duchovní život v českých zemích. Náboženský život se začal

---

¹ JANDLOVÁ, Martina, (ed.). *Brněnská diecéze (1777-2007): historie a vzpomínky*. [Brno]: Biskupství brněnské, c2006, s. 12

slibně rozvíjet, hlavně díky působení obrozených řeholí. Do vývoje však zasáhly světové válečné konflikty. V těchto těžkých chvílích se katolická církev nikterak neznevážila. Stála vždy na straně národa a zapojila se do národního odboje proti okupantům. Po druhé světové válce byla většina obyvatel Československa matrikovými katolíky, zdaleka ne všichni vystupovali jako aktivní členové církve. Existence církve již brzy po válce začala být ovlivňována komunistickou stranou. Další velkou ránu náboženskému životu v naší zemi zasadil nástup panství této strany. Nastal tvrdý útlak nově nastoleného režimu proti církvím. Komunisté od počátku boj proti církvím brali jako ideologický zápas. Cílem vládnoucí moci bylo eliminovat roli katolické církve ve společnosti, ovládnout její mechanismus, opanovat struktury církve, omezit roli jejich tiskovin, společenskou pozici, duchovní působení. Totalitní režim použil širokou paletu prostředků od zastrašování až po fyzickou likvidaci.

V jaké situaci se římskokatolická církev ocitá? Co to pro ni znamená? Jaké volí prostředky k žití a přežití? Jak se situace dotýká nejnižších církevních článků, tj. malých farností? Jak se chovali kněží a farníci v kontextu doby? Co církvi přinesla nově nastolená svoboda koncem 20. století? Na tyto otázky hledá odpověď tato práce a bude na ně nahlížet z pohledu jedné farnosti na Vysočině – farnosti Budišova u Třebíče, jež je součástí brněnské diecéze. Pokusím se zmapovat náboženský život budišovské farnosti, přiblížím jednotlivé duchovní správce, zachytím péči o kostel a faru, a to vše na pozadí vládnoucí komunistické totality a návratu demokracie do Československa, tedy v časovém vymezení druhé poloviny 20. století. Dolní hranicí je celostátní tvrdý komunistický zásah do církevní správy, horní hranicí je rok milénia a výměna budišovských duchovních správců na přelomu tisíciletí. Závěrem bude zhodnocen vliv totalitní moci na duchovní život budišovské farnosti.

K dosažení vytyčeného cíle bude postupováno v chronologických blocích podle období správcovství jednotlivých kněží, jež byli na budišovskou farnost instalováni. Nejprve bude v každé kapitole objasněn nábožensko-politický kontext daného období a popsána situace v brněnské diecézi. Poté bude předložen profil duchovního správce v rozsahu dohledaných skutečností, aby byl čtenář lépe seznámen s osobností, jež duchovně doprovázela farníky v pojednávaném období. Protože společnost a církev vždy spolu souvisela, bude následně přiblížen civilní i náboženský život v budišovské farnosti v konkrétní době. Tato práce také obsáhne nejzákladnější poznatky o stavebních

záležitostech a správě farního jmění. Pokud budou jednotlivé části práce zaměřeny na občanský život obyvatel, bude tak posuzován pouze Budišov. Přifařenými vesnicemi a osadami se bude zabývat pro přílišnou obsáhlost jen velmi okrajově.

V první kapitole (*Farnost v 50. letech*) bude vzhledem k nastoleným změnám poněkud obsáhleji představena situace v církvi v 50. letech minulého století a stav v brněnské diecézi. Kapitola nastíní osobnost duchovního správce P. Stanislava Kovaříka, zmapuje život ve farnosti a správu farního jmění v tomto období. V kapitole druhé (*Farnost v 60. letech*) bude přiblížena církevní situace v době mírného uvolňování vrcholící období Pražského jara s následným nástupem normalizace a nastíněno, jak se tyto změny promítly v diecézi brněnské. Následně budeme obeznámeni s osobou P. Františka Vaška, který po dobu třinácti let farnost spravuje. Bude popsána nálada a duchovní prožívání farní obce, též stručně přiblížena správa kostelního držení v rozsahu dohledaných faktů. Tématem třetí kapitoly (*Farnost v 70. a 80. letech, počátek 90. let*) bude normalizační období a činnost katolické církve směrem ke skonu komunistického panství, a to až po návrat demokracie do Československa. Tato část přiblíží osobnost P. Jana Slabého, který po tuto dobu budišovskou farnost vede. Připomene život farnosti a rozsáhlé stavební úpravy chrámové i farní budovy. Poslední čtvrtá kapitola (*Farnost v 90. letech*) nám připomene nedávnou historii – dobu znovunabyté svobody. Shrne, co toto období znamenalo pro církve v naší zemi, konkrétněji pro brněnskou diecézi. Seznámí s osobností tajně vysvěceného kněze Františka Školaře a zrekapituluje život v budišovské farnosti pod jeho správou. Také v této době došlo k několika menším úpravám kostela, které zde budou připomenuty.

Stručný rozbor pramenů a literatury

Z dostupných pramenů se tato práce bude opírat především o archivní prameny, které se nacházejí ve státním a biskupském archivu, též v archivu bezpečnostních složek nebo na farním úřadu v Budišově. Dalším důležitým zdrojem budou obecní a školní kroniky a kronika farní, avšak zde musíme mít na paměti, že každý kronikář psal své zápisy v odlišné době a od každého se požadovala rozdílná politická korektnost, a to je obzvláště na obecních kronikách znát, a proto je třeba k těmto pramenům přistupovat kriticky.

1. Pamětní knihy obce Budišov: *Kronika městečka Budišova od r. 1951* - tato pamětnice je chronologickým pokračováním paměti obce Budišova a obsahuje události od roku 1951 až do konce roku 1963 a čítá 232 listů. Pisatelem je zprvu řídící učitel František Zejda a od roku 1954 ředitel školy Josef Zelinka. Následující události budišovské obce z let 1964 až 1968 zaznamenává další pamětnice nazvaná *Kronika městečka Budišova od r. 1964*, jejím zapisovatelem historie je stále Josef Zelinka a obsahuje 54 listů. Pokračováním je *Kronika městečka Budišova od r. 1969*, kde na 379 listech, které tato kronika obsahuje, jsou zapsány události z doby roků 1969 až 1983. Kronikářem byl do roku 1972 stále Josef Zelinka, od roku 1973 Miloslava Pospíšilová, učitelka místní Základní devítileté školy. *Kronika městečka Budišova – díl VII.* – takto kroniku nazvala pisatelka Miloslava Pospíšilová, kde na 398 stranách zachycuje události v obci od roku 1984 až po rok 1988. *Budišov 1989 – díl VIII.* - z tohoto pramene budou čerpány informace o událostech v obci bezprostředně před Sametovou revolucí a děje následující, a to až do roku 1995. Pisatelem se stává ředitel základní školy Milan Boček a od roku 1992 Karel Pavlíček, který je obecním kronikářem doposud. *Kronika městečka Budišova* – tato pamětnice zahrnuje události z let 1996 až 2001 a tvoří tak poslední využitý pramen obsahující 258 stran. Pamětní knihy jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Třebíči, avšak pro potřeby obecního úřadu Budišov byly tímto archivem zhotoveny kopie a ty převedeny do digitální podoby, aby bylo umožněno nahlížení do těchto děl širší veřejnosti, a to na vyžádání u současného kronikáře.

2. Kroniky farnosti budišovské

Podnětnou se mi stala *Kronika farnosti budišovské od roku 1466* zachycující dějiny od uvedeného data a dále zaznamenává události do roku 1999. Zakladatelem a prvním pisatelem těchto pamětí byl pravděpodobně duchovní správce Jan Klippl, který v letech 1859–1878 v Budišově působil. Pisatel se však nepodepsal, ani není patrná datace, kdy se tato pamětnice počala psát. Kniha byla rozdělena do několika oddílů rozvržených po celé knize podle obsahu (dějiny farního obvodu, pořadí biskupů, sérii kněží a kaplanů, inventář kostela a jeho vybavení, opravy při chrámu a faře, památnosti domácí i světové). Jednotlivé události pozdějších let jsou zaznamenány náhodně podle volných listů a orientace v knize je velmi náročná. Pisateli této kroniky byly duchovní správci farnosti.

Bohužel záznamy z let 1947–1968 zcela chybí, dále události do roku 1971 jsou velmi strohé, většinu jen několikařádkové. Tato kniha o velikosti 26x40 cm je vázaná v hnědé polokůži, převaz svazku byl proveden po roce 2000 a tak se bohužel nedochovala původní vazba. Kniha nebyla prozatím odvezena do diecézního archivu a je umístěna na farním úřadu v Budišově. *Kronika farnosti budišovské od roku 2000* je pokračováním zaznamenaných dějin farnosti. Z této pamětnice jsem čerpala informace pro poslední kapitolu, která je datovaná právě do konce 20. století. Tato kronika je uložena na farním úřadu Budišov.

3. Další historické prameny

Dalšími cennými zdroji informací mi byly archivní fondy Státního okresního archivu v Třebíči. Významným fondem, dá se říct stěžejním pro tuto práci, se stal fond Farního úřadu Budišov a fond Biskupské konzistoře nacházející se v Diecézním archivu Brněnského biskupství v Rajhradě. Také Archiv bezpečnostních složek byl zdrojem informací a z poskytnutých zpráv tohoto archivu bylo možné odkrýt některé informace o činnosti Státní bezpečnosti směrem ke správcům budišovské farnosti. Ve spisovně Okresního soudu v Třebíči se nachází rehabilitační spis ve věci trestního řízení vedeného v roce 1959 proti faráři Stanislavu Kovaříkovi. Spis obsahuje rozsudek tohoto soudu, ze kterého je patrné tendenční jednání komunistické totality vůči katolické církvi. Doplňujícím pramenem mi byly výpisky o historii chrámové hudby shromážděné současným varhaníkem Michaelem Kročilem. Vzácnými prameny se mi staly vzpomínky pamětníků, které jsem sesbírala pro tuto práci.

Použitá literatura

Co se týká obecného tématu církevních dějin v druhé polovině 20. století, zejména v souvislosti s pronásledováním katolické církve, zdrojem se mi staly publikace vydané až po roce 1989, tudíž již tendenčně nepředpojaté. A tak dílo autorů Stanislava Balíka a Jiřího Hanuše s názvem *Katolická církev v Československu 1945-1989* byla přehledným obrazem vývoje jednotlivých oblastí církevních celorepublikových dějin. Též díla Václava Vaško *Dům na skále* či *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce* přinesla mnoho podnětného pro přiblížení historického vývoje ve

vztahu ke katolické církvi po roce 1950 až do května 1960. Zajímavým doplněním informací se pro mě stala kniha napsaná Janem Kafkou pod názvem *V hodině velké zkoušky: církevní politika státu v severovýchodních Čechách v letech 1948-1960*. Změny v mezinárodních vztazích, v nichž se v šedesátých a počátkem sedmdesátých let 20. století střídaly tendence k uvolnění s prvky prudkého zostření mezi oběma světovými tábory, a současně změny uvnitř římskokatolické církve vytvořily podmínky pro řešení některých sporných bodů mezi československou vládou a Vatikánem, k nimž patřilo jmenování nových biskupů, "případ" Josefa Berana a obsazení pražského arcibiskupství, situace řeckokatolické církve apod. O jednáních a jejich protagonistech na obou stranách sporu pojednává Karel Kaplan ve své knize *Těžká cesta. Spor Československa s Vatikánem 1963-1973*. Almanach referátů editora Libora Jana publikovaný pod názvem *České církevní dějiny ve druhé polovině 20. století. Sborník příspěvků ze sekce církevních dějin na VIII. sjezdu českých historiků v Hradci Králové ve dnech 10. - 12. září 1999*, konkrétně příspěvek Jana Stříbrného uvedený pod titulem *Katolická církev v českých zemích v čase dvou totalit* mi byla stručným, ale přehledným pramenem informací o stavu církve v Československu v 70. a 80. letech. Dílčími tématy z tohoto období církevních dějin pojednává několik publikací významných církevních historiků. Např. ve sborníku editorky Markéty Doležalové, který vyšel v roce 2020 pod názvem *Katolická církev v Československu/Kardinál Josef Beran a jeho doba*, autoři uvažují skrze působení Josefa Berana o nesnadném vztahu katolických duchovních k první republice přes poválečný odsun německých katolíků až po komunistickou likvidaci tisíciletého působení křesťanství. Jednotlivé studie vytvářejí mnohovrstevný portrét církve v zásadních obdobích našich moderních dějin. Další podnětnou knihou, která na pozadí církevních dějin přibližuje život a okolnosti úřadu kardinála Františka Tomáška, vyšla pod názvem *Kardinál Tomášek s podtitulem Svědectví o dobrém katechetovi, bojácném biskupovi a statečném kardinálovi*, kterou uspořádali Jan Hartmann, Bohumil Svoboda a Václav Vaško a v roce 1994 ji vydalo nakladatelství Zvon. Pro tuto práci bylo nutné blíže se seznámit i s citlivou problematikou skryté církve, konkrétněji s životem předního představitele moravské skryté církve Felixem Davidkem. Obecné informace jsem čerpala z ročenky časopisu *Getsemany*, ale nejvíce přínosnou právě pro orientaci na moravskou část se mi stala disertační práce Miroslava Nedorostka vydaná v roce 2016 pod názvem *„Moravská“ skrytá církev*. Pramenná základna vztahující se k problematice katolické církve po roce 1990 byla velmi omezená. Zdrojem informací pro toto období se mi stal časopis *Religio – Revue pro religionistiku*. Jde o mezinárodní recenzovaný religionistický

časopis vydávaný Českou společností pro religionistiku ve spolupráci s Ústavem religionistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Jedná se o nejstarší religionistické periodikum v ČR, které vychází bez přerušení od roku 1993, vždy ve dvou číslech ročně. V časopise publikovali mnohé významné postavy světové religionistiky. Časopis *Religio* je vydáván v tištěné i elektronické verzi. Právě příspěvek pod názvem *Náboženská situace v České republice po roce 1989* autora Dušana Lužného, uveden v rozhledech č. 2, roč. 1998, se mi stal zdrojem informací o vývoji nábožensko-politické situace v naší zemi v 90. letech minulého století. O historii brněnské diecéze přehledně vypovídá kniha *Biskupství brněnské*, vydaná samotným biskupstvím u příležitosti 240. výročí svého založení. Též publikace editorky Martiny Jandlové, vydaná pod názvem *Brněnská diecéze (1777–2007): historie a vzpomínky*, přispěla k získání komplexnějšího obrazu vývoje brněnského biskupství, neboť jsou zde zachycena osobní svědectví a vzpomínky pamětníků. Pro doplňující informace o dějinách brněnské diecéze se mi stala přínosnou kniha Jana Kose nazvaná *800 let farnosti sv. Václava v Tišnově* zabývající se historií farnosti Tišnov, která také spadá do brněnské diecéze, a tak se některé relace týkají i budišovské farnosti.

Další informace o dějinách Budišova je možno čerpat z místního periodika – *Budišovského zpravodaje* – čtvrtletníku, který vydává Úřad městyse Budišov, jehož přispěvateli v oblasti historie jsou místní pamětníci či amatérští historikové, kronikáři domácí i z okolních obcí. Toto periodikum se tak stává silným pramenem informací o historickém dění v obci a širokém okolí. Též bakalářská práce budišovského rodáka Ondřeje Syrového vydaná v roce 2007 pod názvem *Příspěvek k dějinám Budišova* byla zdrojem zpráv převážně o politickém dění v tomto městečku, neboť čerpala především z archivních pramenů SOkA v Třebíči, fondů ONV Třebíč, MNV a OÚ Budišov.

1 Farnost v 50. letech

1.1 Politicko-náboženské poměry v 50. letech

Po únoru 1948 začala doba snad nejtvrděší zkoušky katolické církve v českých zemích i na Slovensku v celých jejích dějinách. Komunistický teror pokrýval celou republiku, všechny oblasti veřejného, kulturního, hospodářského a církevního života. Každý a vše bylo pod všudypřítomným okem nebo uchem československé Státní bezpečnosti nebo sovětského KGB. Církev v Československu představovala pro nastolenou komunistickou diktaturu nebezpečného protivníka, protože její světový názor neodpovídal ideologickým postojům pounorového režimu. Vládnoucí moc usilovala o odtržení církve od Vatikánu a zřízení státního náboženství, a tak se církev měla stát „služebnicí režimu“. I přestože katoličtí biskupové proti této zvěsti protestovali, nezastavilo to státní aparát k tvrdému zákroku proti římskokatolické církvi. Zákaz církevního tisku, zrušení církevních škol, dosazení státních komisařů do všech konzistoří, zabrané kláštery, zavření kněží jsou základním výčtem zločinů nastolené vládnoucí moci.

Na základě souboru „církevních zákonů“, schválených Národním shromážděním dne 14. října 1949,² si stát vytvořil účinné nástroje k co nejdůkladnější kontrole církevního života. Církev se ocitla de facto mimo právní stav a byla přinucena k absolutní poslušnosti. Stát si nyní osoboval právo zasazovat do vnitřní organizace církve. Zanikl katolický tisk i diecézní věstníky (Acta curiae), místo nich byly zavedeny státem kontrolované Katolické noviny a Věstník katolického duchovenstva. Od dubna 1950 byla většina řeholníků a menší část řeholnic zbavena osobní svobody a internována v centralizačních klášterech. V létě téhož roku došlo k uzavření teologických institutů a vzdělávání duchovních bylo soustředěno na dvě teologické fakulty, jedna v Praze³ a druhá v Bratislavě. Od roku 1950 byli drženi katoličtí biskupové v izolaci. Na přelomu let 1950 a 1951 některé z nich

---

² Zákon č. 217/1949 Sb., kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní; zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církvi a náboženských společností státem; zákon č. 219/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církve římskokatolické státem; čtyři další vládní nařízení se týkají hospodářského zabezpečení Církve československé (z. č. 220), evangelických církví (z. č. 221), církve pravoslavné (z. č. 222) a náboženských společností (z. č. 223)

³ Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta nejprve sídlila v Praze a od roku 1953 až do roku 1990 v Litoměřicích. V roce 1990 byla CMBF včleněna zpět do Univerzity Karlovy jako Katolická teologická fakulta UK.

justice poslala do vězení. V roce 1951 byla dokončena likvidace katolických i nekatolických spolků.⁴

Dbát o to, „aby se církevní a náboženský život rozvíjel v souladu s ústavou a zásadami lidově demokratického zřízení, a zajistit tak pro každého ústavou zaručené právo svobody vyznání, založené na zásadách náboženské snášenlivosti a rovnoprávnosti všech vyznání“, bylo úkolem Státního úřadu pro věci církevní (SÚC), zřízeného prvním ze souboru církevních zákonů (č. 217/1949 Sb.).⁵ Do čela Státního úřadu pro věci církevní byl jmenován Alexej Čepička. Do čela Slovenského úřadu pro věci církevní jmenovala vláda Gustáva Husáka. V krajích a okresech vykonávají působnost ve věcech náboženských a církevních příslušné krajské a okresní národní výbory a jsou v tomto oboru své působnosti podřízeny SÚC. Aby bylo dosaženo potřebné koordinace církevní politiky v krajích a okresech, vydal sekretariát ÚV KSČ pokyny k vytváření tzv. trojek, jejichž členy se měli stát příslušný tajemník KSČ, tajemník Národní fronty a církevní tajemník.

Podle zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, poskytuje stát „osobní požitky duchovních církví a náboženských společností, kteří působí se státním souhlasem v duchovní správě, církevní administrativě nebo v ústavách pro výchovu duchovních.“⁶ Výkon kněžské služby byl vázán na státní souhlas a na vykonání slibu státu. Stát si příslušným právním ustanovením „legalizoval“ možnost zbavit duchovního státního souhlasu kdykoliv se mu znelíbí. Ti z nich, kteří neuposlechli a dále pokračovali v neveřejné činnosti, byli pak souzeni za „maření dozoru státu nad církvemi“. Podle nových zákonů přešla patronátní práva na stát, který nyní vykonává patronát tak, že příslušnému ordináři prezentuje vhodné uchazeče na uprázdněné obročí (farnost) a fakticky deleguje toho, jehož uzná za nejvhodnějšího. K těmto přijatým vládním nařízením se po biskupské konferenci diecézní pastýři vyjádřili listem „duchovenstvu Republiky československé“, ve kterém vyslovili svůj postoj a kněze instruovali v dalších postupech.⁷

---

⁴ KAFKA, Jan. *V hodině velké zkoušky: církevní politika státu v severovýchodních Čechách v letech 1948-1960*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017, s. 26-27.

⁵ VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990, s. 106.

⁶ Tamtéž, s. 104.

⁷ srov. *Pastýřské listy 1945-2000*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003.

Od 1. ledna 1950 nabývá platnost zákon o rodinném právu a zákon o matrikách. Zákonem o rodinném právu je nyní ustanoveno, že za platně uzavřené manželství lze považovat jen takové, které bylo uzavřeno před příslušným národním výborem. Poté, kdy se stanou manželé ve smyslu nového zákona, si mohou snoubenci udělit svátost manželství před Bohem, knězem a církevním společenstvím. Dalším novým zákonem byl zákon o matrikách, kterým přešlo vedení matrik z rukou církve do kompetence státu. Do té doby vedly evidenci narozených (křtů), sňatků a úmrtí farní úřady. Duchovní tak doposud vykonávali službu státních matrikářů a byli za to i státem odměňováni. Nyní měl matriční agendu vykonávat místní národní výbor (MNV). Tímto počinem chtěl stát zamezit styku občanů s kněžími a stát již jim nebyl povinován dalšími finančními prostředky.⁸

Komunistický režim rovněž hned v roce 1950 vytvořil tzv. Mírové hnutí katolického duchovenstva, které působilo až do svého zrušení v roce 1968, jehož prostřednictvím se snažil prosazovat svou politiku a svoje zájmy v katolické církvi. V čele hnutí stáli tzv. míroví kněží, kteří kolaborovali s režimem.⁹ Vydáním zákonů omezující svobodu církve nastala doba inscenovaných procesů proti církevní hierarchii, představeným klášterů a členům katolických spolků i katolickým laikům. Toto likvidační počínání vyvrcholilo dne 13. dubna 1950 v tzv. *Akci K*, kdy byly v noci zabrány všechny mužské kláštery a řeholníci odvezeni do předem připravených táborů. Stejně postižení utrpěly i ženské kláštery a řeholnice byly eskortovány do zvláštních internačních táborů. V nemocnicích režim ponechal řeholnice, které pečovaly o nemocné a za něž se nenašla vhodná náhrada.

Uplynulo několik dalších let jen zdánlivě poklidného života, kdy činnost církve byla omezena výhradně na kostely. Kněží, kteří projevovali jen nepatrnou horlivost mimo tento rámec, si „vysloužili“ přeložení na nová duchovně zanedbaná místa, aby museli začínat vždy znovu a z ničeho. Stávali se spíše údržbáři kostelů a farních budov. Pokud měli větší pastorační úspěchy, byli zbavováni státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti.

V brněnské diecézi na počátku 50. let byl sídelním biskupem Karel Skoupý, který byl na svůj úřad dosazen dne 5. dubna 1946 po pěti letech sedisvakance. Karel Skoupý přijal kněžské svěcení v roce 1911 z rukou biskupa Pavla Huyna. Biskupské svěcení a intronizace se konaly dne 30. června 1946 v brněnské katedrále. Při prvním poválečném

---

⁸ srov. VAŠKO, Václav. *Dům na skále*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 23

⁹ KOS, Jan. *800 let farnosti sv. Václava v Tišnově*. [Břeclav]: Jirí Polach, 2019, s. 70

sčítání lidu se v brněnské diecézi přihlásilo ke katolické církvi ve většině okresů více než 90 % obyvatel. Pro ně byl biskup Karel Skoupý horlivým pastýřem ve smyslu jeho biskupského hesla: „Láska Kristova nás pudí“ (Caritas Christi urget nos). V této pastýřské práci mu však totalitní režim bránil. Biskup K. Skoupý byl, tak jako ostatní českoslovenští biskupové, v červnu 1950 internován a zamezen mu styk s diecézí. Kněžský seminář v Brně byl, stejně jako další bohoslovecké fakulty a učiliště v ČSR, zrušen a v Praze vytvořen pro české země tzv. generální seminář. Do toho se ale na počátku akademického roku 1950/1951 zapsalo pouze pět ze sto dvaceti brněnských seminaristů. Ti, kteří se nezapsali, odešli do civilních povolání, většina z nich obdržela na podzim 1950 povolání k PTP. To byl i případ budišovského bohoslovce Karla Pavlíčka. Pověřenec SÚC Jan Dolek navštívil na začátku března 1951 biskupa K. Skoupého, aby dosáhl jeho souhlasu s dosavadním postupem SÚC. V té době měl biskup Skoupý mezi diecézními kněžími velkou přirozenou autoritu a při jednání otevřeně vyjádřil své výhrady proti církevní politice vlády.

V roce 1951 připravila StB známou akci „Babice“, při níž byli popraveni kněží brněnské diecéze – P. Václav Drbola, P. Jan Bula a P. František Pařil. Režim biskupa Karla Skoupého pomocí dezinformací a nátlakem přinutil, aby se od uvedených kněží distancoval a postihl je církevními tresty. Ministerstvo školství dosadilo do brněnské diecéze Vladimíra Starého jako vládního zmocněnce, který měl za úkol dohlížet na činnost konzistoře a samotného biskupa. Protože biskup odmítl složit slib věrnosti režimu, zůstal dále v internaci a v roce 1953 byl z Brna odvezen a po deset let internován na různých místech po republice. Po odvezení biskupa z Brna se vzdal své funkce tehdejší generální vikář Josef Kristek a dne 20. května 1953 se správcem diecéze a kapitulním vikářem stal Josef Kratochvíl.

Podle nových církevních zákonů byly církevní správa, její hospodářské zabezpečení a celkový výkon duchovenské činnosti zcela podřízeny státnímu rozhodování. Nad církevním životem v okrese Třebíč bděl pracovník Okresního národního výboru v Třebíči, jehož služební náplň práce spočívala v kontrole šedesáti farních úřadů na okrese. Pracovník pro věci církevní prováděl jednak kontrolu hospodaření s církevním majetkem dle rozpočtů farních úřadů, povoloval a usměrňoval opravy církevních objektů, sledoval a kontroloval výuku náboženství na školách, určoval obvody a počet vyučovacích hodin. Sledoval religiozitu na okrese a dle toho řídil a zajišťoval obsazování

farních úřadů potřebným počtem duchovních. Dále vedl a zajišťoval jejich osobní a mzdovou agendu. Zúčastňoval se všech jednání státních orgánů a jiných orgánů s farními úřady ve věcech církevního majetku a jiných záležitostí souvisejících s církevní politikou. Budišov počátkem 50. let spadl pod třebičský okres a ten pod kraj Jihlava, kam patřilo město Jihlava a 13 správních okresů. Avšak např. obce Hodov, Studnice, Klementice a Rohy, spadající do farnosti Budišov, byly okresem příslušné Velkému Meziříčí.

1.2 Osobnost P. Stanislava Kovaříka

V myslích starších budišovských farníků je vzpomínka na faráře Stanislava Kovaříka dodnes živá a rádi vzpomínají na tohoto kněze. Stanislav Kovařík se narodil 4. května 1912 v Němčanech u Slavkova v kovo-zemědělské rodině, kde si jeho otec přivydělával jako zedník. Obecnou školu vychodil v Němčanech, dále navštěvoval reálné gymnázium v Bučovicích, které absolvoval roku 1931. Již téhož roku odešel studovat bohosloví do Brna, kde setrval až do roku 1936, kdy obdržel dne 5. července od biskupa Josefa Kupky kněžské svěcení. Poté byl instalován na různých místech brněnské diecéze jako kaplan. Za okupace se zapojil do odbojové činnosti.¹⁰ V roce 1945 se stal členem revolučního národního výboru.

Do budišovské farnosti přichází 1. srpna 1947 a je zde administrován až do 31. října 1959. Na faře žije se svou matkou, která mu vede domácnost. Díky své nestrannosti a úctě ke každému si otec Stanislav Kovařík získal oblíbenost a respekt u svých farníků. Vynikal výbornou kazatelskou dovedností a jeho poutavá kázání naplnila budišovský kostel farníky. Do vínku obdržel manuální zručnost, a tak si mnozí pamatují pana faráře spíše v montérkách a s lopatou v ruce než jako důstojného pána s kolárkem. Rád chořoval na procházky do přírody jak s dětmi a mládeží, tak s dospělými. Zašel si zahrát karty do hospody nebo na fotbal.¹¹ Byl členem fotbalové sekce budišovského Sokola. Na podzim roku 1957 odešel na protialkoholní léčení, které úspěšně absolvoval. Po dobu jeho nepřítomnosti jej zastupoval kaplan Jiří Bezdíček.

---

¹⁰ Byl údajně začleněn v odbojové skupině generála Luži (Zdroj: Okresní soud v Třebíči, spisovna, Rehabilitační spis č.j. Rt 706/90)

¹¹ BAČÁK, Alois. Vzpomínka na pastýře. *Budišovský zpravodaj*, roč. 2009, č. 2

Pastorační úspěchy Stanislava Kovaříka nenechaly v klidu panující režim. V září 1959 byl vzat do vazby a obviněn z toho, že řádně nevedl doklady o finančních příjmech a vydáních, a tak si měl udržovat černé fondy, se kterými mohl volně disponovat. Dále si vyslechl obvinění z toho, že bez povolení církevního tajemníka v červenci roku 1959 uspořádal autobusový zájezd na Svatou Horu a do Prahy, kdy od 94 účastníků vybral finanční obnos, se kterým svévolně nakládal. P. S. Kovařík si uvědomoval, že takovéto disponování s penězi není dovoleno, avšak na svou obhajobu uvedl, že tak činil za tím účelem, aby získal peníze na opravy kostela, neboť měl obavy, že by nedostal povolení církevním tajemníkem k neplánovaným opravám, a proto z černého fondu pořizoval tyto nutné opravy.¹² Jeho obhajobu však státní prokuratura nepřijala, a tak byl Rozsudkem lidového soudu v Třebíči č.j. T 105/59-68 ze dne 18.11.1959 odsouzen pro trestný čin maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi a pro trestný čin zpronevěry a uložen mu trest odnětí svobody na deset měsíců nepodmíněně a vedlejší trest zákazu duchovenské činnosti na dobu jednoho roku. Stanislav Kovařík rozsudek obdržel v jihlavské věznici.¹³ V září roku 1960 po propuštění z věznice až do roku 1963 byl výpomocným dělníkem (topičem) v energetickém závodě MEZ Brno, provozovně Slavkov.

Od ledna 1964 opět vykonával duchovenskou službu, když byl ustanoven administrátorem v Litobratřicích, a to až do března 1966. Na stejnou dobu se stal administrátorem excurrento v Jiřicích u Miroslavy. Poté odešel administrovat farnost Dobřínsko a také se stal správcem, později děkanem, hostěradického děkanství. V období od července roku 1980 až do listopadu dalšího roku byl též správcem děkanství moravskokrumlovského. I nadále podléhal nepřetržitému dozoru StB. Orgány státní bezpečnosti ve Znojmě byl evidován jako nepřátelská osoba s krycím názvem „Vasil“, později jej StB evidovala jako kandidáta agenta a informátora s krycím názvem „Šafář“.¹⁴

V únoru roku 1986 Stanislav Kovařík odešel do starobního důchodu a pobýval převážně ve svých rodných Němčanech v rodině svého bratra. Pádu komunistického režimu se dočkal, avšak krátce poté dne 30. července 1990 zemřel v kruhu svých příbuzných.

---

¹² Okresní soud v Třebíči, spisovna, Rehabilitační spis č.j. Rt 706/90

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Archiv bezpečnostních složek (ABS) – sdělení k žádosti o zjištění evidence ABS ze dne 21. 9. 2020. Soukromý archiv autorky.

Pohřeb se konal v chrámu v Němčanech a jeho tělesné ostatky jsou uloženy v rodinném hrobě na místním hřbitově.

Stanislav Kovařík byl Okresním soudem v Třebíči částečně rehabilitován a Usnesením ze dne 4. ledna 1991 tohoto soudu bylo zastaveno trestní stíhání pro trestný čin maření dozoru nad církví a náboženskými společnostmi. Na trestný čin zpronevěry se však rehabilitace nevztahovala. Částečná rehabilitace tedy proběhla až půl roku po Kovaříkově smrti.

1.3 Život ve farnosti pod duchovní správou P. Stanislava Kovaříka

Budišovská farnost na počátku 50. let minulého století spadala pod děkanství velkomeziříčské, kam také vždy historicky patřila. Změnami územního rozdělení brněnské diecéze plané od 1. ledna 1952 přechází farnost Budišov pod děkanství Třebíč.¹⁵ Do farnosti spadají kromě Budišova a osad Mihoukovice, Kundelov a Spálený Dvůr s Doubravou také obce Hodov, Kamenná, Klementice, Nárameč, Rohy a Studnice a počítá kolem 2500 farníků. Farářem ve farnosti je již od roku 1947 Stanislav Kovařík. Pamětníci vzpomínají na jeho přátelskou a veselou povahu a jako na výborného pedagoga, který vyučoval na zdejších školách náboženství. Otec S. Kovařík si byl obzvláště vědom toho, že právě děti jsou budoucností církve a vždy apeloval na rodiče, aby vysílali děti do průvodů, na mše svaté i mimo neděli ve významných okamžicích, a to na začátku či ukončení školního roku, anebo na májové či jiné pobožnosti. V duchovní službě otci Stanislavu Kovaříkovi postupně vypomáhali kaplani, a to od února 1954 P. Vladimír Stejskal, který odchází koncem června 1954, kdy byl přeložen jako kaplan do farnosti Třebíč-Jejkov. Od srpna 1954 je v Budišově kaplanem ustanoven P. Ladislav Volf, který v listopadu téhož roku odchází do Kostelní Myslové coby administrátor. Od listopadu 1957 byl na kaplanské místo dosazen P. Jiří Bezdíček, a to až do srpna 1958, kdy je ordinován jako kaplan do Telče. Jiří Bezdíček se tak stal posledním kaplanem v budišovské farnosti ve 20. století.

V době působení faráře Stanislava Kovaříka v Budišově, navzdory ostrým komunistickým nátlakům, přiosťřených obzvláště po událostech v nedalekých Babicích, byl budišovský kostel stále zaplněn. Farnost žije událostmi liturgického roku. Každý den

---

¹⁵ Další farnostmi, které od 1. 1. 1952 spadaly pod trebičský děkanát: Dalešice, Hrotovice, Koněšín, Lipník, Stařeč, Strážov, Trnava, Třebíč-Jejkov, Třebíč-město, Třebíč-zámek, Valeč a Vladislav

je sloužena mše svatá, v neděli dopoledne se konají dvě bohoslužby, tzv. „ranní“ a „velká“. Vnější projevy víry na počátku 50. let jsou stále živé. Konají se veřejné průvody, kdy zástupy věřících procházejí obcí, vyznávají tak na venek svoji víru a vyprošují požehnání pro farnost, a to při Slavnosti Vzkříšení, na sv. Marka k polním křížům, konají se májové prosebné průvody do polí, průvody k soše sv. Jana Nepomuckého, sv. Václava nebo k soše Nejsvětější Trojice v den konkrétního svátku či slavnosti. Také průvody Božího Těla ke čtyřem oltářům jsou velikou církevní událostí. Ve svátek všech věrných zemřelých vychází průvod od kostela k památníku padlých v obou světových válkách s návratem na hřbitov, kde se konala pobožnost za zemřelé. V kostele jsou slouženy májové a jiné pobožnosti, litanie k českým patronům doprovázené duchovní četbou. Věřící z přífařených obcí jsou farářem vyzýváni, aby pobožnosti konali u křížů či kaplí ve svých osadách, a tak se tomu povětšinou děje. Farníci jsou knězem pobízeni ke zbožnému zpěvu slovy: *zpívejte ze srdce, zbožně a naplno – kdo pěkně zpívá, 2x se modlí*.¹⁶

Dne 25. června 1950 sloužil před farou primiční mši svatou P. Josef Klusáček, rodák z Kundelova. V červenci a srpnu téhož roku novokněz vykonal pobožnosti postupně ve všech přífařených obcích a uděloval novokněžské požehnání. Farníci jsou také každoročně zváni farním úřadem z Třebíče-Jejkova (bývalého kapucínského kostela) na Porciunkulovou slavnost,¹⁷ spojenou se získáním odpustků. Také tradice poutí do nedalekého mariánského poutního kostela v Příbyslavicích byla z počátku 50. let zachována. V roce 1950 se jí účastní na 580 věřících (a to jak pěších poutníků, tak účastníků jedoucí na kole či vlakem). V roce 1952 jsou farníci zváni na pouť do Vranova a do Křtin, kterou pořádá farnost Třebíč-Jejkov. V tomto roce dochází k novým úpravám ve vyučování náboženství na školách, kterými se stát postaral o jejich regulaci. Otec S. Kovařík nemohl proto vyučovat veškeré hodiny na všech školách budišovské farnosti. A tak ve škole v Kamenné začal učit náboženství pan farář z Pyšela a v Nárámči důstojný pán z nedalekého Rudíkova. Od listopadu až do prosince téhož roku se nekonaly služby Boží, neboť z nařízení ONV v Třebíči byl kostel uzavřen pro lokální rozšíření slintavky.

---

¹⁶ DABB Rajhrad, Fond Farní úřad Budišov, Pořádek služeb Božích 1948-1955 inv.č. 41

¹⁷ *Porciunkule* (také *porcinkule*) je tradiční pouť konaná první srpnový víkend v některých českých a moravských městech, jejichž historie je spjatá s františkánským řádem. V náboženském významu je porcinkule výroční církevní slavnost konaná 2. srpna ve františkánských (a kapucínských) kostelech, spojená s udílením tzv. plnomocných odpustků a doprovázená lidovou poutí. Slovo *porcinkule* je také zlidovělým názvem pro svátek Panny Marie Andělské slavený 2. srpna.

Uzavřeny jsou školy i celá obec. Již v roce 1953 nařízením ONV v Třebíči nemůže původ věřících o Slavnosti Vzkříšení procházet obcí, ale pouze kolem kostela. Toto své nařízení „odůvodnil“ dopravními a bezpečnostními předpisy. Podobné nařízení se stejným opodstatněním bylo vydáno ke Slavnosti Božího Těla, a proto se průvod ke čtyřem oltářům konal pouze po cestě dolního hřbitova.

Na místo vážně nemocného varhaníka Michala Hnízдила, který varhanickou činnost v budišovském kostele vykonával 30 let, nastoupil v roce 1950 Jaromír Zejda, výborný hudebník, který přišel z Prahy. V Budišově se s velkým zájmem ujal řízení pěveckého sboru. V budišovském kostele zazněla mše Jakuba Jana Ryby, Marhulova mše vánoční. Po odchodu Jaromíra Zejdy do Brna a úmrtí Michala Hnízдила hrál na varhany budišovský učitel Mořic Schäfer, absolvent brněnské konzervatoře. Mořic Schäfer pokračoval ve vedení pěveckého sboru, pěvecké zkoušky byly časté, zpívalo se i čtyřhlasně. O Vánocích se už nacvičovalo na Velikonoce, o Velikonocích probíhal nácvik na májové pobožnosti.¹⁸ Obecní kronika psaná ředitelem zdejší školy uvádí, že v roce 1955 se Mořic Schäfer ve svých 61 letech rozloučil s budišovskou školou jako učitel a odešel do výslužby. Kronikář vyjmenoval jeho zásluhy coby významného činitele Sokola, výrazné osobnosti ochotnického souboru, jednatele a předsedy sboru hasičského a není opomenuta činnost okrskového vzdělavatele. O varhanické činnosti v kostele však zmínka není. Kostelnickou službu na počátku 50. let vykonával Josef Zezula, o úklid kostela a zvonění se starala Bohumila Zezulová. U oltáře sloužilo osm ministrantů.

Ve vedení obce převažují funkcionáři KSČ. V obecní kronice, která je velmi ideologicky laděná, je zaznamenáno velké úsilí obce o kulturní život občanů. Osvětová beseda, vedená učitelem Jaromírem Pospíšilem, organizovala kulturní činnost v obci. Pořádala přednášky a besedy, které však byly málo občany navštěvovány. Obec prostřednictvím MNV dělala kampaně k zajištění úkolů vyplývajících ze zasedání ÚV KSČ. Již v průběhu roku 1951 a 1952 místní funkcionáři KSČ vrhli všechno své úsilí k socializaci vesnice. Zjevná byla především snaha přesvědčit drobné rolníky o výhodách společného hospodaření v JZD. Jeho založení však zdejší rolníci stále oddalovali. Na konci roku 1952 se je přece jen podařilo přesvědčit a 30. prosince došlo k založení JZD I. typu, kdy do něj vstoupilo 24 členů. V roce 1953 byl také v Budišově poněkud přitvrzen třídní boj při socializaci vesnice, následkem toho došlo k vystěhování čtyř

---

¹⁸ Vzpomínky Marie Svobodové. Audiozáznam – archiv autorky.

rolnických rodin z obce a převedení jejich hospodaření do správy státu za dozoru MNV. V listopadu roku 1953 byla provedena likvidace místního JZD pro malý počet členů a nezájem místních rolníků.¹⁹ MNV v Budišově nepřestal ve své snaze dosáhnout kolektivizace zemědělství, a proto se organizovaly rozhovory s každým jednotlivým rolníkem za účelem přesvědčení o vkladu svých polností do jednotného správcovství a založení místního Jednotného zemědělského družstva. Bylo argumentováno tím, že v Jihlavském kraji, kam Budišov oblastně spadal, postupuje socializace vesnice velmi dobře. V lednu a únoru roku 1956 existovalo v Jihlavském kraji přes 80 nových JZD, z toho na třebičském okrese 8. Také v Budišově je tato otázka velmi naléhavá, a to i vzhledem k tomu, že v přiřazených obcích již bylo JZD založeno. *V případě, že zemědělci nepochopí družstevní myšlenku, bude zde zřízena farma státního statku. V Budišově je se založením těžká práce, poněvadž jsou zde osoby, které navádí zemědělce, aby do JZD nevstupovali.*²⁰ Jednotné zemědělské družstvo, ve kterém měla být uplatněna doktrína kolektivní práce, bylo v Budišově založeno až v roce 1956. Ustanovující schůze se konala 21. března a přihlášku podepsalo 115 družstevníků. Během následujících dnů však řada rolníků přihlášku odvolala, a tak zůstalo v družstvu 96 členů.

Škola se v komunistické epoše stala jedním z hlavních agitačních nástrojů. Zde byly žáci vychováni k vědeckému světovému názoru. Výchova dětí se tak neděla v harmonii, ale v disharmonii dvojí výuky. Děti se něco jiného učily doma, něco jiného jim bylo vnucováno ve škole. Školní kronika v záznamech z roku 1956 uvádí, že *výchovné a vyučovací výsledky nebyly uspokojivé. Ne každý z místních učitelů měl otevřený postoj ke všem otázkám světového názoru. Řada učitelů navštěvovalo téměř pravidelně katolické bohoslužby. S náboženskou otázkou se doposud vyrovnali soudruzi Josef Špak, Antonín Nováček a Josef Zelinka.*²¹ Právě ředitel školy Josef Zelinka se profiloval velmi prorežimně a vyzýval *ke správnému utváření světového názoru kdy je...třeba nekompromisně bojovat s tmářskými pověrami.*²² Samozřejmým krokem ze strany pokrokových ředitelů škol bylo vypořádání se s předchozím fungujícím modelem spolupráce školy a farnosti. Tato spolupráce byla nejvíce charakterizována slavením

---

¹⁹SYROVÝ, Ondřej. *Příspěvek k dějinám Budišova*. Bakalářská práce. Nepublikováno. Masarykova univerzita Pedagogická fakulta Katedra historie. Vedoucí práce Jaroslav Vaculík. Brno, 2007, s. 26-27

²⁰ SOKA Třebíč, Fond Místní národní výbor Budišov (1945–1990), *Kronika městečka Budišova od r. 1951*. S. 95, č. fondu 49

²¹ SOKA Třebíč, Fond Základní škola Budišov (1940–1991), *Kronika školy Budišov, r. 1956*. S. 6, č. fondu 1101

²² Tamtéž.

bohoslužeb pro školní mládež na začátku a konci školního roku. V této éře již tomu tak není. Výuka katolického náboženství v těchto letech byla kamenem úrazu vtahu rodičů ke škole. Zatímco dříve bylo náboženství povinným předmětem s tím, že nepřál-li si rodič výuku svého dítěte, mohl podat odhlášku, v září 1952 přišla změna. Na příště chtěli-li rodiče, aby jejich dítě navštěvovalo hodiny náboženství, museli podat přihlášku do rukou ředitele školy. Tak např. ve školním roce 1952/1953 z celkem 124 dětí Národní školy v Budišově již 5 nechodilo do náboženství.²³ Se stejnými údaji disponuje i farní statistika, kde dále uvádí, že ze Střední školy Budišov náboženství nenavštěvuje 8 žáků.²⁴

Novým školským zákonem, podle kterého se mění organizace škol, došlo od 1. září 1953 ke sloučení Národní školy se Střední školou a vzniká tzv. Osmiletá střední škola. Další změna nařízená vládou spočívala v tom, že už nebude možno přihlašovat děti do náboženství v prvním a posledním ročníku školy. V pozdějších letech byla ustavena praxe, že lidé měli na přihlášku čas od 1. do 8. září. Když rodiče nestihli přihlášku odevzdat v termínu, odeslali ji okresnímu církevnímu tajemníkovi. Ten ji ovšem většinou neschválil. Pro další srovnání uvádím, že ve školním roce 1957/1958 navštěvovalo školu 300 žáků, z tohoto počtu hodiny náboženství nenavštěvovalo 12 dětí. Jednalo se o potomky rodičů, kteří zastávali některou veřejnou funkci (učitel, úředník, činovník JZD, nebo zaměstnanec ČSD apod.), a skutečnost, že jejich dítě navštěvuje „tmářské“ hodiny náboženství by mělo neblahý vliv na jejich kádrové posudky. Ale ani ve školním roce 1958/1959 nebyly na budišovské škole uspokojujivé výsledky ve výchově k ateismu. Do vyučování náboženství chodilo 78 % žactva. *Jen několik soudruhů (Špak, Nováček, Boček a ředitel školy) se nevyhýbají diskusi s dětmi o vzniku náboženství a jeho škodlivému vlivu. Závodní organizace KSČ svolala v květnu 1959 do školy aktiv rodičů komunistů a prodiskutovala s nimi problémy přihlášek do náboženství. Aktiv splnil své poslání.*²⁵ K oficiálním výstupům z Římskokatolické církve v tomto období dochází minimálně, bylo tak učiněno u čtyř dospělých a šesti dětí, kdy tito dále zůstávají bez vyznání.²⁶ K prvnímu svatému přijímání přistupuje každoročně stále velký počet dětí. V roce 1958

---

²³ SOkA Třebíč, Fond Národní škola Budišov (1872-1953), Kronika Národní školy Budišov, r. 1952, s. 189, č. fondu 46

²⁴ Farní úřad Budišov, *Katalog dětí katolických, které nechodí do náboženství*, s. 6

²⁵ Kronika školy Budišov, s. 36

²⁶ Farní úřad Budišov, *Knihy změn náboženství v Budišově*

jich je 36 a v roce 1959 poprvé eucharistii přijalo 38 dětí z Budišova i přífařených obcí. K této svátosti přistupují dětmi poprvé okolo 8. roku svého života.²⁷

Děti ve školách byly vtahovány do ideologických nálad i slavením mimocírkevních svátků a výročí. Informování o nich se stalo doménou školy. Slavily se narozeniny prezidenta republiky, vzpomínalo výročí úmrtí V. I. Lenina, oslavy Velké říjnové socialistické revoluce, Vítězného února, oslavy 1. máje či osvobození republiky Rudou armádou. Držely se smuteční tryzny při úmrtí J. V. Stalina, K. Gottwalda, A. Zápotockého. Dobře se komunistická propaganda u mládeže šířila mezi pionýry. V budišovské pionýrské organizaci bylo v roce 1957 začleněno 227 dětí, což činilo 76 % z počtu všech žáků.²⁸

Je nesporné, že významný vliv na velký počet žáků navštěvujících náboženství v tomto období měla osobnost P. Stanislava Kovaříka. Na jeho poutavé hodiny náboženství a výlety do přírody starší farníci s nostalgií doposud vzpomínají. Tato oblíbenost nebyla vhod vládnoucímu režimu a měla svůj podíl na jeho odchodu z farnosti v září roku 1959.

1.4 Správa farního jmění, pořízení nových varhan

Opravy, pořízení nového vybavení či zásahy do kostelního jmění nebyly nyní pouze záležitostí správce farnosti či biskupství. Nade vším pečlivě bděl stát, který svým nařízením stanovil, že o veškeré stavby, opravy či nákup nového zařízení bylo nutné požádat církevního tajemníka. Ten buď požadavek schválí, nebo naopak.

V roce 1950 dochází ke stavebním změnám v budišovském chrámu i hudebním provozu. Je vymalován interiér kostela, a protože stropní freska na barokní klenbě lodi od vídeňského malíře A. J. Prennera vyjevující Nanebevzetí a korunovaci Panny Marie byla poškozena, je nyní přemalována. Neodborná přemalba však znehodnotila Prennerovo dílo. Staré Kášovy pneumatické varhany jsou odstraněny, a to včetně rokokové skříně s figurální výzdobou. Jsou provedeny stavební úpravy kůru, střední část zábradlí je vysunuta dopředu, aby bylo možné projít okolo hracího stolu nových varhan. Tyto práce řídí zednický mistr pan Škarek.²⁹ V prosinci 1951 je v budišovském kostele započata

---

²⁷ Farní úřad Budišov, Sešit *První sv. přijímání od r. 1958 do r. 2000*, s. 2–4

²⁸ Kronika školy Budišov, s. 36

²⁹ Farní kostel Budišov, *Výpisky o chrámové hudbě sepsané Michaelem Kročilem*

svatba nových varhan, kterou byla pověřena firma Holčapek z Brna.³⁰ Nové varhany v soustavě pneumatické tlakové mají 2 manuály a 21 rejstříků. Pořízení varhan dosáhlo výše 410 tis. Kčs. Varhany poprvé zazněly na Štědrý den o půlnoční a hrál na ně Jaromír Zejda z Prahy, bytem v Budišově čp. 200. Dne 6. ledna 1952 nové varhany požehnal budišovský rodák P. Jan Jelínek, toho času farář v Pyšelu, zaznělo slavností Te Deum na poděkování za zdar díla. Následoval varhanní koncert.

V roce 1950 byla v přífařené obci Rohy pořízena nová zpovědnice a ustaveno, že se tam bude zpovídat jeden den v adventu a jeden den v postu. V roce 1952 se konala sbírka na opravu kostela, v roce 1953 sbírka na nákup krytiny pro zdejší kostel a opravu zřícené hřbitovní zídky. Kaplan Bezdíček na podzim roku 1957 s pomocí domácích farníků obstaral vyčištění studny na farní zahradě. Byla pořízena nautila, vybudováno ze studny vodovodní potrubí do farní budovy a vodovodní přípoj na hřbitov. MNV v Budišově dal s tímto záměrem souhlas a práci podpořil příspěvkem 1 000 Kčs. Občané sami bez výzvy udělali mezi sebou sbírku po domech a také přispěli. Celkový finanční náklad dosáhl výše 12 844 Kčs. Již v roce 1958 si nové varhany vyžádaly generální opravu a také střecha kostela prodělala vyspravení, a to vše v celkové částce 12 379 Kčs. V roce 1959 se v kostele položila nová cementová černožlutá dlažba za necelých 8 350 Kčs.

Opravovalo se vždy nezbytné, tj. drobné stavební opravy, nátěry atd. Všechny investice musely být předloženy v rozpočtu na daný kalendářní rok, a to jak řádné, tak mimořádné. K tomu se vyjadřovala kapitulní konzistoř a vše schvaloval církevní tajemník. Na konci každého čtvrtletí byly podávány výkazy o vykonaných záměrech.

---

³⁰ Varhanář František Holčapek, rodák z Martínkova u Moravských Budějovic, se od roku 1935 věnoval výrobě varhan. Pracoval nejdříve v Kutné Hoře, vlastní varhanářskou živnost pak provozoval od roku 1945 v dílně v Brně-Bohunicích, kterou převzal od tišnovského varhanáře Jana Mudrocha. Dílna Františka Holčapka byla roku 1952 zestátněna a zařazena pod Dřevopodnik města Brna. V roce 1987 měla firma 13 pracovníků. Provozovna fungovala až do roku 1989, kdy vedoucí František Holčapek odešel do důchodu. Za tu dobu firma postavila či rekonstruovala 89 nástrojů v Česku i na Slovensku. Na dílnu Františka Holčapka po roce 1991 navázala firma s. r. o. Varhany, která se z Brna přestěhovala do Ostopovic a nyní sídlí v Troubsku u Brna. Zdroj: PECHÁČEK, Martin. *Jihlavské varhany*. Bakalářská práce. Nepublikováno. Masarykova univerzita Filozofická fakulta Ústav hudební vědy. Vedoucí práce Petr Macek. Brno, 2013, s. 28

1.5 Shrnutí

Zabývali jsme se obdobím, ve kterém církev trpěla snad nesilnější perzekucí ze strany komunistického režimu. Toto pronásledování zakusila také budišovská farnost mimo jiné i v osobě oblíbeného kněze Stanislava Kovaříka. Většina budišovských farníků vnímala faráře S. Kovaříka jako člověka s širokým srdcem, které otvíral každému. Zanechal tak nesmazatelnou stopu v pamětech mnoha lidí, a to těch bez politické příslušnosti, tak i politicky angažovaných, všichni oceňovali jeho lidskost a otevřenost, umění promluvit s každým a o všem. Byl ztělesněným opakem klerikalismu. Farnost tak byla i přes komunistické pronásledování stále živá a návštěvnost bohoslužeb veliká. To se však Stanislavu Kovaříkovi stalo osudným a násilně musel za zvláštních okolností budišovskou farnost opustit.

2 Farnost v 60. letech

2.1 Politicko-náboženské poměry v 60. letech

V souvislosti s přijetím socialistické ústavy v roce 1960, ve které byla vyhlášena a zakotvena vedoucí úloha KSČ ve společnosti, se komunistická strana soustředila na ideový zápas s tzv. náboženskými přežitky, na šíření a propagaci ateismu. Prvním krokem předznamenávajícím oteplení vztahů mezi státem a církví se stala amnestie, kterou vyhlásil k 9. květnu 1960 prezident Antonín Novotný u příležitosti oslav patnácti let od skončení druhé světové války.³¹ Většina kněží, řeholníků a laiků sice vyšla při amnestiích z let 1960, 1962 a 1965 z vězení, zůstali však mimo duchovní službu v podřadných zaměstnáních.

V těchto letech dochází k významným změnám v samotném srdci církve, ve Vatikánu. V roce 1958 zemřel papež Pius XII., který odmítal s totalitním komunistickým režimem dělat jakékoli kompromisy. Na jeho místo nastoupil nečekaně staříčkový Jan XXIII. Ačkoli byl zvolen jen jako papež „na dobu přechodnou“, než se najde někdo mladší a příhodnější, znamenal právě on historický mezník v církvi. S jeho jménem, a především pak s jeho nástupcem Pavlem VI., je spojeno období tzv. vatikánské Ostpolitik, kdy dochází

---

³¹ BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 40.

k akceptování určitých ideových východisek. Už ve své nástupní řeči papež Jan XXIII. ohlásil úmysl svolat ekumenický koncil, který se konal od 11. října 1962. Pozvání na něj směřovalo ke všem biskupům z celého světa, včetně komunistických zemí, tedy i od nás. V Česku působili v duchovní správě pouze dva biskupové (František Tomášek a Kajetán Matoušek), ostatní pobývaly dosud v internaci. Souhlas k odjezdu dostává biskup František Tomášek a tři slovenští biskupové.³²

V československo-vatikánském dialogu učinil první vstřícný krok Vatikán, který v roce 1962 nepřímo inicioval návrh československé vládě zahájit jednání o vzájemných vztazích a o postavení církve.³³ A tak v rámci uvolňování mezinárodního napětí došlo k prvním kontaktům československých vyjednávačů s Vatikánem, ale jediným výsledkem jednání byl nakonec v únoru 1965 kompromis, když stát za nucený odjezd arcibiskupa Josefa Berana do Říma (jmenován kardinálem) souhlasil se jmenováním biskupa Františka Tomáška apoštolským administrátorem v Praze. O vyřešení Beranovy otázky usiloval Svatý stolec již od roku 1962, zejména s ohledem na jeho rostoucí popularitu doma i v zahraničí. Pokud československá strana prozatím preferovala Beranův pobyt v ústraní v Československu, Svatý stolec usiloval o Beranův odchod do Říma, ať již s titulem pražského arcibiskupa, či bez něj.³⁴

S postupující liberalizací režimu vstoupila na scénu nová generace duchovních a laiků, z nichž mnozí s velkou nadějí sledovali dění na II. vatikánském koncilu a s nadšením přijímali jeho dokumenty vyzývající katolíky k prožívanému společenství víry a dialogickému vztahu k modernímu světu právě v situaci šířící se sekularizace. Sbližovali se s generací protříbenou vězněním a stali se iniciátory rozvoje ekumeny i partnery v dialogu s reformními marxisty.³⁵

Pražské jako 1968 znamenalo pro církve důležitý mezník, významné období ve čtyřicetileté cestě nesvobody církve. Bylo pro ni dobou spontánního a hektického dění. Do diecézí se vrátili právoplatní biskupové, došlo k obnově řeckokatolické církve, místo

---

³² Srov. HARTMANN, Jan – SVOBODA, Bohumil – VAŠKO, Václav, (ed.). *Kardinál Tomášek: Svědectví o dobrém katechetovi bojácném biskupovi a statečném kardinálovi*. Praha: Zvon 1994, s. 24

³³ KAPLAN, Karel. *Těžká cesta: spor Československa s Vatikánem 1963-1973*. Brno, 2001. *Historia ecclesiastica*. s. 10

³⁴ BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, s. 42.

³⁵ STRÍBRNÝ, Jan. *Katolická církev v českých zemích v čase dvou totalit*. In JAN, Libor. (Ed.) *České církevní dějiny ve druhé polovině 20. století. Sborník příspěvků ze sekce církevních dějin na VIII. sjezdu českých historiků v Hradci Králové ve dnech 10. - 12. září 1999*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000, s. 84.

kolaborantského Mírového hnutí katolického duchovenstva vniklo Dílo koncilové obnovy, v němž se spojili síly kleriků i laiků. Svobodný duch se prosadil v katolickém tisku, začaly se obnovovat řeholní komunity, státní regulace se zbavovala teologická fakulta v Litoměřicích, na pět let se podařilo obnovit i fakultu v Olomouci. V křesťanském nakladatelství se objevilo mnoho kvalitních titulů. Došlo k obrození katolické Charity a církevního tisku, revitalizaci výuky náboženství. Vstříc tomuto svobodnému rozběhu života církve vycházelo i nové, reformní vedení Sekretariátu pro věci církevní na Ministerstvu kultury a informací. Stále silněji zazníval hlas kněží a aktivních laiků iniciujících podpisové akce, dožadující se demokracie, náboženské svobody, propuštění zbývajících politických vězňů. Signatářem některých z nich byl i František Tomášek. Sepsal také provolání k duchovenstvu a k věřícímu lidu a učinil další pokusy o vymanění církve z područí státu. Mnohé požadavky došly naplnění. To vše ale zastavily tanky „bratrské pomoci“ 21. srpna 1968. Srpnová okupace přerušila tento nadějný vývoj, ale normalizačnímu režimu trvalo více jak rok, než všechny aktivity zbrzdil a formálně zlikvidoval. Nedokázal ale už zničit nově objevený dynamismus v církvi.

Vedle oficiální církve u nás působila tzv. skrytá církev. Ta patřila k nejzajímavějším fenoménům církevního a společenského života druhé poloviny dvacátého století. Již kolem roku 1950 proběhla první vlna utajených neveřejných biskupských svěcení. Tyto konsekrace proběhly ještě s vědomím Svatého stolce. Téměř ve všech diecézích tak došlo k vybudování náhradní hierarchické struktury, skryté před veřejností. Utajení bylo umožněno jednak z formulací *modu vivendi*³⁶ a jednak tzv. mexickými fakultami, které roku 1948 přivezl z Říma biskup Štěpán Trochta. V nich některé pravomoci standardně vymezené papeži, mohly být v době pronásledování církve přeneseny na biskupy, případně kněze. Prostřednictvím fakult se tak zachránil episkopát věrný Římu i v osmdesátých letech, kdy zemřeli všichni předúnoroví, a tedy řádně vysvěcení biskupové. Zároveň se díky nim rozběhla i linie skutečně tajných biskupských svěcení. Svatý stolec však později neměl dobrý přehled o činnosti tajně vysvěcených biskupů. V této „podzemní“ církvi působili mnozí bývalí bohoslovci, kteří museli v roce 1950 opustit semináře. Při svém civilním zaměstnání se věnovali tajnému studiu teologie a formaci. Některým se podařilo v období kolem Pražského jara navázat na oficiální

---

³⁶ *Modus vivendi* – dohoda uzavřená mezi Svatým stolcem a Československou republikou v lednu 1928. *Modus vivendi* obsahoval ujednání ohledně úpravy hranic církevních provincií a jmenování biskupů.

studium, být vysvěceni veřejně, a tak vstoupit do pastorage. To byl případ i budišovského kněžského rodáka Karla Pavlíčka.

Na počátku 70. let musela opět řada církvi věrných kněží i laiků odejít do ústraní. Došlo k obnovení kolaborantského kněžského hnutí v podobě Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*, znovu byl zregulován katolický tisk, zmařeny připravené knižní ediční plány. Občas došlo i na trestní postih aktivních osob. Čistky proběhly i ve vládních řadách a biskup František Tomášek byl novým funkcionářům trnem v oku. Došlo k odstraňování věrných spolupracovníků z jeho blízkosti.

V tomto období se brněnská diecéze nacházela v patové situaci. Biskup Karel Skoupý pobýval již od 19. května 1953 mimo svou rezidenci. Nejprve byl internován v Mukařově u Prahy, kde pobýval i s jinými biskupy, a to až do 5. října 1963. Dále ho vládnoucí režim zadržoval na různých místech republiky. Funkci kapitulního vikáře vykonával již od 20. května 1953 Josef Kratochvíl a tento těžký post zastával až do 6. května 1968, deset dnů poté zemřel. V období Pražského jara se brněnští kněží a věřící dožadovali návratu Karla Skoupého do Brna, aby se opět ujal své biskupské funkce. Po delším, ale nakonec úspěšném jednání zažilo Brno „druhou instalaci“ biskupa Skoupého, která se konala 22. června 1968 v brněnské katedrále za velké účasti věřících. Biskup se ihned ujal vedení diecéze a podařilo se mu ještě roku 1968 navštívit papeže Pavla VI. v Římě. Obsazení Československé republiky armádami pěti států Varšavské smlouvy ukončilo krátké období relativní svobody církve. Následovalo období normalizace. Brněnský biskup mohl ještě v roce 1970 znovu a naposled navštívit Řím a Svatého otce, než vážně onemocněl. Vědom si svého závažného zdravotního stavu připomněl, že kapitula bude brzy volit kapitulního vikáře, a žádal členy kapituly, aby zvolili toho, který bude hájit práva církve a kapituly. Dvacátého druhého února 1972 biskup Karel Skoupý v osmdesáti šesti letech zemřel. Kapitula určila termín pohřbu na 28. února. Hlavním celebrantem při zádušní mši se stal litoměřický biskup kardinál Štěpán Trocha, z Vídně přijel kardinál František König, kterému však stát nedovolil při pohřbu žádný církevní úkon. Po mši byli účastníci pohřbu ihned odvezeni zvláštními autobusy z Petrova na ústřední hřbitov, kde spočinuly ostatky biskupa Karla Skoupého v připravené hrobce. Státu a ÚV KSČ velmi záleželo na tom, aby pohřeb proběhl v klidu.³⁷

---

³⁷ *Biskupství brněnské*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Brno: Biskupství brněnské, 2016, s. 53.

2.2 Osobnost P. Františka Vaška

Většina starších dosud žijících farníků – budišovských rodáků osobně znala otce Františka Vaška. Vždyť jeho působení ve farnosti spadalo do doby, kdy oni navštěvovali hodiny náboženství, anebo alespoň nedělní bohoslužby. František Vašek se narodil 6. září 1913 Františku a Marii Vaškovým, domkařům v Dědkově ve farnosti Měřín v okrese Žďár nad Sázavou. Národní školu navštěvoval v Blížkově a měšťanskou školu v Měříně. V letech 1927–1935 studoval na Gymnáziu Legionářská (dnes třída Kpt. Jaroše) v Brně. Po studiu bohosloví byl 5. července 1940 v brněnské katedrále ordinován na kněze.

V letech 1940 až 1945 působil jako kooperátor v Mohelně, Lysicích, Svitávce, Žďáru nad Sázavou, Sněžném na Moravě a Hodoníně. V období 1943 až 1945 navíc zastupoval faráře v Mikulčicích. V roce 1945 až 1946 suploval faráře v Jevišovicích a řídil farnost v Drnholci jako administrátor excurrendo. V říjnu 1946 nastoupil na pětiměsíční prezenční vojenskou službu a poté byl ustanoven do Nikolčic nejprve jako administrátor později jako farář. Zároveň spravoval farnosti Křepice u Hustopečí a Diváky jako administrátor excurrendo. V listopadu 1954 byl ordinován administrátorem v Kamenici u Jihlavy. Do Budišova přišel 1. listopadu 1959 jako administrátor farnosti po uvěznění faráře P. Stanislava Kovaříka a působil zde až do 31. ledna 1972. Z budišovské farnosti odešel do Urbanova u Telče, kde jako administrátor spravoval farnost sedm let. Poté jeden rok pobýval v Dačicích jako deficient (neschopen kněžské služby) a v lednu 1980 se vrátil již jako důchodce do Urbanova. Dne 1. listopadu 1985 po dlouhé a těžké nemoci v jihlavské nemocnici zemřel. Pohřební obřady se konaly v kostele ve Velké Bíteši a jeho ostatky byly uloženy do kněžské hrobky na velkobítešském novém hřbitově.

František Vašek, tak jako všichni duchovní v době totality, byl sledován StB. Svazek vedený státní bezpečností se však nedochoval, pravděpodobně došlo k jeho skartaci.³⁸ Nelze proto přímo dohledat Vaškův poměr k vládnoucímu státnímu zřízení. Z dochovaných materiálů nevyplývá, že by mu snad byl odebrán státní souhlas s výkonem duchovenské služby.

---

³⁸ Archiv bezpečnostních složek (ABS) – sdělení k žádosti o zjištění evidence ABS ze dne 21.9.2020. Soukromý archiv autorky.

2.3 Život ve farnosti pod duchovní správou P. Františka Vaška

Po dobu vazebního stíhání P. Stanislava Kovaříka, tedy v září a říjnu 1959, zastupoval budišovského faráře P. František Nemáš, administrátor v Trnavě u Třebíče. Od 1. listopadu 1959 byl na faru v Budišově nově ustanoven administrátor František Vašek. Není jednoduché získat objektivní pohled na pojednané období a život farnosti, neboť z této doby existují pouze ideologicky laděné zápisy v obecní kronice, plně pomíjející jakoukoliv informaci o farních záležitostech. Ve farní kronice se vyskytují tři strohé záznamy z roků 1968, 1970, 1971 a několik záznamů o správně farního majetku, vše sepsáno duchovním správcem. Nejvíce informací o životě farnosti je možno výtěžit z úředních knih Pořádků služeb Božích, které zapisuje ovšem opět kněz.

Od roku 1960 spadal Budišov jako součást okresu Třebíč pod kraj Jihomoravský. Farnost byla stále součástí třebíčského děkanátu. Děkan prováděl pravidelné roční vizitace a byl, tak jako již dříve, mezičlánkem při komunikaci mezi farnostmi a biskupskou konzistoří. P. František Vašek do Budišova přišel v nelehké době, oblíbenost faráře Kovaříka mezi farníky přetrvávala a pro věřící byla celá situace ohledně Kovaříkova zatčení a uvěznění nesrozumitelná. Na místní obyvatele dopadali ateistické vlivy a citelný komunistický nátlak v mnoha směrech. Ve farní kronice František Vašek o sobě napsal: *Přišel z Kamenice, když byl nemocen trombózou... Přišel do hrozné situace, která se nemohla vyjasnit.*³⁹ Pamětníci osobu otce Františka Vaška charakterizují jako nevýrazného, zádumčivého člověka, který si plnil své kněžské povinnosti, nijak nevyčníval. Dělal to, co mu režim dovolil. Někdy však i méně. To je patrné z odpovědi na žádost biskupského ordinariátu v Brně z roku 1968, aby se P. F. Vašek vyjádřil, co mu bránilo účastnit se exercicií dle kánonu 126 Kodexu kanonického práva.⁴⁰ Budišovský administrátor podává vysvětlení: *...na podzim r. 1963 jsem onemocněl nemocí diabetes, vyžadující přísnou dietu, kterou nelze dodržet při společném stravování. Přesto měl jsem v úmyslu letos (1968) nebo příštího roku, jestliže jen trochu dovolí zdravotní stav, duchovní cvičení vykonat. Nevyhověl jsem Can 126 CIC úmyslně, nebo z nedbalosti [sic!].*⁴¹ Taktéž neúčast na děkanátních schůzích často omlouval zdravotní indispozicí.⁴²

³⁹ Kronika farnosti budišovské, s. 55

⁴⁰ Can. 126 CIC: *Všichni světští kněží aspoň každý třetí rok konat duchovní cvičení, jichž délku určí příslušný ordinář, v nějakém jim označeném duchovním ústavě nebo řeholním domě, a nikdo z nich nesmí být vyňat, leč ve zvláštním případě, z pádného důvodu a s výslovným dovolením tohoto ordináře.*

⁴¹ Farní úřad Budišov, *Farní korespondence z let 1959–1973*

⁴² Tamtéž.

Duchovní život budišovské farnosti byl řízen událostmi liturgického roku. Každý všední den se slavila bohoslužba, v neděli dopoledne odslouženy dvě mše svaté. Během liturgického roku se konaly časté obřady – májové pobožnosti, křížové cesty, v adventu roráty, litanie podle liturgické doby a církevních svátků, udělováno svátostné požehnání. Duchovní správce farníky vyzýval k uctívání sv. Josefa v měsíci březnu, v květnu a říjnu, tj. v měsíce zasvěcené Panně Marii, k modlitbě růžence. Věřící byli podněcováni k časté svaté zpovědi a svatému přijímání. Prosebné průvody o svátku sv. Marka se již konaly pouze na hřbitově, poté je nahradila prosebná pobožnost v kostele. Průvody o Slavnosti Těla a krve Páně se uskutečnily buď pouze kolem hřbitova nebo v tichosti k nedalekému rybníčku Pekařák mimo hlavní pozemní komunikaci. V roce 1968 se již tato slavnost slavila okázale i s hudbou a družičkami. Konal se častý výstav Nejsvětější svátosti oltární a kněz věřící opakovaně nabádal k jejímu zbožnému uctívání. Také vyzýval hlavně děti, aby se účastnily pobožností a přicházely ke svátostem, pobízel malé farníky k zasednutí blízko oltáře. V listopadu 1960 si kněz posteskl, že má na prosinec všechny všední dny i neděle volné úmysly, a *bude si muset vyžádat jinde, když zde nemá za koho sloužit*.⁴³ Poutní zájezdy se v 60. letech konají opakovaně, a to na Svatou Horu, Velehrad, Křemešník, Hluboké Mašůvky, Vranov u Brna či do nedalekých Přibyslavic, o počtu účastníků není záznam. V roce 1969 se uskutečnila pouť do Polska do Čenstochové, kam se přihlásilo 30 farníků.

V říjnu 1960 zemřel v nedalekém Vlčatině při převozu do nemocnice český básník, novinář, překladatel, spisovatel a vrcholný představitel české katolické poezie Jan Zahradníček.⁴⁴ V únoru 1961 skonal Jakub Deml, český kněz, básník a spisovatel, který se narodil a na sklonku svého života působil v blízkém Tasově. Jak vnímali místní obyvatelé tyto persekované české katolické intelektuály se nepodařilo v dochovaných pramenech dohledat. Není o tom zmínka v obecní kronice, což je z jejího tendenčního ladění pochopitelné, žádný záznam však neexistuje ani v kronice farní.

V listopadu 1962 byla neznámými vandaly zbořena a rozbita socha T. G. Masaryka v parčíku pod budišovskou farou, následně torza sochy odvezena a nedaleko nádraží buldozerem zahrnuta. Vyšetřování tohoto incidentu se nevěnovalo příliš pozornosti, proto

---

⁴³ DABB Rajhrad, Fond Farní úřad Budišov, Pořádek služeb Božích 1955-1961, ohlášky z 13.11.1960, inv. č. 42

⁴⁴ V 80. letech 20. století byl u silnice v katastru obce Vlčatin instalován žulový kvádr s nápisem „Zde odevzdal svou duši Bohu český básník Jan Zahradníček“ s datací úmrtí 7.10.1960

nebyl nalezen žádný viník a událost jako by byla záhy zapomenuta.⁴⁵ Když v roce 1968 i obyvatelé Budišova nasávali atmosféru Pražského jara, objevovala se témata již zdánlivě zapomenutá. Hodně se diskutovalo o tom, kdo zbořil v roce 1962 sochu bývalého prezidenta Masaryka, postavenou v roce 1938. Za okupace byla ukryta a zazděna ve hřbitovní zídce, a to díky iniciativně tehdejšího faráře Augustina Kratochvíla. Ihned po osvobození byla dána na původní místo před tehdejší obecnou školu. V roce 1962 byl však tento symbol pravdy a samostatnosti, který přežil i období druhé světové války, zbořen vandaly. Kdo byl iniciátorem této vandalské akce se oficiálně nezjistilo. Nástupem Jara se v Budišově začaly množit hlasy dožadující se potrestání viníků. Tímto problémem se zabývalo i plenární zasedání MNV, ke skutečnému vyšetřování však nedošlo, pouze vzešel návrh na obnovení sochy, který však v důsledku dalšího politického vývoje zapadl.⁴⁶ Dne 11. února 1968 proběhla v Budišově beseda o junáctví, při níž vznikl junácký oddíl. Dne 30. března téhož roku byl zvolen prezidentem republiky generál Ludvík Svoboda, který byl rodákem z blízkého Hrozatína, proto byla volba občany Budišova velice pozorně sledována. Ludvík Svoboda byl v Budišově velmi známou a oblíbenou osobností, několikrát se zde zúčastnil zajímavých besed a přicházel se zdejšími občany poměrně často do osobního styku.⁴⁷ Někteří z aktivních farníků byli i jeho blízkými příbuznými.

Trvalé propojení místní církve s papežským stolcem bylo i v budišovském kostele často připomínáno čtením poselství papeže, upamatováváním výročí korunovace Svatého otce a farníci byli žádáni o modlitby za římského biskupa. V červenci 1965 kněz seznámil farníky s jazykovou úpravou bohoslužeb, která vyplynula z II. vatikánského koncilu. Další změny v rámci liturgické reformy jsou zaznamenány až v roce 1971, kdy dochází k podstatné změně uvnitř liturgického slavení vydáním nového římského misálu. P. František Vašek s těmito změnami farníky seznamuje, nadále však slouží zády k lidu a věřící přijímají eucharistii u oltární mřížky.

Otec F. Vašek velmi trpěl přetrvávající náklonností několika farníků ke svému předchůdci, kterého někteří nadále navštěvovali a finančně podporovali. Vaškův zhoršený zdravotní stav, ale i možný pocit nepřijetí způsobily, že se stával citlivý a uzavřený. Skupinka místních farníků v roce 1965 zorganizovala podpisovou akci pro

---

⁴⁵ SYROVÝ, Ondřej. *Příspěvek k dějinám Budišova*, s. 31

⁴⁶ Tamtéž, s. 32

⁴⁷ Tamtéž.

nespokojenost se svým knězem. Brněnská Kapitulní konzistoř vyzvala budišovského administrátora, aby se vyjádřil k nařčením farníků – vybírání neúměrně vysokých štolových poplatků, hrubého chování, řešení sporných případů z kazatelny a z jeho přecitlivělosti a vznětlivosti k pomluvám. Kněz ve své obhajobě vše považuje za nespravedlivé osočení a nedorozumění a veškerá tvrzení vyvrací a odůvodňuje.⁴⁸

V době všeobecného uvolňování napjatých politických poměrů v druhé polovině 60. let nastala příhodná doba, aby všem budišovským farníkům, kterým bylo doposud odepřeno přijetí svátosti biřmování, mohla být tato svátost křesťanské dospělosti udělena.⁴⁹ V listopadu 1967 vyzval duchovní správce všechny, kdo chtějí tuto svátost přijmout, aby se přihlásili do 22. listopadu. Příprava biřmovanců se konala od května roku 1968 vždy v sobotu nebo v neděli odpoledne. Dne 5. května kněz oznámil farníkům, že se biřmování odkládá na neurčito, neboť bude biřmovat sám biskup Skoupý, nikoli prelát Josef Kratochvíl.⁵⁰ Příprava však přerušena nebyla. Poté, co se ujal opětovně svého biskupského úřadu biskup Karel Skoupý, došlo k stanovení termínu udílení svátosti biřmování na 7. července 1968. Tento den před osmou hodinou ranní přivítali biskupa Skoupého předseda MNV Budišov a budišovský duchovní správce. Hudba zahrála fanfáry a poté slavnostním průvodem vešel otec biskup do budišovského chrámu, kde sloužil mši svatou. Následovalo udílení svátosti ženám a děvčatům. Po „velké“ mši sv. o půl jedenácté byli biřmováni muži a chlapci. Celkem k přijetí této svátosti přistoupilo 414 kandidátů. Odpoledne odjel biskup biřmovat do Tasova.

Chrám Páně si vždy vyžadoval pravidelnou péči. Velký úklid kostela se konal každoročně vždy v červenci či srpnu před poutní slavností Nanebevzetí Panny Marie a kněz farníky podněcoval, aby s prací vypomohli. Výzvy však byly vyslyšeny poskrovnu, v roce 1962 se dokonce nepřihlásil nikdo a P. František Vašek s posteskem podotkl, že bude nejspíš udělena povinnost úklidu dle domovních čísel. O běžný úklid kostela, jeho výzdobu a praní kostelního prádla se starala farní hospodyně Růžena Suparovičová, které se mezi farníky říkalo *slečna z fary*. Do Budišova přišla společně s P. F. Vaškem, neboť byla farní hospodyní i v jeho předchozích působeních. Práci kostelníka v tomto období postupně zastávali Michal Šoukal, v roce 1963 Josef Klubal a po roce 1964 Ladislav Michek z Nárámče. V listopadu 1970 v ohláškách duchovní správce oznámil, že kostelník pan

---

⁴⁸ Farní úřad Budišov, *Farní korespondence z let 1959-1973*

⁴⁹ Naposledy byla v Budišově udělena svátost biřmování roku 1938

⁵⁰ Josef Kratochvíl dne 6. května 1968 opustil svůj úřad a 16. května 1968 zemřel.

Michek vypověděl službu, neboť mu činí potíže dojíždět, a kněz vyzval farníky: *Za službu u oltáře a v kostele se nemusí nikdo stydět. Prosím přihlaste se někdo, kdo by pomohl, jen na neděle a svátky, po případě při pohřbech.*⁵¹ Nikdo se však nepřihlásil a pan Michek kostelníkem prozatím zůstal. Varhanickou činnost neúnavně zastával duchodce Mořic Schäfer. Pravidelné kostelní sbírky tzv. „ofěry“ byly určeny na potřeby provozu kostela, biskupskou konzistoř, katolickou charitu anebo na konkrétní farní účel – opravu varhan a střechy kostela, výmalbu kostela či nátěry lavic. Od roku 1970 se konaly pravidelné sbírky na nové zvony.

Dvanáctý červenec roku 1970 znamenal pro Budišov slavnostní den, neboť zde byla po dvaceti letech sloužena primiční mše svatá novoknězem Karlem Pavlíčkem. Tento budišovský rodák se narodil 26. května 1929 v rolnické rodině. Po skončení velkomeziříčského gymnázia v roce 1948 nastoupil do biskupského teologického semináře v Brně. Po dvou letech však došlo k násilnému ukončení studia uzavřením brněnského alumnátu, a tak Karel Pavlíček nastoupil prezenční vojenskou službu a byl přidělen k Pomocným technickým praporům (PTP). Po třech letech služby u PTP se vrátil domů, ale hospodáře již nebylo třeba. Mezitím totiž došlo k násilné kolektivizaci vesnice. V průběhu let vystřídal několik dělnických zaměstnání. V roce 1959 přišel organizovaným nábořem k Pozemním stavbám Bílina, n. p., kde pracoval jako dělník, pak jako skladník. Poté dělal zásobovače na Stavební správě v Litvínově, kde byl zaměstnán až do roku 1968. Současně byl seskupen v okruhu lidí ze skryté církve a tajně studoval teologii. Později, v 70. a 80. letech, se podílel na přípravě tajně svěcených kněží v okruhu „moravské“ skryté církve. Tato skutečnost měla později vliv na příchod budišovského duchovního správce v 90. letech. Když se začaly poměry uvolňovat, naskytla se možnost pokračovat ve studiu na bohoslovecké fakultě v Litoměřicích. Ale již v roce 1970 se na politické scéně opět začala zatahovat mračna a nastala doba normalizace. Z obavy, aby u starších studentů bohoslovecké fakulty opět nedošlo k vyloučení ze studia, byli již po 4. ročníku vysvěceni na kněze a poté studovali ještě další rok. A tak Karel Pavlíček po dvaceti letech přijal dne 5. července 1970 v brněnské katedrále kněžské svěcení z rukou biskupa Karla Skoupého.⁵² Primiční mše svatá se

---

⁵¹ DABB Rajhrad, Fond Farní úřad Budišov, Kniha ohlášek bohoslužeb 1962–1972, nezpracovaná část archivního materiálu

⁵² BALÁŠOVÁ, Růžena – SVOBODOVÁ, Marie – ŠKARKOVÁ, Božena. Mons. Mgr. Karel Pavlíček Všechny pozdravuji a všem žehnám. *Příloha Budišovského zpravodaje, Budišovský zpravodaj*, roč. 2011 č. 2

konala na prostranství Pod Hrázkou a kázání se ujal biskupský vikář Vladimír Nováček. Této slavnosti se zúčastnilo velmi mnoho občanů z Budišova a širokého okolí.

Začátkem 60. let minulého století i ve školách režim usilovně bojoval proti „organizaci“, která stále ještě plně nespada pod přímý dohled státu. To nám dokládají např. zápisy z hodovské školní kroniky, kde kronikář píše...*Ke správnému názoru dále pomáhají filmy, televize a knihy. Televize je nejvíce a nejúčelněji používaným prostředkem k přeměně zastaralých názorů, které děti přijímají od rodičů. Záznam v téže kronice z roku 1961 sděluje: Ještě velký počet dětí chodí do náboženství a do kostela. Při různých rozhovorech se samy děti přiznají, že nevěří v Boha, ale do náboženství chodit musí, protože to chtějí rodiče. Jde-li se přesvědčovat rodiče, aby své děti do náboženství neposílali, zase se vymlouvají na babičky a „co by tomu řekly sousedky.“ Věřím, že až tato mládež dospěje, že jim bude otázka vědy a náboženství zcela jasná, a že svoje děti do kostela už vodit nebudou.*⁵³ Propagace ateismu či spíše zastrašování režimu sklízelo již počátkem 60. let své ovoce. Do náboženství z celé farnosti ve školním roce 1961/1962 chodí pouze 148 z celkového počtu 310 žáků. Ve školním roce 1962/1963 již jen třetina všech školou povinných dětí.⁵⁴ Biskupský Ordinariát v Brně dne 3. listopadu 1968 žádá, aby se budišovský administrátor vyjádřil ke skutečnosti, že v Budišově je velmi málo žáků přihlášeno na hodiny náboženství. K tomuto se otec František Vašek vyjadřuje: *...poměry na ZDŠ v Budišově od r. 1961 přímo teror a nátlak na rodiče i děti, že se nedostanou na studie ani do lepšího zaměstnání. V některých třídách rezolutně odmítli učitelé přihlášky přijmout se slovy: „Nechte si to, my to neberem ... tady se v Budišově nepřihlašuje!“ Někde položily děti přihlášky, aby učitel nebo učitelka nenadávali, na stůl, přihlášky zmizely a děti nebyly přihlášeny. Měl jsem kvůli škole i 3 udání a pohružky, jestli promluví něco málo v kostele o přihlašování do náboženství, že „pojedu“. Není to moje vina, jak mě ironicky a nespravedlivě obviňují...Kdybych byl něčím vinen, měl bych právě teď, když se přihlášky dávají na faru, tím spíše menší počet, ale je nyní v Budišově 250 a na 4 venkovních školách 60 dětí, tj. 310. Ten malý počet nezavinil tedy kněz!*⁵⁵

Také tradice stavění polních křížů nezůstala zapomenuta, obzvláště ke konci 60. let, kdy dochází k pozvolnému uvolňování pnutí mezi státem a církví, se opět veřejně žehnají

---

⁵³ Obec Hodov, Kronika online – církevní život v obci [cit. 2021-03-03].

<<http://www.hodov.cz/historie/kronika-online/kronika-obecna/a2-cirkevni-zivot-v-obci>>

⁵⁴ Farní úřad Budišov, *Seznam žáků na školách farnosti Budišov přihlášených do ř.k. náboženství*

⁵⁵ Farní úřad Budišov, *Farní korespondence 1959–1973*

polní kříže. Mnoho polních křížů se opravilo nebo znovu vystavělo. Např. na staré cestě do Rohů nedaleko potoka Mařek se nachází mramorový kříž nesoucí nápis: „Pochválen buď Ježíš Kristus.“ Kříž nechali postavit v roce 1969 František a Jarmila Musilovi z Hodova na místě, kde dříve stával dřevěný kříž zvaný Markův, který spadl.⁵⁶ V červenci 1969 je farníkům v ohláškách oznámeno svěcení dvou křížů v nedalekém Kojatíně ve farnosti Pyšel. Světitelem a kazatelem se stal bývalý budišovský farář Stanislav Kovařík. Této slavnosti se účastnilo několik kněží a mnoho věřících z Budišova i širokého okolí, kteří se rádi setkali se svým dřívějším pastýřem.⁵⁷ V září roku 1970 bylo plánováno svěcení kříže u Nárámče, který nechala postavit rodina Matouškova z Nárámče. Farní kronikář píše: *velice zle to dopadlo. Nebylo povoleno veřejné shromáždění od ONV kvůli ...novosvěcenci P. Pavlíčkovi, který chtěl mít polní mši sv. a sám kříž světit a kázat – bez výslovného svolení místního duchovního správce. Měl povolení „jen pro bohoslužby v kostele“.* Vinu dávali všichni dp. Vaškovi.⁵⁸

Díky proticírkevním aktivitám vládnoucí strany a neprogresivnímu postoji duchovního správce se veškeré církevní aktivity konaly v nejmenší nutné míře, a to většinou pouze v kostele. Jakákoliv práce s mládeží a aktivity dospělých byly nulové, reformy v liturgickém slavení se promítly minimálně. Snad i proto umírající biskup Skoupý rozhodl o výměně duchovních správců. František Vašek v Budišově ukončil své kněžské působení 31. ledna 1972 přeložením na faru do Urbanova u Telče, odkud přichází nový budišovský administrátor Jan Slabý. Pro Františka Vaška působení v Budišově nebylo nejspíš nijak radostné, neboť v dopise z 3. dubna 1984, kterým odpovídá na požadavek farního kronikáře o zaslání nacionálů a osobní fotografie, tuto dobu hodnotí takto: *...V Budišově jsem byl od 1/11 1959 do 1/2 1972 / 12 ¼ roků. Na nic si nechci ani vzpomínat, a není třeba více uvádět. Všechny dekrety jsem dávno spálil. Jsem už vyřízen, a nechci na nic myslet. Všecko: Deus retribuat!*⁵⁹

---

⁵⁶ Kronika obce Hodov. Dostupné na: <http://www.hodov.cz/historie/kronika-online/kronika-obecna/a2-cirkevni-zivot-v-obci> [cit. 2021-03-03]

⁵⁷ Vzpomínky Vladimíra Musila. Audiozáznam – archiv autorky.

⁵⁸ Kronika farnosti budišovské, s. 200

⁵⁹ DABB Rajhrad, Fond Farní úřad Budišov, Memorabilia, básně, novinové články, inv. č. 18

2.4 Správa kostelního jmění, pořízení nových zvonů

V tomto období nedochází k žádným významným stavebním úpravám či rekonstrukcím. Jsou zajišťovány pouze údržbové práce, a to jak na faře, tak v kostele. Nejvýznamnějším počinem je objednávka dvou nových kostelních zvonů.

Již v roce 1960, ihned po příchodu P. Františka Vaška, se v kostele opravila elektroinstalace, která vykazovala závady, neboť *vše probíjelo a praskaly žárovky (i 30 najednou)*⁶⁰. O rok později byly pořízeny běhouny k hlavnímu oltáři a kokosové koberec na dlažbu v kostele, které pokrývaly téměř celou podlahu. Protože varhany pořízené v 50. letech vykazovaly opět závady, vynutil si tento stav v roce 1964 jejich opravu a ladění. Na této úpravě pracovali dva varhaníci celý týden. O rok později provedla firma Umělecká řemesla Jihlava opravu a zlacení procesního křížku.⁶¹ V roce 1966 byla pořízena skříňka na kostelní věžní hodiny a realizována oprava věžních hodin, kdy došlo k výměně hlavní součástky. V roce 1967 došlo k pořízení nových věžních hodin, které dodal Okresní průmyslový podnik Vyškov v ceně 21 000 Kčs. Objednávku hodin uskutečnil MNV Budišov včetně montáže a skříně. Elektroinstalaci na věž provedl sám P. František Vašek, podium pod hodiny zhotovil pan J. Beran, tesař z Námčce. Obnova sanktusové věžky včetně opravy střechy a krytiny na věži proběhla v roce 1967, v téže době došlo k opravě elektrických světel v kostele, byly seřizeny reflektory a pořízeny nové objímky. Už za předešlého duchovního správce se plánovalo pořízení nových kostelních lavic a na tento účel se konaly průběžně kostelní sbírky. V září 1967 byly lavice objednány u jihlavského výrobního družstva Horácký nábytek, ale pro plnou kapacitu družstvo zakázku odmítlo. V květnu 1968 se v chrámu provedla oprava omítek a starých kostelních lavic. V červenci 1969 bylo postaveno uvnitř kostela lešení a přizvání malíři na výmalbu kostela, nátěry lavic, kostelních dveří a mramorování spodních částí oltářů. Pořídil se nový koberec k hlavnímu oltáři. Tentýž rok byly objednány z NDR dva nové kostelní zvony a opakovaně se konala sbírka na tento úmysl. Počátkem roku 1972 se již ve finální výrobní fázi nacházely nové zvony pro budišovský kostel.

V průběhu let bylo podle potřeby dokupováno kostelní prádlo – v roce 1960 zakoupena zpovědní štola, opatřeny záclonky do svatostánku a do zpovědnice. O rok později pořízeny dvě bílé, zlatem zdobné stoly s květy a dva pláštíky na ciborium. V roce 1962

---

⁶⁰ Kronika farnosti budišovské, s. 156

⁶¹ Tento kříž je v současné době v budišovském kostele umístěn u obětního stolu.

koupen bílý pluviál v hodnotě 1 300 Kčs. Dalším rokem pořízeny čtyři nová antependia k oltářům – hlavnímu i bočnímu. V roce 1965 zakoupen zelený pluviál za 1200 Kčs, opraveny paramenty.⁶² Roku 1967 nakoupen nový fialový pluviál, vyšívaný zlatem, v ceně 2 800 Kčs. O rok později pořízen červený pluviál za 1 200 Kčs. V březnu 1969 koupen kovový kříž k průvodům od Charity v ceně 900 Kčs a také byly postříbřeny kadidelnice, loďka, kotlík a kropáč.

Na faře v roce 1960, stejně jak v kostele, došlo k opravě elektroinstalace a fara byla vymalována. Podlahy natřeny lakem a do horního pokoje koupeny kamna Club. V roce 1964 byla provedena oprava zříceného komínu a spravena rozbitá krytina na farní budově. O rok později došlo k položení nové střešní krytiny na faře včetně výměny cca 100 m latí. Opravy se ujal Okresní stavební podnik Třebíč. V roce 1965 byla v přízemí fary vystavěna nová prádelna s koupelnou, pořízena vana, umyvadlo, elektrický ohřívač a splachovací záchod. Odpaní vody z fary nově svedeny do betonové jámky na farním dvoře. Elektroinstalaci v prádelně provedl sám P. František Vašek. Ve stejném období byly na faře pořízeny dvoje nové dveře do dvora a nové betonové schodky. Dalším rokem došlo na opravu plotů na farní zahradě. V roce 1969 se nátěru dočkaly dveře na faře a výmalby chodby v přízemí. V srpnu 1971 zakoupena pro faru vodárna s ponorným čerpadlem po vyhoření staré nautily.

2.5 Shrnutí

Zrekapitulovali jsme náboženský život v 60. letech tak, jak nám to dostupné prameny umožnily. V budišovské farnosti je v tomto období patrný pozvolný odklon od praktikování víry. P. František Vašek těžce nesl to, že postavení kněze ve společnosti již nemá takovou vážnost, jaká byla v dobách před rokem 1950. Osobnostní ladění F. Vaška, neprogresivnost a hledění si „svého“ dovolila sice jeho bezproblémové působení v Budišově, ale náboženský život ve farnosti pozvolna upadal. V nesnadné době, plné komunistické propagandy, zastrašování a výhrůžek nebylo lehké udržet farnost živou. V rodinách se přestával předávat náboženský život, lidé zjišťovali, že víru k životu nepotřebují, dochází ke krizi hodnot. Duchovní správce nebyl ten, který by uměl nadchnout a podnítit pro život v Kristu, ač k tomu měl v době uvolněných poměrů okolo

---

⁶² Paramenta (z latinského *paramentum* – ozdoba) svrchní roucha používaná při bohoslužbě

Pražského jara jedinečnou příležitostí. Chyběla mu odvaha a schopnosti tohoto příhodného času využít. Polehčující okolností mu snad mohl být nedobrý zdravotní stav, se kterým se dlouhodobě potýkal. Biskup Karel Skoupý byl informován o úpadku budišovské farnosti a nedostatečné aktivitě duchovního správce, a tak rozhodl o výměně správce.

3 Farnost v 70. a 80. letech, počátek 90. let

3.1 Politicko-náboženské poměry v uvedené době

Na počátku tohoto období pokračovalo jednání státu s Vatikánem. Pozice Vatikánu ohledně obsazení biskupských stolců se znovu zhoršila po úmrtí brněnského Karla Skoupého a českobudějovického Josefa Hloucha.⁶³ Bez biskupa se nacházela, stejně jako před rokem 1968, Morava a stejný stav panoval nově i na Slovensku. Vatikán tak byl tlačěn k přijetí téměř jakékoli dohody, československá strana, která prosazovala jednostranné výhody, jednání systematicky rozbíjela. Vatikán však získal přesnější vhled do dění v zemi a jasnější pochopení jisté specifčnosti katolicizmu v Československu a během jednání současně vzrostlo i jeho sebevědomí. Dohoda mezi Svatým stolicem a československou vládou byla podepsána teprve 16. prosince 1972.⁶⁴ Rozhovory vrcholily v roce 1973 kompromisní dohodou o jmenování biskupa prorežimního – apoštolského administrátora v Olomouci Josefa Vransy a dalších tří slovenských biskupů. V 70. letech tak stání moc s novými loajálními biskupy slavila triumf nad církví. Normalizovaný komunistický režim se snažil všemožně činnost církve omezovat. Církevní tajemníci na okresech sledovali horlivost kněží ve farnostech, návštěvnost bohoslužeb, počet věřících, přípravu na svátosti biřmování, počty ministrantů a o všech těchto věcech podávali hlášení nadřízenému orgánu. Státní moc ponechala všechny významné církevní události bez povšimnutí (oslavu milénia založení pražského biskupství v roce 1973, Milostivé léto⁶⁵ 1975 či svatořečení Jana Nepomuka Neumana v roce 1977). V této době již naplno

---

⁶³ Josef Hlouch (narozen 26. března 1902 v Lipníku, okr. Třebíč, zemřel 10. června 1972 v Českých Budějovicích) – byl římskokatolický teolog, duchovní, vysokoškolský pedagog a v letech 1947–1972 devátý biskup českobudějovický.

⁶⁴ ŠMÍD, Marek. Vatikánská východní politika a Josef Beran. In DOLEŽALOVÁ, Markéta (ed.), *Katolická církev v Československu/Kardinál Josef Beran a jeho doba*. Praha: Katolický týdeník, 2020, s. 405

⁶⁵ *Milostivé léto (Svatý rok)* – v katolické křesťanské tradici je rokem odpuštění dluhů a trestů za spáchané hříchy. Toto slovní spojení má biblický původ a odkazuje na třetí knihu Mojžíšovu, 25. kapitolu, kde se ustanovují pravidla pro rok odpočinutí a milostivého léta. V křesťanství byla tato tradice založena na

fungovala i neoficiální tzv. podzemní církve formující se v několika regionálních střediscích a v některých řeholích, kde začala nabírat své síly. Jednotliví protagonisté skryté církve se napojili také na činnost vznikající občanské opozice a na tři desítky osobností z křesťanského prostředí podepsalo Chartu 77.⁶⁶

Volba papeže Jana Pavla II. v roce 1978, jeho dynamický styl pontifikátu, nová nekompromisní a důsledná východní politika Vatikánu, souběžně s všeobecným upadáním komunistického systému, znamenala zásadní impuls i pro aktivisty katolické církve v Československu. Objevovalo se rozlišení také v řadách veřejně působící církve, kde jednotliví kněží, podpoření stále pevnějšími postoji kardinála Tomáška, začali jednat odvážněji a kolaborující duchovní, navzdory masivní podpoře režimu, se dostávali postupně do stále větší izolace. Neoficiální církve od konce 70. let cíleně vědomě rozšiřovala teritoria i formy svých aktivit (stále širší spektrum samizdatových tiskovin, tajné studium teologie, rozvoj utajeného řeholního života, rozmanitý způsob pastorace mládeže apod.) a dosah jejího působení se pomalu zvětšoval. S kontakty mezi osobami z veřejně

i ilegálně působící církve, založenými na osobní důvěře a spolehlivosti, se šířilo vědomí živé katolicity. Státní bezpečnost, která usilovala o rozšíření své agenturní sítě především do nastupující kněžské a laické generace, se snažila všechny aktivity pečlivě monitorovat, ale státní orgány jen v některých případech sáhly k postihu nebo dokonce k soudnímu řízení (např. postih tisku či distribuce samizdatu).⁶⁷

Důležitou roli v letech normalizace hrála česká exilová církev. Perzekuce uvnitř státu se sice svým rozsahem ani intenzitou nedala srovnávat s 50. léty, ale svobodný život církve a její veřejné aktivity byly režimem důsledně kontrolovány. Sílicímu dynamismu umlčované církve ve vlasti tak poskytli svobodný hlas čeští katolíci v exilu, opírající se v jednotlivých zemích často o solidaritu místních katolických i evangelických církví a dalších organizací. Exilová centra činná v zahraničí (v některých případech již od počátku 50. let i ta nově vzniklá) mohla dát nyní plně k dispozici nástroje svého působení – náboženské rozhlasové vysílání, časopisy nebo různé nakladatelské instituce. Množství

---

konci 13. století, nejprve po 50 letech, poté po 33 letech a od roku 1450 se tato tradice ustálila na každých 25 let. Kromě pravidelných Svatých roků může papež vyhlásit i Mimořádné milostivé léto. Papež Pavel VI. rok 1975 vyhlásil Milostivé léto s mottem „Obnova a usmíření“.

⁶⁶ STRÍBRNÝ, Jan. Katolická církev v českých zemích v čase dvou totalit. In JAN, Libor. (Ed.) *České církevní dějiny ve druhé polovině 20. století*, s. 85

⁶⁷ Tamtéž, s. 86

těchto tiskovin a publikací se dostávalo rozmanitými cestami do Československa díky odvaze a vynalézavosti řady lidí, včetně diplomatů západních zemí.

Od poloviny 80. let, kdy komunistický systém prožíval otevřenou krizi, začala dlouhodobá činnost aktivních skupin a jednotlivců v neoficiální, exilové i veřejně působící církvi přinášet cenné plody. Nalezené sebevědomí manifestovali věřící také navenek, když požadovali dodržování lidských práv a náboženských svobod v roce 1985 při jubilejní svatometodějské pouti na Velehradě, nebo nebývalým počtem podpisů pod petici katolického laika Augustina Navrátila v roce 1988. Spirituálně domyšlený a v české náboženské tradici hluboce zakotvený program Desetiletí duchovní obnovy národa zahájeného na podzim 1987 se stal v posledních dvou letech totality osou sílící aktivity širších vrstev věřících i sympatizantů, která byla završena svatořečením Anežky Přemyslovny, jednoho ze symbolů znovunabyté svobody.⁶⁸ Zde nastává zlom ve studiu českých církevních dějin, jejíž jedna etapa vrcholí listopadem 1989 a začíná nová historická epocha.

Po pádu komunistického režimu se situace do značné míry podobala době po skončení druhé světové války. Církev byla rozvrácená a poničená, a to nejen ve smyslu institucionálním, ale též duchovním. Scházely struktury, které by dlouhodobě pěstovali náboženské a kulturní hodnoty. Přes tyto skutečnosti věřící po dlouhém čase zkoušky spontánně prožívali vděčnost za vysvobození z „babylonského“ zajetí a katolická církev opět měla ve veřejnosti nebývalý kredit. Rychle se obnovoval její vnitřní život a znovu začala svobodně působit ve veřejné sféře. Záhy po obnovení diplomatických styků s Vatikánem navštívil Československo poprvé v dějinách papež. Všechny diecéze dostaly řádné biskupy, vznikla biskupská konference, do veřejné duchovní služby se vrátili perzekvovaní kněží i část duchovních z exilu, začlenění byli také mnozí tajně vysvěcení kněží. V českých zemích vznikly tři staronové i nové katolické teologické fakulty inkorporované do svazu univerzit. Řády a kongregace obnovily legální činnost a byla jim vrácena většina klášterních budov.

Dějinný vývoj v brněnské diecézi kopíroval náboženský život celorepublikový. Již den po pohřbu biskupa Karla Skoupého se sešla brněnská kapitula, aby podle platného církevního práva zvolila kapitulního vikáře. Stal se jím nedlouho předtím jmenovaný

---

⁶⁸ Tamtéž, s. 87

děkan kapituly prelát Ludvík Horký,⁶⁹ jehož zvolení odsouhlasil i sekretariát pro věci církevní ministerstva kultury. Tento orgán nově vykonával dohled nad církvemi v „normalizovaném“ režimu, a to opět prostřednictvím církevních tajemníků. Krajský církevní tajemník vyžadoval po kapitulním vikáři překládání či výměnu konkrétních kněží, kterým také často vyhrožoval odnětím tzv. státního souhlasu. Snažil se také předkládáním nabídek a slibováním různých výhod vnést nedůvěru mezi kněze a jejich ordináře. Hlavním cílem tohoto všeho bylo narušit disciplínu v diecézi a klid uvnitř církve. Kapitulní vikář Ludvík Horký se ale nenechal zastrašit. Prosadil zřízení exercičního domu na Vranově u Brna k provádění kněžských exercicií, zajistil konání kněžských rekolekcí ve všech děkanstvích diecéze, přes výhrůžky a nátlak obhajoval kněze před krajským tajemníkem. Neváhal stěžovat si na ministerstvu kultury a u státních orgánů, když to považoval za potřebné. Ve 2. polovině 80. let bylo zřejmé, že totalitní režim je v hluboké krizi, z níž nenajde východisko. V církvi se to projevovalo např. tak, že stoupala návštěvnost bohoslužeb, věřící se přestávali bát dávat najevo své přesvědčení či posílat svoje děti do náboženství. Rozšiřovalo se i vydání samizdatové katolické literatury. I pro věřící v brněnské diecézi se staly velkým povzbuzením oslavy 1100. výročí úmrtí sv. Metoděje na Velehradě v červenci 1985, kde došlo k první veřejné protikomunistické demonstraci po mnoha letech, stejně jako v roce 1987 kardinálem Tomáškem vyhlášení Desetiletí duchovní obnovy. Rok 1989 byl v rámci tohoto desetiletí rokem sv. Klementa Maria Hofbauera – Dvořáka, rodáka z Tasovic u Znojma. V uvedeném roce totiž uplynulo 80 let od jeho svatořečení. Při této příležitosti uspořádala diecéze velké oslavy za účasti představitelů českých, moravských i slovenských diecézí a zahraničních hostů. Zakrátko poté totalitní komunismus padl a kapitulní vikář Ludvík Horký mohl v březnu 1990 předat novému biskupovi Vojtěchu Cikrlemu diecézi.

Čtrnáctého února 1990 papež Jan Pavel II. jmenoval Vojtěcha Cikrleho třináctým sídelním biskupem brněnské diecéze, který přijal svěcení v katedrále na Petrově 31. března. V Brně bylo zpočátku především třeba vybudovat biskupský úřad a pro kurii vybrat kněze a laiky – odborníky v potřebných oblastech. Za pastorační priority svého episkopátu vyhlásil biskup Cikrle rodinu a farnost. Jeho velkou podporu dostalo obnovení činnosti církevního školství, znovuoživení charitního díla. Počátkem devadesátých let

---

⁶⁹ Ludvík Horký (narozen 5. září 1913 v Rudě u Velkého Meziříčí, zemřel 5. ledna 2008 v Mostištech u Velkého Meziříčí) – český katolický kněz, děkan svatopetrské kapituly (1972–2008) a administrátor brněnské diecéze v období komunistickým režimem vynucené sedisvakance v letech 1972–1990.

založil centra pro katechezi, pro mládež, pro rodinu a sociální péči.⁷⁰ V květnu 1990 přijal funkci generálního vikáře brněnské diecéze Karel Satoria, ve které setrval do roku 1992. Jako generální vikář se snažil zvrátit stav, kdy od doby normalizace působili v mnoha živých farnostech duchovní správcové loajální ke komunistickému režimu, zatímco dřívějšímu režimu nepohodlní kněží zůstávali v málo aktivních či v odlehlých farnostech. Přesuny kněží si však v rámci brněnské diecéze nadělal řadu nepřátel.⁷¹ V srpnu 1992 jmenoval Vojtěch Cirkle svým generálním vikářem Jiřího Mikuláška.

3.2 Osobnost P. Jana Slabého

Jan Slabý byl člověkem s neobyčejným přehledem, hlubokými znalostmi a organizačními schopnostmi. Takto vzpomínají lidé na kněze, který duchovně provázel budišovské farníky celých dvacet let. Narodil se 25. ledna 1913 v Přerově jako jediné dítě Jana a Marie Slabých. Rodina pocházela z Velkého Meziříčí. Otec pracoval jako železniční zaměstnanec, později úředník a působil na různých stanicích. V letech 1918 až 1920 Jan Slabý začal chodit do školy u prarodičů ve Velkém Meziříčí, protože na malé stanici Liděřovice, kde zrovna otec pracoval, školu neměli. Pak byl tatínek přeložen do Břeclavi, kde Jan roku 1923 dokončil obecnou školu. Téhož roku vstoupil na Státní reálné gymnázium v Břeclavi a zde v roce 1931 odmaturoval. Ihned po maturitě studoval bohosloví v Brně, které ukončil v roce 1936 absolutoriem a kněžským svěcením přijatým z rukou biskupa Josefa Kupky. Primiční mši svatou sloužil 12. července v kostele sv. Mikuláše ve Velkém Meziříčí. Mezi tím došlo k pracovnímu přeložení jeho otce na stanici do Brna, kam se rodina přestěhovala.

Dne 1. srpna 1936 byl Jan Slabý ustanoven kooperátorem farního úřadu v Ivančicích s povinností vyučovat náboženství na tamním gymnáziu. Kvalifikační zkoušku pro učitele středních škol (profesuru) složil roku 1939 a poté bylo jeho jméno zapsáno do seznamu státních profesorů.⁷² Povinné zkoušky trienální a farní složil v nejbližších termínech. Za okupace byly redukovány střední školy a na místo profesora náboženství v Ivančicích přišel kolega z Kroměříže. Tím byl Jan Slabý zcela uvolněn pro duchovní

---

⁷⁰Biskupství brněnské, s. 56

⁷¹SOUKUPOVÁ, Jana. Karel Satoria byl disident a rebelantský kněz. *iDNES.cz*. https://www.idnes.cz/brno/zpravy/karel-satoria-byl-disident-a-rebelantsky-knez.A091103_1283088_brno_krc . [cit. 2021-05-27]

⁷²Odtud pramenilo oslovení mnohých ivančických farníků P. Jana Slabého „pane profesore“.

správu, v té době ztíženou zatčením a popravou ivančického faráře P. Adolfa Tesaře. Celou farní agendu a také opravy církevních budov P. J. Slabý převzal 3. února 1942. Od 1. ledna 1943 působil jako farář v Ivančicích. Zde se postaral o rekonstrukci farního kostela Nanebevzetí Panny Marie, kaplí svatého Jakuba a Nejsvětější Trojce i farní budovy. Kromě těchto povinností zastával další závazky včetně výuky náboženství na gymnáziu od osvobození až do roku 1949. P. Jan Slabý byl člověkem s velkým zájmem o literaturu, architekturu, památky a umění vůbec. Mezi jeho přátele patřil básník Jan Zahradníček a další literáti v jeho okruhu, zajímal se o osobnost, filosoficko-sociální a etické dílo TGM. Rád chodíval na procházky, podnikal výlety a trávil dovolené v Tatrách.

Přílišnou aktivitu kněze a semknutí farní obce kolem svého pastýře nestrpěl vládnoucí režim, a proto byl Janu Slabému k 1. srpnu 1962 odebrán státní souhlas k výkonu duchovenské služby pro Ivančicko. Po vyčerpání řádné dovolené odešel Jan Slabý zastupovat faráře v Tuřanech, Tasovicích a posléze byl jmenován od 1. října 1962 administrátorem farnosti Urbanov u Telče u kostela svatého Jana Křtitele. Tam kromě duchovní správy obdržel pověření pro funkci církevního konzervátora pro okresy Jihlava, část Jindřichova Hradce a působil také jako liturgický referent na kněžských poradách. K. 1. února 1972 byl přeložen coby administrátor do Budišova. Sem přišel ve svých padesáti devíti letech spolu se svými stárnoucími rodiči, o které pečoval již v Ivančicích i Urbanově a na budišovské faře tatínka i maminku dochoval.

Politicky byl Jan Slabý v Ivančicích a Urbanově organizován bez funkce u ČSL. V Budišově se zasloužil ještě v době totalitní o založení této organizace. Po roce 1989 se stal jedním z prvních zakládajících členů budišovského Občanského fóra. Z jeho iniciativy na jaře 1990 vznikl 2. oddíl skautů a skautek s rozšířenou náboženskou výchovou. Jako klubovnu oddílu dal k dispozici místnost v přízemí fary. Tato aktivita ovlivnila více než třicítku budišovských dětí. První tábor se uskutečnil v roce 1990 na Holejích za Budišovem, druhý na faře v Dalešicích. Za jeho působení v Budišově dosáhly úpravy chrámu a farní budovy velkých změn a oprav.

V srpnu 1991 Jan Slabý onemocněl. Jeho zdravotní stav se postupem času zhoršoval, takže již nemohl být na budišovské faře bez péče druhé osoby. V prosinci 1992 byl přestěhován do Znojma na Hradiště a svěřen do péče sester Boromejek. Tam také oslavil své životní jubileum a nedlouho poté 21. února 1993 ukončil svou pozemskou pout'.

Pohřeb se konal za účasti velkého počtu kněží a věřících 27. února dopoledne Budišově a odpoledne ve Velkém Meziříčí, kde byl na novém hřbitově uložen do rodinného hrobu.

3.3 Život ve farnosti pod duchovní správou P. Jana Slabého

Od 1. února 1972 odešel P. František Vašek do Urbanova u Telče a do Budišova nastoupil P. Jan Slabý z Urbanova. Výměna byla provedena podle vůle umírajícího biskupa Karla Skoupého. Stěhování obou duchovních správců proběhlo 17. února 1972.⁷³ Na otce Slabého pamětníci vzpomínají jako na člověka s mimořádně širokým záběrem vědomostí – přes teologii, historii, umění i architekturu. Měl všeobecný rozhled a stále držel krok s dobou. Ihned po svém nástupu Jan Slabý uvedl v život liturgické reformy. Již od února byla zavedena v některé všední dny večerní celebrace, ostatní mše svaté byly slouženy v ranních hodinách. Nový duchovní správce hned od začátku svého působení vysvětloval obnovenou podobu bohoslužeb včetně uspořádání prostoru při liturgickém slavení. Uplatňuje nově sedes a ambon, zavádí recitaci, později zpěv responsoriálního žalmu. Od poloviny března je modlitba Otčenáš zpívána, taktéž kněžské modlitby. V květnu téhož roku došlo k zavedení nového křestního obřadu. Na Slavnost Těla a Krve Páně je upraven presbytář ke sloužení mše svaté tváří k lidu. K tomu byl použit provizorní oltářní stůl. Byly pořízeny stupně k ambonu a oltáři, vše prozatímně k vyzkoušení, později k trvalému vyřešení. V srpnu téhož roku byla v Rozích sloužena mše svatá tváří k lidu před kaplí. Mnozí věřící chápali obnovu bohoslužby a aktivně se účastnili. Byli svým duchovním pobízení k častějšímu přijímání eucharistie. P. Jan Slabý v průběhu svého působení přesně evidoval počet konsekrovaných hostií.⁷⁴

Od neděle 27. srpna 1972 začala duchovní příprava na svěcení zvonů. Svěcení se konalo 24. září odpoledne před farní budovou, poté byly zvony vyzdviženy do věže kostela. Světitelem se stal třebíčský děkan Jaroslav Kampf za asistence zdejších kněžských rodáků Josefa Klusáčka a Karla Pavlíčka. Kmotry se stali nejstarší farníci František David (96 roků), František Kavalec (89 roků) a také budišovský rodák P. Jan Jelínek, farář v sousedním Pyšelu (85 roků), dále zde bylo přítomno dalších 18 kněží. Přestože počasí bylo velmi nepříznivé, zúčastnilo se slavnosti mnoho lidí ze širokého okolí.

---

⁷³ Kronika farnosti budišovské, s. 214

⁷⁴ Statistika počtu konsekrovaných hostií – viz Obrazová příloha č. 38, graf č. 2.

Život farnosti byl prožíván skrze události liturgického roku. V neděli byly slaveny dvě bohoslužby, „ranní“ v 8 hodin a „velká“ v 10 hodin. V postu se konaly pobožnosti křížové cesty za účasti 70 až 90 věřících, v květnu májové pobožnosti, kam docházelo kolem 40 farníků, při říjnových pobožnostech ještě méně. Květnové mariánské pobožnosti se konaly i v kapličkách jednotlivých obcí a tím se stávala účast na těchto pobožnostech ve farním kostele slabší. V listopadu byly pořádány v nedělní odpoledne pobožnosti za zemřelé, v adventu se konaly roráty. Při všech pobožnostech kněz pronášel promluvu a byla příležitost k přijetí eucharistie. O prvních nedělích v měsíci mezi „ranní“ a „velkou“ mší sv. se konal výstav Nejsvětější svátosti oltární, na který však nezůstávalo mnoho lidí. Při nové liturgické úpravě se účastnili farníci i zpěvem, avšak kněz si stýskal, že se zpěvem jsou potíže, neboť nebyly ani kancionály, ani kdo by nácvik vedl. A tak sám otec Jan Slabý přede mší svatou učí farníky jednotnému zpěvu.

Vzhledem k tomu že většina biskupských stolců v naší zemi nebyla tou dobou obsazena, Vatikán rozhodl dát ordinářům, respektive administrátorům diecézí, právo udělovat svátost biřmování. Diecézní kněží začali proto k přijetí této svátosti připravovat biřmovance. V Budišově se konalo biřmování v roce 1974 a k biřmování přistoupilo 269 věřících nejen z budišovské farnosti, ale i přilehlých farních obcí (Tasova, Rudíkova, Trnavy, Vladislavy, Střížova a Koněšina). Svátost byla udělena v sobotu 22. června dopoledne i odpoledne kapitulním vikářem prelátem Ludvíkem Horkým. V září 1980 bylo biřmování uděleno v sousední farnosti Tasov, kam se z budišovské farnosti přihlásilo 26 kandidátů, ti byli na tuto svátost připravováni otcem Jan Slabým od 19. ledna téhož roku. Další termín biřmování v budišovském kostele připadl na listopad 1984, kdy tuto svátost přijalo z rukou preláta Ludvíka Horkého 51 kandidátů. Budišovský duchovní si však posteskl, že *někteří se opět po biřmování ztratili, není je v kostele vidět, uzavírají jen občanský sňatek apod. Smýšlení prostředí je ovlivňuje, jev bohužel i jinde pozorovaný. Jinak zvlažnění náboženského života se projevuje tak jako minulá léta.*⁷⁵ I v roce 1990 byla ohlášena možnost přijmout svátost biřmování. Přihlásilo se 81 žadatelů z budišovské farnosti a okolí. Z původního červnového termínu pro nemoc a mnohé vznikající služby brněnského biskupa se uskutečnilo až 16. září odpoledne. Současně došlo před budišovskou farou k biskupskému posvěcení obnovené sochy Panny Marie z 19. století, která byla zrenovována a nově vyzdvižena na sloup, nyní nově orientována čelem k chrámu. Tak bylo přispěno, dle slov otce Jana Slabého, *k malému odčinění zbourání*

---

⁷⁵ Kronika farnosti budišovské, s. 253

Mariánského sloupu v Praze na Staroměstském náměstí. Při této příležitosti byla vyslovena prosba, aby Panna Maria chránila před duchovním morem ateismu a od mravního rozkladu naší budoucnosti.

Výuka náboženství probíhala na jednotlivých vesnických školách spadajících do farnosti. Ve školním roce 1971/1972 bylo přihlášeno do náboženství 205 žáků, o rok později pouze 195 dětí. S dalším školním rokem klesl počet žáků na 183. Postupem let měl počet přihlášených klesající tendenci. Chyběly učebnice k výuce, probrané učivo se zapisovalo pouze do sešitů. Sešity byly obohacovány razítky s vyobrazením k danému tématu. Takových razítek měl P. J. Slabý zhotovených na desítky. Občas se probrané učivo opakovalo v neděli v kostele. Z přihlášených dětí se zúčastňovala bohoslužeb asi třetina pravidelně, třetina nepravidelně a poslední třetina nechodí vůbec. Sobotní zábavy „omlouvaly“ jak mládež, tak rodiče. Zájezdy, hony, závody odváděly od účasti na bohoslužbách. Nemalou roli hrálo zastrasování, pohodlí a přijetí ateistického smýšlení. Ve školním roce 1975/1976 byly zrušeny školy v přífařených obcích Kamenné a v Rozích. Kamenná se přiškolila do Budišova, Rohy do Rudíkova. V roce 1978 byly zrušeny všechny školy v dalších obcích spadající do farnosti a přiškoleny do Budišova (jen Rohy zůstaly spojeny s Rudíkovem). Vyučování náboženství se tak zjednodušilo a kněz nemusel zajíždět do okolních škol. Do vyučování náboženství se v roce 1980 přihlásilo 72 žáků z celkového počtu cca 400 škol navštěvujících žáků, z toho ještě dva byli dodatečně ohlášení a pět dětí na náboženství i přes písemné urgencye rodičům nedocházelo. Přihlášky do náboženství se předkládaly začátkem školního roku ve škole. V roce 1976 se přihlašovalo na konci školního roku, aby tak komunistická moc minimalizovala počet přihlášených dětí tím, že rodiče zapomenou své děti nahlásit. Od školního roku 1988/1989 se přihlášky podepsané oběma rodiči podávaly na faře, seznam byl doručován děkanskému úřadu a okresnímu církevnímu tajemníkovi. V tomto školním roce se přihlásilo 49 žáků. P. Jan Slabý si nad úbytkem dětí v hodinách náboženství nejednou posteskl: *Kde jsou ostatní? Pokles je obrazem náboženského uvědomění a života v rodinách! Všechny výmluvy a obavy jsou liché. „Pozdě jsem Tě Bože našel“, nařikal sv. Augustin, když se poznají rodičové a napraví tuto křivdu na svých vlastních dětech.*⁷⁶

---

⁷⁶ Tamtéž, s. 260

Počet dětí přistupujících k prvnímu sv. přijímání byl velmi proměnlivý, např. v roce 1973 eucharistii poprvé přijalo 50 dětí. V roce 1975 to bylo 30 prvokomunikantů třetích ročníků, v roce 1984 jen 27 dětí a v roce 1987 pouze 6 dětí.⁷⁷ Kněz si opět posteskl, že mnozí z nich nechodí do náboženství ani do kostela.

Slavnost Božího Těla se v tomto období slavila pouze v kostele svatým přijímáním a celodenním výstavem Nejsvětější svátosti s adorací. Venkovní průvod k jednomu oltáři se konal až po roce 1990. V roce 1975 bylo vyhlášeno Milostivé léto, ale to bylo v Budišově přijato bez vnitřního pochopení. Kněz v záznamech z roku 1975 píše: *Náboženský život běžel ve vychozených kolejích, protože mladší ročníky, mládež a děti, jsou záměrně odcizováni Bohu... Mnoho věřících ke svátostem a na bohoslužby přestává chodit, údajně ze strachu, ve skutečnosti z nepatrného náboženského uvědomění.*⁷⁸ Duchovní správce kvitoval aktivní účast některých věřících, ale bolestně pozoroval jak i starší ročníky mužů i žen přicházely ke kostelu, navštívily hrob a odcházely jinam. I přesto se v roce 1975 účastnilo nedělních „ranních“ bohoslužeb průměrně 400 až 500 a „velké“ 80 až 150 věřících. Počty účastníků postupem let klesaly. Již v roce 1978 je účast na „ranní“ 250 až 300, na „velké“ asi 80 věřících. Ke svatému přijímání se v neděli přistupuje průměrně 90 věřících a tento počet byl po dlouhou dobu setrvalý. Chyběla však mládež a děti. Ty byly odváděny od účasti na bohoslužbách tak, že mnoho jiných aktivit se plánovalo na nedělní dopoledne. Mladým lidem již chybělo náboženské zázemí ve vlastní rodině, rodiče a prarodiče se doma již nemodlili a do kostela nechodili ani v neděli.

Duchovní správce nezanedbával ani péči o staré a nemocné. Navštěvoval je několikrát ročně, a to v době postní, v některém letním termínu, nejčastěji kolem poutní slavnosti v srpnu, o svátku Všech svatých a v adventu. Takto odloučených farníků navštívil 40 až 60. Také podle potřeby docházel za nemocnými do nemocnice, aby jim posloužil svátostmi. I v kostele kněz uděloval svátost pomazání nemocných, což nebylo ponejprv pochopeno, neboť tato svátost byla stále chápána jako „poslední pomazání“. Později se tato svátost udělovala pravidelně v den Slavnosti Neposkvrněného početí Panny Marie 8. prosince, kdy ji průměrně přijímalo 30 až 40 farníků.

---

⁷⁷ Statistika počtu dětí přistupujících k 1. sv. přijímání – viz Obrazová příloha č. 38, graf č. 3.

⁷⁸ Kronika farnosti budišovské, s. 225

Dne 18. března 1986 byla v Budišově založena místní organizace Československé strany lidové, zaregistrovala 19 členů a jejím předsedou se stal Alois Bačák.⁷⁹ Díky vzniku této politické strany bylo umožněno pořádat poutní zájezdy do mnoha koutů naší vlasti.

Rok 1985 byl pro věřící v Československu jakýmsi manifestem víry. I budišovští farníci prožívali od 1. neděle adventní jubilejní rok sv. Metoděje. Nedělní promluvy byly motivovány životem a působením svatých bratří ze Soluně s aplikací na současný život. Dne 10. dubna se účastnil pouti na Velehradě budišovský duchovní správce. Měsíc poté 11. května farníci vykonali pouť autobusovým zájezdem v počtu 70 účastníků, po mši sv. a odpustkových modlitbách si prohlédli velehradskou baziliku. Tentýž rok byla vykonána ještě jedna farní pouť, a to 20. července do mariánského poutního místa Hlubokých Mašůvek. O rok později 30. srpna byl uspořádán farní zájezd do Žďáru nad Sázavou. V roce 1988 se podnikly tři poutní zájezdy, účastnilo se jich vždy 60 až 70 věřících. Cílem se stala poutní místa Sloup u Moravského krasu, Jaroměřice u Jevíčka a Kostelní Vydří. Jelo se také na pouť do Prahy k Panně Marii pod Týnem, poté byla uctěna blahoslavená Anežka na Františku. V květnu 1989 farnost pořádala poutní zájezd do Prachatic do rodiště sv. Jana Nepomuka Neumana, v červnu se konala pouť na Hostýn, Velehrad a do Žarošic. V srpnu se uskutečnil ještě zájezd do Prahy do kostela Panny Marie Sněžné s prohlídkou kláštera na Břevnově. Při přípravě celonárodní poutě na kanonizaci Anežky Přemyslovny počáteční liknavost farníků nenechávala P. Jana Slabého v klidu, říkal: *Vy musíte ukázat, že máte zájem i přes to, že se říká „oni nikoho nepustí“, hlase se.* A tak 8. listopadu 1989 se deset farníků vydalo do Říma na svatořečení Anežky Přemyslovny.⁸⁰ Na děkovnou bohoslužbu 25. listopadu 1989 k sv. Vítu do Prahy odjeli farníci autobusem. Tam si budišovští farníci s radostí vyslechli kardinála Tomáška, který podal jasný pohled na demokratizační hnutí u nás, započaté studentskou manifestací 17. listopadu 1989. Odpoledne se budišovští přidali k statisícovému davu na Letné, kde se nadchli pro obnovu veřejného náboženského života. Podobná pobožnost se konala v Brně 2. prosince 1989, které se zúčastnili i budišovští farníci. Na všechny dřívější zájezdy byl autobus povolen pod hlavičkou lidové strany, pro farnost autobus nebyl povolen. V roce 1990 je již situace jiná, byly vypraveny tři poutní autobusové zájezdy. První v květnu do Mariazell, a to hned třemi autobusy. Další zájezd byl třídní a uskutečnil se v srpnu do polského Krakova a

---

⁷⁹ SYROVÝ, Ondřej. *Příspěvek k dějinám Budišova*, s. 37

⁸⁰ PAVLÍČEK, Karel (ed.) P. Jan Slabý kněz, budovatel a literát. *Příloha budišovského zpravodaje, Budišovský zpravodaj*, roč. 2003, č. 1, s. VIII.

Čenstochové. Bezprostředně po návratu se zahraniční pouti se budišovští vydali dvěma autobusy na pouť na Svatou Horu u Příbrami. Rok 1991 byl pokračováním desetileté duchovní obnovy národa pod ochranou blahoslavené Zdislavy. Proto byla v květnu vykonána pouť do Jablonného v Podještědí, místa úmrtí této dnes již světičky. Vypraveny byly dva autobusy. Dvacet dva účastníků se v červnu přihlásilo na zájezd do Medžugorie. Červencový zájezd dvěma autobusy byl zacílen na Svatý Hostýn, Dub nad Moravou, Křtiny a Jedovnici.

Hubení provoz budišovského kostela, i když často omezený, nikdy úplně neustal. V 70. letech varhanickou činnost vykonává Mořic Schäfer, a to až do roku 1979, kdy ve stáří 85 roků nedostavil se na vánoční bohoslužby. Pohotově jej zaskočil Alois Pospíšil z Hodova, který se nadále ujal varhanické služby. Až do roku 1982 chybí kancionály, v kostele se užívá alespoň výtahů z Jednotného kancionálu, a tak se chrámový zpěv zlepšil, i když konzervatismus starších věřících nadále přetrvával. Liturgické dění se pomalu probouzelo. V roce 1983 i v dalších letech se konal v kostele na Křenové ulici v Brně kurz pro varhaníky a zpěváky, pořádaný liturgickou komisí. Z Budišova dojížděli varhaník a dvě zpěvačky (Emilie Kubínová a Marie Čermáková). Zde se dovídali základní poučky a zásady liturgické hudby, s nimiž byli již ve farnosti dříve seznamováni. Zjistili, že to, co se v budišovské farnosti ve stísněných podmínkách dělalo, bylo žádoucí a potřebné, a že některé farnosti, které měli větší možnosti, byly daleko za budišovskou farností. Otec Jan Slabý spolu s bývalou učitelkou mateřské školy Marií Čermákovou nacvičovali s dětmi kostelní písně a responsoriální žalmy. V tomto období se začíná pravidelně účastnit hudebního nácviku i nynější budišovský varhaník Michael Kročil, tehdy sedmiletý. Dlouho fungoval kostelní sbor asi sedmi žen, a to nejen o pohřbech.

V roce 1977 ze služby kostelníka odešel na vlastní žádost Ladislav Michek z Námamče. Této služby se ujal Josef Večeřa, důchodce z Hodova. Do srpna 1977 se o úklid kostela starala Marie Hladká z Budišova, od září nastoupila jako uklízečka Helena Večeřová, důchodkyně z Hodova. Paní Večeřová po úmrtí svého manžela – budišovského kostelníka, zastávala navíc práci kostelnice. Měsíční plat uklízečky, kostelníka i varhaníka činil pro každého 100 Kčs hrubého příjmu. Kostelní zaměstnanci byli, tak jako tomu bylo již od 50. let, přihlášení k sociálnímu pojištění i daňovým povinnostem a správce farnosti měl úkol vést mzdovou agendu. Od Vánoc roku 1988 vypomáhal podávat svaté přijímání s dovolením ordináře Pavel Klíma z Hodova.

Na faru se otec Jan Slabý přistěhoval se svými stárnoucími rodiči a také pomocnicí v domácnosti Marií Jadrnou, která mu byla přidělena od listopadu 1953 ivančickým ONV – referátem pracovních sil jako pomocnice v domácnosti, tedy již od farní správy v Ivančicích. Po úmrtí paní Jadrné se farní hospodyní stala důchodkyně Ludmila Halásková, která se starala nejen o chod farní domácnosti, ale vařila i pro nesčetné brigádníky a pracovníky, kteří se podíleli na opravě kostela. Když paní Halásková zemřela, byla rozhodnutím Jana Slabého pohřbena do kněžského hrobu v Budišově.⁸¹ Mnoho práce na faře zastala také M. Vítová a L. Němečková.

V roce 1988 připadalo 450. leté výročí povýšení Budišova na městečko. Již o dva roky dříve vyzval P. Jan Slabý budišovské veřejné činitele, aby se připravovali na tuto událost a nabídl pomoc s pořádáním oslav. Jubileu předcházelo několik příležitostných promluv v nedělních homiliích, v únoru toho roku měl budišovský farář přednášku o minulosti Budišova v klubu osvětové besedy za účasti 50 lidí, v březnu v sále školy přednášel Alois Plichta o barokní výzdobě budišovského panství z období hrabat Paarů při účasti 150 lidí. V dubnu provedl duchovní správce pro 120 zájemců exkurzi v kostele, o kterém přednášel z umělecko-historického hlediska. V červnu se uskutečnila prohlídka místního zámku, kde přednášeli Alois Plichta, Jan Slabý a pracovnice Moravského muzea paní Špačková jako odbornice na zoologické sbírky, které se v zámeckém depozitáři nacházely. P. J. Slabý vyjednal u ředitelství Moravského muzea dovolení k prohlídce zámku. Zájem o prohlídku byl veliký. Vlastní oslavy se konaly v neděli 11. září, v kostele byly slaveny slavnostní bohoslužby, zpívala schola z Valče, z věže vyhrávány české chorály. Obecní kronika se o oslavách zmiňuje velmi stroze a jméno Jana Slabého neuvádí nikde.

P. Jan Slabý již jako ivančický farář vydával Ivančický farní věstník. Když změněné poměry v roce 1990 dovolily, v této činnosti pokračoval i v Budišově a začal vydávat farní občasníky, byly distribuovány zdarma k radosti farníků. První číslo vyšlo k Velikonocům, druhé k biřmování a svěcení mariánské sochy, třetí k vánočním svátkům. Občasníky obsahovaly úryvky z Bible i zamyšlení k danému období. Jan Slabý se zajímal o historii Budišova a okolí, získané informace z různých pramenů publikoval v regionálních novinách a časopisech. Vydával k slavnostním příležitostem grafické listy,⁸²

---

⁸¹ V roce 2002, po úmrtí P. Františka Školaře, byly její ostatky přeneseny do rodinného hrobu rodiny Rohovských z Hodova.

⁸² Autorem linorytů na grafických listech byl nejčastěji Zdirad J. K. Čech

např. k svěcení nových budišovských zvonů, výročí povýšení Budišova na městečko, k 50. výročí svého kněžského svěcení. Bez zájmu také nezůstaly kostelní vývěsky, o které se sám s pečlivostí a vkusem staral. Obsahovaly nejen aktuální pořad bohoslužeb a soudobé dění ve farnosti, ale také osvětcovaly čtenáře církevními dogmaty a poučovaly též po historické a kulturní stránce. Právě jeho zájem o literaturu, památky a umění vůbec nadchl nejednoho farníka. Dříve se přátelil s básníkem Janem Zahradníčkem, od něho už to byl jen krůček k dalším jménům jako Jan Čep, Jakub Deml, Otokar Březina, František Bílek, Bedřich Fučík a další. Bylo to v době, kdy jen vyslovit tato jména byl pomalu trestný čin a sehnat některou z knih těchto autorů bylo prakticky nemožné. Jednou z cest, jak se s dílem uvedených autorů seznámit, bylo vzájemné půjčování těchto knih. Jan Slabý měl bohatou knihovnu, ze které knihy půjčoval, později i rozdával.⁸³

Poslední zářijový den roku 1990 byl posvěcen obnovený modřínový kříž Bednářův u cesty z Hodova do Nárámče. Početný průvod s hudbou vyšel od hodovské kapličky. Promluvu a posvěcení provedl nový třebíčský děkan Pavel Dokládál za účasti budišovského kněze a sousedního faráře z Rudíkova Zdeňka Jelínka.

Od roku 1991 se Jan Slabý potýkal s nevléčitelnou nemocí. V srpnu podstoupil operaci pro onkologické onemocnění s následnou léčbou. Ač mu síly ubývaly, přesto se snažil být stále užitečný alespoň tím, že ve všední dny sloužil mše svaté na faře. O nedělích obětavě dojížděli kněží z třebíčského děkanátu – P. Antonín Kovář, P. Alois Pekárek, děkan P. Pavel Dokládál, ale nejčastěji farnosti posloužil P. Jaroslav Schneider z Okříšek. Svatební obřady a pohřby zastal P. Zdeněk Jelínek z Rudíkova. V srpnu 1992 si zdravotní stav P. J. Slabého vyžádal intenzivní nemocniční péči, a proto se konaly ve všední dny bohoslužby slova. V tutéž dobu požádal Jan Slabý o uvolnění ze služby a odchod do důchodu. Od října roku 1992 přichází nový duchovní správce farnosti. P. Jan Slabý na svoji poslední farnost myslel i ve své závěti, která byla uzavřena v roce 1995. V ní budišovské farnosti odkázal tři vkladní knížky v celkové hodnotě 128 413 Kč, při čemž jedna z nich, na 16 000 Kč, byla míněna jako nadační na mše sv. za něho a rodiče.⁸⁴

---

⁸³ PAVLÍČEK, Karel (ed.). P. Jan Slabý kněz budovatel a literát, s. XI.

⁸⁴ Kronika farnosti budišovské. S. 134

3.4 Stavební úpravy fary, oprava kostela, rozšíření hřbitova

V tomto období *oproti duchovnímu stavu je potěšitelná hmotná bilance. Je zájem o zevní práce – jak fyzickou práci, tak štědrostí.* Takto hodnotil Jan Slabý zájem farníků o obnovu kostela a fary v období jeho působení v Budišově. Díky této skutečnosti se podařilo po dobu správcovství Jana Slabého v budišovské farnosti opravdu mnoho.

V roce 1972 byly dodány nové zvony pro kostelní věž, které byly objednány již v roce 1969 v NDR. Ke starému zvonu z roku 1523 od mistra Matěje z Velkého Meziříčí přibily dva menší zvony, které tak nahradily zvony, které byly během dvou světových válečných konfliktů kostelu odňaty. Na novém větším zvonu je obraz Cyrila a Metoděje s textem *SVATÍ BRATŘI, PROSTE ZA NÁS 1869–1969*. Na druhém zvonu je obraz a text: *NEPOSKVRNĚNÉ POČETÍ P. MARIE*. Mimoto na obou zvonech je znak továrny s textem po straně *SCHILLING APOLDA* a pod tím *BUDIŠOV 1971*. Aby zvony mohly být zavěšeny, bylo třeba upravit zvonovou stolicí. Všechny práce zednické, tesařské a zámečnické byly vykonány ve volných chvílích ochotnými farníky. Taktéž vytažení zvonů na věž kostela považovali farníci za věc cti.

Ihned po svěcení zvonů bylo přikročeno k eklektické instalaci místními elektrikáři. Byla provedena celá elektroinstalace v kostele i na věži s přípojkou zemním kabelem. V témže roce elektrikáři připojili šest nově zakoupených akumulčních kamen pro kostel. Pro zateplení chrámu byly opatřeny vnitřní dvoukřídlové dveře u bočního vchodu a pořízeny houněné oteplovací závěsy ke všem dveřím za celkovou cenu 2 309 Kčs. Podle pokynů biskupské výtvarné komise došlo k odstranění dvou broušených lustrů a Věčného světla. Lustry nahradily tři 500W žárovky, Věčné světlo bylo zakomponováno do soch Světloňošů po boku hlavního oltáře. O lustry projevil zájem správa Moravského muzea a byl vysloven souhlas s jejich odprodejem. Došlo k odstranění elektrických svíček u Křížové cesty a hlavního oltáře. Později, v roce 1977, bylo pro kostel pořízeno 70 nových židlí s červenými poduškami. V roce 1973 počala rekonstrukce sakristie – získala tím nové omítky, které byly vyspraveny novou polychromií cihlově červené barvy, prolomeno raně gotické okno, položena nová červená dlažba ze šamotových dlaždic. V sakristii byly nově osazeny vnější i vnitřní dveře pečlivou prací pana Berana z Nárámče, nainstalovány zde akumulční kamna a zavěšeny elektrické signální hodiny za 2 466 Kčs. Došlo i na úpravu boční lodi kostela – byl zrušen přístavek bočního oltáře a odkryta původní žulová menza. Darem došlo k získání obrazů Křížové cesty. Jednalo

se o kolorovanou plastiku z pálené sádky a Jan Slabý je umístil na stěny v boční lodi. Stará Křížová cesta z hlavní lodi byla shledána bezcennou a odstraněna. Křížky z této původní Křížové cesty, svěcené roku 1885, byly rozmístěny po kostele. U hlavního vchodu nechal P. J. Slabý zhotovit kovovou zasklenou bránu provedením Miroslava Škarka a Aloise Lisého z Budišova. Byl pořízen obětní stůl, odstraněny oltářní mřížky z presbytáře i od oltáře v boční lodi, zde ponechán pouze fragment této mříže. Došlo k částečnému vydláždění cesty před vchodem do kostela z přebytečných vykopaných kamenů. V roce 1974 v rámci drobných prací prošly rekonstrukcí dveře hlavního vchodu, nově do nich vyříznuty okenní otvory pro zlepšení větrání a světelnost prostoru pod věží. Také oratoř se dočkala elektrického osvětlení včetně vnitřní komory a schodiště. Na oratoři byly uloženy všechny historické kostelní předměty, ornáty, relikviáře s ostatky světců, sochy svatých, cechovní podstavy. Oratoř tak sloužila jako trvalá výstavka – farní muzeum. Dále se pracovalo na osvětlení půdy i schodiště ve věži, a to až ke zvonům. Kostelu darem přibyla venkovní stylová lucerna, která byla umístěna na nároží oratoře u bočního vchodu do kostela.

Po mnoha jednáních a posudcích různých pracovníků se připravovala generální oprava kostela i věže, bylo zažádáno o povolení opravných prací v roce 1975, ke kterým se také přikročilo. Došlo tak k obnově krytiny a fasády kostela. Při úpravě byly potlačeny pseudogotické prvky z obnovy panské oratoře z let 1910–1911 a prolomena dřívě zazděná gotická okna. Podle pokynů Památkové péče byly Miroslavem Škarkem zhotoveny ocelové rámy pro pět gotických oken presbytáře k ochraně kamenného ostění a skleněných vitráží z roku 1911. Zasklení rámu provedl Josef Slabý z Budišova. Klempíři při svých pracích znovuobnovili někdejší střešní vikýře nad lodí. Byla realizována instalace hromosvodů a provedeny terénní úpravy v bezprostřední blízkosti kostela – připraveno odvodnění zdiva vzdušnými kanály kolem celého kostela. Terén snížen o 50–60 cm odkopáním zeminy. Zdivo kostela bylo zpevněno a opatřeno drenážemi, z každého vzdušného pole odvedeno vlhko potrubím spolu se svody dešťové vody do veřejné kanalizace. Při této práci došlo k zajištění pomníků posledních majitelů budišovského panství z rodu Barattů a Pötting-Persingů, jež jsou rozmístěny kolem obvodu presbytáře. Práce sledovali zástupci Památkové péče z Brna a architekt Josef Hýzler z Prahy, podle jehož projektu byl vyřešen prostor kolem kostela. Veškeré práce prováděli věřící svépomocí, pouze práce klempířské, pokrývačské a elektroinstalační zadány stavebním podnikům z Třebíče. V červnu 1975 navštívil staveniště kapitulní vikář

Ludvík Horký. V roce 1976 se započalo s dlážděním komunikace a prostor kolem kostela, na což byla použita stará kamenná dlažba. Spolupráce se zhostil také MNV Budišov, který dodal cementové roury a obrubníky, uhradil také část dopravy a dlaždice.

Kromě těchto prací se přikročilo k přípravám na opravu věže, avšak všemožná jednání se protahovala a v roce 1978 byl již stav věže havarijní, kdy po deštích a prudkém větru spadlo z věže několik kusů kamenických prvků a omítka. Z titulu veřejné bezpečnosti bylo uloženo postavit ochranné lešení. Materiál na lešení dodal MNV Budišov a práci provedli sami farníci. O rok později bylo rozebráno ochranné lešení a postaveno štenýřové lešení až nad ochoz věže. Byla snesena korouhev za účasti mnohých přihlížejících včetně kapitulního vikáře a jeho sekretáře. Dne 29. května 1982 došlo k osazení nového měděného reliéfu od mědikovce Benedikta Anderleho z Rájce-Jestřebí. Dopravu a vytažení provedli opět domácí brigádníci. Dále se pracovalo na opravě balustrády, ochozu a čtyř vápencových soch včetně ciferníků o průměru 185 cm a rafiček. Stan věže byl nově pokryt měděným plechem oproti minulému provedení z pálené střešní tašky. Rekonstrukce věže byla ukončena v roce 1983 a byla uznána jako velký regionální kulturní přínos i lidmi církvi málo nakloněnými.

V témže roce začaly přípravné práce na obnovu fasády farní budovy. Již po příchodu nového duchovního správce byl upraven byt na faře v prvním poschodí. Odbourala se dvoje kachlová kamna, sál byl přepažen příčkou, čímž se získaly dvě místnosti. V přilehlém pokoji vestaveno WC a umývána. V celé faře došlo k částečné rekonstrukci elektroinstalace, vyspraveny byly okenní rámy, okna zasklena a natřena. U fary se odboural přístavek (dřívější kočárovna) a na jejím místě nákladem MNV Budišov nově postaven veřejný záchodek. Z holubníku a skladiště na severní straně fary za pomoci JZD Hodov byla vybudována garáž a skladiště, obnovena ohradní zeď zahrady postavením betonových tvárnic. V roce 1984 došlo k obnově farní fasády včetně výměny oken. Renovace se týkala i okapů a nové elektrické instalace v přízemí. Na východní straně je proveden odkop zeminy a vybudovány větrací vzdušné kanály tak, jak to bylo provedeno již ze západní strany v roce 1976. Faře se tak dostalo staronového vzhledu, který farní budova pravděpodobně měla před poslední úpravou fasády z roku 1930. Rekonstrukci původnímu vzhledu se věnoval výše zmíněný architekt Hýzler.

V listopadu 1975 byl farní úřad v Budišově žádán MNV Budišov o odstoupení části farní zahrady za účelem rozšíření hřbitova. Farní pozemek v té době disponoval 4575 m²,

zastavená plocha farní budovy měřila 690 m². Po několika jednáních, vypracování projektu a zhotovení geometrického dělicího plánu, který farní zahradu rozdělil na dvě části o výměře 2032 m² a 2543 m², byla 15. srpna 1979 sepsána kupní smlouva, kterou Československý stát – MNV v Budišově odkoupil část zahrady od budišovského Farního úřadu za kupní cenu 31 038 Kčs stanovenou úředním odhadem. Tímto se hřbitovní fond rozšířil o 282 hrobových míst.⁸⁵

Velká vichřice v červenci roku 1984 značně poškodila střechu na kostele, ošlehala západní stranu fasády, vyrazila dveře i s ostěním na půdu nad boční lodí, rozbila okno pod věží z jižní strany a promočila malbu ze severní strany lodí. Také střecha fary utrpěla poškození, nová farní fasáda přečkala bez újmy. V listopadu téhož roku došlo opět vinou vichřice ke škodě na střeše kostela. Poškození farního majetku bylo nahlášeno na pojišťovnu, která pojistné události zaevidovala a škody likvidovala finanční náhradou. Vše bylo opraveno svépomocí.

Jan Slabý svým farníkům říkával: *váš je kostel, vy byste se o něj měli především starat, moje poslání je být knězem*. Tím motivoval mnohé pomocníky a dobrovolníky, které musel neustále shánět a jež chodíval zvat osobně. Pamětními listy poděkoval a ocenil obětavou práci všech zúčastněných. Při pracích byli nápomocni i zkušení řemeslníci z minulých působišť Jana Slabého – z Ivančic i z Urbanova. V nelehké době jej potěšila podpora a ochota tehdejšího budišovského tajemníka MNV Karla Doležala, který v rámci svých možností ochotně pomáhal, kde bylo třeba, i přesto, že v té době nesl svou kůži na trh.⁸⁶

Návrhy oprav a jejich realizace se netýkaly jenom kostela a fary. Dochází k obnově křížů a kapliček v širokém budišovském okolí. Iniciativa P. Jana Slabého přesahovala i hranice budišovské farnosti. Důkazem toho mohou být čtyři náhrobní kříže na hroby kněží, a to ve Velkém Meziříčí, Ivančicích, Praze a Chlumu, které na jeho přání zhotovil Ladislav Eichler z Budišova.⁸⁷

---

⁸⁵ Farní úřad Budišov, Složka *Rozšíření hřbitova o část farní zahrady*

⁸⁶ PAVLÍČEK, Karel (ed.). P. Jan Slabý kněz, budovatel a literát, s. 7

⁸⁷ Tamtéž, s. 10

Duchovní správce chtěl ještě kostelu posloužit obnovou presbytáře, obrazů, soch u hlavního oltáře a kostelních lavic,⁸⁸ ale tyto opravy již pro svou nemoc neuskutečnil a ponechal je na svých nástupcích.

3.5 Shrnutí

V této kapitole jsme zrekapitulovali náboženský život v době normalizační, a také nastínili první okamžiky návratu demokracie do Československa. Načrtli jsme postoje duchovního správce, který po toto nelehké období farníky doprovázel. Můžeme tak konstatovat, že pro budišovskou farnost byl Jan Slabý obrodným prvkem. Ač většina doby jeho působení spadala do totality, to, co zasel, mohlo později klíčit obzvláště v době nově nabyté svobody. I v období jeho nemoci byla farnost pořád živá, i když neměla ustálené vedení. Díky práci s mládeží bylo dál na co navazovat, nastartoval v době svého působení mnohé. Hlavní smysl svého duchovního poslání viděl v péči o duchovní křesťanské a mravní hodnoty svých farníků. Vážil si mnoha rodin i jednotlivců, kteří v těžkých dobách pro víru riskovali své pozemské postavení. Hledal pro své věřící čestné cesty, jak se vyvarovat přímých střetů s ateistickou mocí a ve svém svědomí zachovat bez jakýchkoliv ústupků věrnost přijaté víře. Na jeho poutavá, filozoficky hluboká kázání s praktickým přesahem farníci vzpomínají dodnes, stejně tak na jeho lidský přístup se zájmem o každého člověka. O jeho lásce k architektuře a touze po kráse doposud vypovídá chrám i farní budova. Jan Slabý ani ve svém vysokém věku neztrácel odvahu a naději. Již od samého začátku jeho budišovského působení říkával: *At' se poměry upraví...* Věděl, že chceme-li pozměnit svět, musíme s tím začít nejprve ve vlastních srdcích a teprve pak z přítomné krize vyklíčí nový život. A toho se snažil docílit.

4 Farnost v 90. letech

4.1 Politicko-náboženské poměry v 90. letech

Před rokem 1989, v období cílené ateistické propagandy, bylo náboženství vytěsněno z veřejného života, avšak náboženský život dál přetrvával. Byl vytlačen do sféry soukromí (do rodin a do malých skupin věřících), kde byl mnohem hůře kontrolován

---

⁸⁸ Kronika farnosti budišovské, s. 285

centrálními orgány komunistického režimu. S listopadovou Sametovou revolucí se náboženský rozměr života jedinců i společnosti stal znovu veřejnou záležitostí a vytvořila se velká očekávání týkající se nového místa náboženství v životě české společnosti. Období přibližně v letech 1990–1992 lze chápat jako období hledání a otevřenosti, a to ve všech oblastech – politické, ekonomické až po náboženskou. Další fáze vývoje české společnosti od roku 1992 je charakterizována snahou o vytvoření modelu, který je chápán jako „standardní“ v západních společnostech. Agresivní, netolerantní a konfrontační styl politiky zvítězil a na dlouho dobu poznamenal celkovou atmosféru ve společnosti. Jednostranný příklon k neoliberálnímu pragmatickému ekonomismu se následně promítl i do postavení náboženství v nově se formulující české společnosti. Náboženské otázky, stejně jako ekologické problémy, se dostaly do područí omezeného ekonomického myšlení a staly se naprosto vedlejší záležitostí.

Vlivem předchozích čtyřiceti let komunistické nadvlády došlo ve společnosti k procesu odcírvení a pluralizaci náboženského života. Snížil se význam pevné konfesní vazby na velké náboženské organizace. Jednotliví občasně již nepocítují tak silně nutnost být pevně připoutáni k církvi a aktivně zapojeni do její činnosti.⁸⁹ Klesá důležitost náboženství v životě občanů. Podle sčítání lidu, domů a bytů v roce 1991 se k římskokatolické církvi přihlásilo 39 % občanů ČR, 4,9 % lidí přiznalo orientaci k jiným registrovaným církvím, bez náboženského vyznání napočítáno 39,9 % a u 16,2 % lidí nebyla náboženská příslušnost zjištěna.⁹⁰ Výsledkem odcírkevňování a obecného moderního procesu sekularizace je posilování pluralizace náboženského života.⁹¹

Sekulární stát, programově postaven na respektování náboženské svobody a na náboženské neutralitě, umožňuje oficiální působení různorodých náboženských skupin. Moderní stát se stal institucí ochrany plurality společenského života, a tedy také ochrany plurality náboženství, proto se významnou funkcí sekulárního státu stala ochrana práv náboženských menšin. Jejich oficiální působení je vymezeno několika základními

---

⁸⁹ LUŽNÝ, Dušan. Náboženská situace v České republice po roce 1989. *Religio: revue pro religionistiku*. 1998, roč. 6, č. 2, s. 213-225 [cit. 2021-09-10]. <<http://hdl.handle.net/11222.digilib/124855>>

⁹⁰ České statistický úřad, Statistika Sčítání lidu, domů a bytů – náboženské vyznání obyvatelstva k 3.3.1991. [cit. 2021-10-18] <https://www.czso.cz/documents/11308/25225901/2501_I_6.pdf/94407b1f-5189-425e-8eb9-0ce4f42fc575?version=1.0>

⁹¹ Podle dat získaných pro ČR v rámci Evropského výzkumu hodnot vykonávalo dobrovolnou, neplacenou práci pro církev jen 1,5 % občanů, frekvence návštěv kostela ukazuje na proces odcírvení – podle stejného výzkumu navštíví kostel více jak jednou týdně 2,1 %, jednou týdně 6,3 %, jednou za měsíc 3,4 %, u příležitosti vánočních svátků 13,3 % a u příležitosti dalších náboženských svátků 4 % občanů ČR. Kostel navštíví jednou do roka 6,3 %. Zdroj: <<http://hdl.handle.net/11222.digilib/124855>> [cit. 2021-10-18]

zákony.⁹² Podle těchto úkonů mohou státem registrované církve a náboženské společnosti mimo jiné vyučovat a vychovávat své duchovní i laické pracovníky ve vlastních školách a jiných zařízeních i na vysokých školách bohosloveckých a bohosloveckých fakultách, zřizovat a provozovat zdravotnická zařízení a zařízení sociálních služeb a podílet se na poskytování těchto služeb i ve státních zařízeních. Pověřené osoby vykonávající duchovenskou činnost mají nadále právo vstupu do veřejných zařízení sociální péče, zdravotnických zařízení a dětských domovů, do ubytovacích objektů, vojenských útvarů, do míst, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova.

Již v roce 1990 se otevřela otázka restituce církevního majetku. V tomto roce Federální shromáždění přijalo zákon č. 298/1990 Sb. o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, v jehož preambuli se hovoří o nápravě křivd způsobených řeholním řádům a kongregacím v padesátých letech, zejména protiprávním odnětím jejich majetku. Od této doby se tento problém stal častým předmětem politických diskusí. Na jedné straně stojí názor „Co bylo ukradeno, musí se vrátit“, který je na politické scéně reprezentován především politickou stranou KDU-ČSL. Proti němu stojí přesvědčení, že majetek, o který se jedná, nikdy žádné církvi nepatřil a že jej měla římskokatolická církev pouze ve svém užívání. Problém má tedy tři základní roviny – právní, politickou a mravní. Celá problematika je nesmírně komplikovaná a do dalších let přinesla mnoho diskusí.

Církev se nyní zapojuje i do politických diskusí, na což sekularizovaná společnost není zvyklá. Vyjadřuje se k aktuálním otázkám např. interrupci, eutanázii. Sekulární stát postaven na materialistických základech vede k masovému šíření nemorálního chování. Počet lidí bez náboženského vyznání v průběhu 90. let narůstá.⁹³

Také problematika začlenění podzemních struktur do oficiální církve byla naléhavou otázkou, kterou se katolická církev počátkem 90. let minulého století musela zabývat. Po pádu komunistického režimu byla situace nepřehledná a komunikace mezi episkopátem a skrytou částí církve nebyla jednotná. Přelomovou událostí v začlenění skryté církve

---

⁹² Především Listinou základních práv a svobod (čl. 15,16), Zákonem č. 308/1991 Sb. o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností a Zákonem ČNR č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností.

⁹³ České statistický úřad, Graf Skladba obyvatelstva podle náboženského vyznání v letech 1991 a 2001 celorepublikově – viz Obrazová příloha č. 38, graf č. 4

byly tzv. Normy, které se objevily roku 1992 oficiálně z Vatikánu, avšak za podezřelých okolností. V nich je vyslovena pochybnost o kněžství a biskupství lidí ze skryté církve vzhledem k jejich svěcení tzv. "dubie validus" (pochybně platný). Pochybnost o platnosti svěcení byl v církevním právu dosud neznámý pojem. V Normách byly uvedeny podmínky pro včlenění tajně vysvěcených lidí, které zněly: do oficiální církevní služby tak budou začleněni jen ti kněží, kteří byli celibátní a přijali nové svěcení „sub conditione" (podmínečné, v pochybnosti), ženatým kněžím bylo nabídnuto trvalé jáhenství nebo služba u řeckokatolíků. Svěcení žen bylo mimo Normy označeno za neplatné se zákazem kněžské služby bez platnosti exkomunikace.

V brněnské diecézi je biskupem Vojtěchem Cirklem pokračováno v nastolené cestě obnovy a vytváření nových aktivit. Díky jeho dlouholeté zkušenosti při výchově bohoslovců věnoval od počátku velkou pozornost kněžím. Hned po roce 1990, kdy už mohla církev svobodně dýchat, je vysílal na studia do Říma, čímž zajistil pro diecézi desítky mladých kněží vzdělaných v řadě teologických a pastoračních oborů, s rozhledem a se zkušeností života světové církve. Pokračuje v zakládání uskupení pro různé oblasti, např. v roce 1995 stojí u zrodu Střediska pro liturgickou hudbu, v roce 2000 zřizuje Diecézní centrum života mládeže Mamre se sídlem v Osové Bitýšce. V roce 1993 založil v Brně Diecézní muzeum, první svého druhu v naší zemi, podporoval vznik křesťanské rozhlasové stanice Rádio Proglas se sídlem v Brně. Diecéze od počátku nabyté svobody podporovala obnovení činnosti řádů a kongregací. Do Vranova u Brna biskup povolal opět paulány, kteří zde následně vybudovali Duchovní centrum sv. Františka z Pauly, podpořil stavbu prvního nového kláštera v brněnské diecézi, který postavily sestry klarisky v Brně-Soběšicích roku 1997. Do Dačic přišly v roce 1996 bosé karmelitky, aby zde založily svůj druhý klášter v České republice. Biskup Cirkle založil řadu pastoračních a poutních aktivit a projektů např. Den Brna v roce 1995, cyrilometodějskou pouť v Mikulčicích s českými a moravskými biskupy (1993), v Roce eucharistie (1997) obnovil v diecézi adorační dny ve farnostech. Po pádu komunistické totality podporoval rovněž nový rozvoj skautingu, a to i svou účastí na každoročních poutích, skautských seminářích na Petrově i zavedením tradice Betlémského světla v České republice. Začátkem devadesátých let přistoupil biskup k zásadním rekonstrukcím a restaurování brněnské katedrály sv. Petra a Pavla. Dal rovněž podnět k přestavbě biskupské rezidence a kanovníckých domů v areálu Petrova, které dostaly nové využití.

Brněnský biskup patřil k hlavním iniciátorům přípravných kroků k možnosti dříve naprosto nereálné spolupráce mezi církví a armádou. V rámci České biskupské konference se od roku 1995 stal předsedou Komise pro duchovní službu v Armádě ČR.⁹⁴

V červenci 1999 byl papežem Janem Pavlem II. pomocným biskupem brněnským jmenován Petr Esterka. Biskupské svěcení přijal z rukou biskupa Vojtěcha Cirkleho a jeho úkolem byla péče o české katolíky v zahraničí.⁹⁵ Generálním vikářem byl již od roku 1992 Jiří Mikulášek.

4.2 Osobnost P. Františka Školaře

František Školař byl rodákem z nedalekých Čechočovic u Starče. Narodil se 4. srpna 1927 v rolnické rodině, která vychovávala pět dětí. Vystudoval Reálné gymnázium v Třebíči, kde již zrála jeho touha stát se knězem. Po maturitě v roce 1948 nastoupil na brněnské teologické učiliště. Po jeho uzavření roku 1950 přijal pracovní místo jako plánovač ve státním podniku Ingstav Brno, kde při práci studoval dálkově Stavební průmyslovou školu. U Ingstavu pracoval až do důchodu. Během zaměstnání získal družstevní byt na sídlišti Lesná v Brně.⁹⁶

Jako bývalý bohoslovec stále čekal na možnost teologického studia a svěcení. Využil proto možnosti tajně studovat teologii. Absolvoval studijní kroužky u redemptoristy P. Jana Zemánka,⁹⁷ a od začátku roku 1969 byl napojen na tajně vysvěceného biskupa Felixe Davidka⁹⁸ z okruhu „moravské“ skryté církve. Kvůli obavám z možnosti zásahu Státní bezpečnosti došlo k svěcení některých osob na základě doporučení důvěryhodných lidí. A tak po přezkoušení byl 24. února 1969 František Školař v ulicích Chrlic u Brna vysvěcen biskupem Felixem Davidkem na jáhna a o den později na kněze. Přestože vedení brněnského episkopátu zastávalo negativní stanovisko vůči vedení „moravské“ skryté církve, byl kapitulní vikář Ludvík Horký v čilém kontaktu s celou řadou tajně svěcených kněží z „moravského“ okruhu. Jedním z nich byl i František Školař.⁹⁹ Velká

---

⁹⁴ Biskupství brněnské, s. 57

⁹⁵ Tamtéž, s. 101

⁹⁶ Vzpomínky neteře P. Františka Školaře paní Marie Suchnové (roz. Školařové). Soukromý archiv autorky
⁹⁷ NEDOROSTEK, Miroslav. „Moravská“ skrytá církev. Disertace. Nепublikováno. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií Integrální studium člověka – obecná antropologie. Vedoucí práce Miroslav Vaněk, s. 130

⁹⁸ Felix Maria Davidek (12. ledna 1921 Chrlice – 16. srpna 1988 Brno) byl český katolický kněz, tajně vysvěcený biskup a zakladatel rozsáhlého společenství podzemní církve Koinótés.

⁹⁹ NEDOROSTEK, Miroslav. „Moravská“ skrytá církev, s. 149

část aktérů skryté církve byla Státní bezpečností sledována přímo v souvislosti s aktivitami v „moravské“ skryté církvi, mezi tyto „vybrané“ patřil též František Školař, kterého StB sledovala a vyslýchala v letech 1961 až 1974 pod krycími názvy TOMÁŠ III a ŠKOLNÍK.¹⁰⁰ Ještě za totality už jako penzista vykonával P. F. Školař kostelnickou službu v brněnském kostele sv. Jakuba.

Po roce 1989 došlo k odkrývání struktur skryté církve a začleňování tajně svěcených osob do církve oficiální. Díky společenským změnám k tomu došlo až roku 1992, když byl František Školař brněnským biskupem Vojtěchem Cikrlem pro pochybnost svěcení přесvěcen a od 1. října 1992 ve svých 65 letech zařazen do pastorační služby v brněnské diecézi. Jeho prvním kněžským působištěm se stala farnost Budišov u Třebíče, kam byl ustanoven jako správce. Zde kněžskou službu vykonával až do července roku 2000, kdy ze zdravotních důvodů odešel do farnosti Podolí u Brna, kde působil ještě rok jako duchovní správce. V Podolí se jeho zdravotní stav natolik zhoršil, že v roce 2001 odešel do trvalého důchodu. Bydlel v Brně, a i přes svou nemoc se snažil sloužit, vypomáhal proto ve farnosti Brno – Židenice. Zemřel náhle 4. července 2002 v Brně ve věku nedožitých 75 let. Rozloučení s Františkem Školařem proběhlo 17. července v dopoledních hodinách v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Brně Židenicích a téhož dne odpoledne v kostele v Budišově. Po zádušní mši svaté, které předsedal generální vikář Jiří Mikulášek za přítomnosti třiceti kněží a mnoha věřících, byly jeho ostatky uloženy do kněžského hrobu na budišovském hřbitově.¹⁰¹

Ve vzpomínkách příbuzných je František Školař charakterizován jako velice přemýšlivý člověk, malinko až introvert, ale k lidem vstřícný. Pomoci bližnímu nikdy neodmíтал, pokud to bylo v jeho silách a možnostech. Pomáhal všem, kde cítil, že je zapotřebí podpořit, třeba i finančně např. při studiích svého kolegu. Měl rád svoji rodinu, své synovce a neteře a jejich děti, se kterými si hrával a hlídal je, pokud bylo třeba. Dovedl vše krásně vysvětlit a vyprávět moudré příběhy.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 178

¹⁰¹ Kronika farnosti budišovské od roku 2002

¹⁰² Vzpomínky neteře P. Františka Školaře paní Marie Suchnové (roz. Školařové). Archiv autorky.

4.3 Život ve farnosti pod duchovní správou P. Františka Školaře

Nástup Františka Školaře byl poznamenán okolnostmi, které ve farnostech při výměně duchovních správců mnohdy nastávají. Nový správce byl farníky příliš srovnáván s předchozím knězem a pro P. Školaře nebylo vůbec jednoduché vše bez výhrad zvládnout, navíc s povahou introverta. Vždyť ve svých 65 letech přišel na své první kněžské působiště bez zkušeností s pastoračí a správou farního jmění, v době plné změn po nově nabyté svobodě. Byl instalován na faru, která dosud nebyla vystěhovávána pro soustavnou hospitalizaci P. Jana Slabého. Taktéž nedošlo k fyzickému předání farního úřadu, a tak byl nástup ztížen i tím, že muselo být vše dohledáváno. *Tim, že fara byla stále plná nábytku a všeho P. Slabého, nemohla být dříve obsazena jiným knězem při přesunu v diecézi, ke škodě farnosti.*¹⁰³ P. František Školař měl zprvu pro neuvolnění fary dojíždět z Rudy, což bylo pro blízkící se zimu neúnosné, proto se rozhodl, že bude přebývat v pohostince na faře, která byla k bydlení vhodná. Až v prosinci nástupního roku byla fara uvolněna a dána zcela k dispozici novému administrátoru. Janu Slabému až do jeho smrti stále leželo na srdci blaho farnosti a svým zájmem a doporučeními chtěl být stále nápomocen. František Školař tento fakt však pocíťoval jinak. V kronice píše: *Vztah P. Slabého nebyl k svému nástupci přátelský a ovlivňoval stále farnost. Měl asi svých 15 oblíbenců.... kteří ovlivňovali farnost.*¹⁰⁴

V době nastoleného tržního hospodářství se z řad budišovských farníků stávalo více soukromých podnikatelů, které větší měrou zaměstnávala starost o práci a výdělek na úkor náboženského života, a tak po pár letech náboženského nadšení již byl znát úbytek aktivních návštěvníků kostela. Kněz si posteskl, že *svoboda, která byla společnosti dána, se projevuje více jen v tom hmotném a pozemském, ale v duchovním životě zůstává stále jako za totality, zvláště u rodin s malými dětmi.*¹⁰⁵

Mnoho činností bylo zajišťováno aktivními farníky, tak k tomu byli totiž vedeni předchozím knězem. Asi patnáct laiků z farnosti začalo v roce 1992 navštěvovat v Třebíči kurz laických pastoračních pomocníků ve farnosti, vedený děkanem Pavlem Dokládalem.

Vyučování náboženství bylo rozděleno částečně mezi laiky. Již počátkem 90. let, když P. Jan Slabý onemocněl, požádal o výuku náboženství zkušenou katechetku z Velkého

---

¹⁰³ Kronika farnosti budišovské, s. 131

¹⁰⁴ Tamtéž

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 133

Meziříčí důchodkyni Andělu Janouškovou. Avšak po jeho smrti už bylo pro ni zatěžující do Budišova jezdit. Proto byla oslovena nově ustanoveným administrátorem Františkem Školařem, krom jiných, i Miloslava Ujčíkové (provdaná Šebelová), která vzpomíná: *V té době jsem byla aktivní lektorkou, vedoucí skautek a hybatelkou společenství mládeže. Od září 1992 jsem nastoupila do tří semestrového katechetického kurzu v Brně a zároveň hned začala učit ve škole náboženství, to vše jsem konala při svém zaměstnání. Zaměstnavatel v Třebíči mi umožnil končit v pátek brzy, abych se již před polednem dostala autobusem do Budišova. Vše jsem si musela během pracovního týdne nadpracovat. Výuku náboženství zajišťovalo několik osob: 1. a 2. třídu vyučovala bývalá učitelka mateřské školy Marie Čermáková z Náměru, pan P. Školař si ponechal 3. třídu spolu s přípravou na 1. sv. přijímání. Já měla na starost dvě skupiny: 4. a 5. třídu, dále 6. a 7. třídu. V každé skupince bylo kolem deseti dětí. S mladšími bylo probíráno převážně podle nových učebnic, se staršími jsem procházela systematická témata jako Svátosti či Desatero podle nově vydaného KKC. Část dětí chodila do skautu, takže se aktivity prolínaly.*¹⁰⁶ Později začala vyučovat náboženství i Jana Švaříčková a Markéta Dosbabová.

Farnost spolu s místní organizací KDU-ČSL pod vedením Aloise Bačáka organizovala poutní zájezdy. V roce 1992 do Vamberk a do Mariazell (tam se jezdilo následně každým rokem), dále v letech 1993 až 1996 byly konány poutní výlety na místa, která se vztahovala k jednotlivým světcům příslušného roku Desetiletí duchovní obnovy našeho národa. Od roku 1993 byl zaveden autobus na 1. mariánské soboty do Přibyslavic.

Dne 21. května 1995 se uskutečnil autobusový zájezd do Olomouce na svatořečení blahoslaveného Jana Sarkandra a blahoslavené Zdislavy z Lemberka. Velice nevlídné počasí, které slavnost provázelo, neubralo nic na jedinečné atmosféře vyvolané přítomností papeže Jana Pavla II. V dubnu 1997 při příležitosti výročí tisíce let od smrti svatého Vojtěcha přicestoval do Prahy Svatý otec na třetí pastorační návštěvu, kam byl vypraven zájezd budišovských věřících. Další pouť v tomto roce byla vykonána do Libice nad Cidlinou, do rodiště sv. Vojtěcha. Poutníci dále zavítali i do Hradce Králové navštívit nové Adalbertinum. V roce 1998 se konaly poutní zájezdy do Křtin a na jižní Moravu s návštěvou nových kostelů v Břeclavi a Hustopečích. Již tradičně se konala pouť do

---

¹⁰⁶ Vzpomínky Miroslavy Šebelové (roz. Ujčíkové). Archiv autorky.

Mariazell. V roce 1999 byl navíc zorganizován zájezd na Svatu Horu, do Číhoště a na Křemešník.

V roce 1997 bylo ukončeno Desetiletí duchovní obnovy našeho národa pod ochranou sv. Vojtěcha a zároveň zahájen první rok přípravy na rok 2000 – velké jubileum s heslem „Znáš Ježíše Krista?“ K tomuto se tematicky nejméně jednou za měsíc konala společenství k bližšímu poznání o působení Ježíše Krista v životě každého. Kněz konstatoval: *stejně jako prožívání Desetiletí se dotklo jen málo věřících a zájem nepatrný a zvláště u těch, kteří mají kurs laických pomocníků v pastoraci.*¹⁰⁷ Také v roce 1998 pokračovala příprava na rok 2000 pod mottem „Znáš Ducha svatého?“ Opět jednou měsíčně se konala schůzka farníků k prohloubení poznávání Ducha Svatého, konala se také Mariánská večeřadla, ale zájem o tuto pastorační aktivitu byl opět malý. V témže roce se uskutečnila v budišovské farnosti také příprava na plenární sněm¹⁰⁸ - byla ustanovena skupina laiků koordinovaná Václavem Dosbabou, která se scházela jednou za měsíc a zamýšlela se nad potřebnými tématy. I rok 1999 sebou nesl přípravu na Milénium, proto se konala setkání na prohloubení poznání Boha Otce.

Mládež jezdila několik let na silvestrovská setkání Taize po okolních státech (Wroclaw, Budapešť, Vídeň, Praha), i na světová setkání mládeže (Čenstochová, Paříž). Pravidelně se mládež scházela na faře. Veřejný projev víry přímo v obci byl prezentován průvody Božího Těla, které se uskutečňovaly pravidelně, a účastnilo se jich zprvu kolem 300 farníků,¹⁰⁹ účast během let postupně slábla. Za doprovodu dechové hudby se průvod vydal po mši svaté od kostela podél sousoší sv. Trojice a bývalého rybníku Pekařák k jednomu venkovnímu oltáři u Lisákových, kde proběhla krátká adorace. Průvod ukončil svoji cestu v kostele, kde zaznělo slavné Te Deum.

Hudební provoz v budišovském kostele byl v rámci možností zachován. V listopadu roku 1992 utrpěl úraz ruky zdejší varhaník Alois Pospíšil z Hodova, tehdy už osmdesátiletý. Protože v té době již několik měsíců začal jako samouk cvičit patnáctiletý Michael Kročil, nastoupil jako výpomocný varhaník pod dohledem Aloise Pospíšila. V prosinci 1994 zemřel varhaník Pospíšil a varhany na budišovském kúru následně

---

¹⁰⁷ Kronika farnosti budišovské, s. 137

¹⁰⁸ Plenární sněm Katolické církve v ČR probíhal v České republice v letech 1997–2005. Hlavním tématem byla aplikace závěrů Druhého vatikánského koncilu, tedy přiblížení života církve potřebám doby i současné společnosti podle znamení času, aby tak církev lépe odpovídala na touhy a hledání současníků. Sněmu se účastnila římskokatolická církev v Česku i řeckokatolický exarchát.

¹⁰⁹ Kronika městečka Budišova (rok 1994), s. 275

obsluhoval Michael Kročil, který však v roce 1996 nastoupil základní vojenskou službu a do Budišova dojížděl pouze jednou za 14 dnů. V ostatní neděle a svátky zastupoval pan Večera z Rudíkova. V roce 1999 začal Michael Kročil navštěvovat soukromou varhanickou školu Studio Amadeus v Brně, a tak se ve hře na varhany stále více zdokonaloval.

V 90. letech fungovala schola šesti žen, která zpívala při nedělních bohoslužbách, pohřbech i svatbách a vela jí M. Svobodová s E. Kubínovou. S hudebním provozem pomáhala i mládežnická schola s dvaceti členy, která se zapojovala rytmickými zpěvy a zpěvem žalmů při bohoslužbách. Dlouho měl svoji budišovskou odnož s pravidelnými zkouškami třebíčský hudební sbor Musica animata pod vedením Karla Tomka. V roce 1993 probíhal nácvik České mše vánoční od Jakuba Jana Ryby a 3. ledna 1994 zazněl v budišovském kostele koncert. V roce 1994 se uskutečnil nácvik mše F. X. Brixho – Missa Pastoralis a dalších skladeb, a pak v lednu 1995 se konal koncert s tímto repertoárem, se kterým hudebníci navštívili i jiné farnosti v okolí. Na podzim následoval další nácvik, tentokrát oratoria Mesiáš od G. F. Händla.

O květinovou výzdobu kostela se staraly místní ženy, o kostelní vývěsky pečovala mládež. Kostelnickou službu nadále zastávala Helena Večeřová z Hodova, ta však v roce 1997 pro nemoc tuto službu opustila a „kostelničení“ se ujala Růžena Balášová. Sama měla na starost veškerou práci, která ke kostelu náležela – přípravu na každodenní mši svatou, květinovou výzdobu, praní kostelního prádla i úklid chrámu. Později byl alespoň úklid v kostele rozdělen mezi skupinky ochotných farníků. Pro paní Balášovou byla kostelnická služba náročná, jednak pro introvertní povahu duchovního správce, ale především pro její časovou náročnost. Sháněl se někdo, kdo by tuto úlohu nově zastal. P. F. Školař v ohláškách žádal farníky, aby se přihlásil někdo, kdo by chtěl tuto službu vykonávat, nikdo však toto vyzvání nepřijal, a tak paní Balášová zůstala kostelnicí až do další výměny duchovních správců.

Během 90. let neexistovala oficiální farní rada. Byly však činné spolky a společenství. Mládež měla dvě společenství podle věku, která vedly M. Dosbabová, V. Bačáková, P. Bednářová a J. Šabacká. Společenství dospělých se setkávalo jednou měsíčně k řešení aktuálního farního dění, to vedl L. Dokulil. Službou kolem oltáře pomáhalo vždy kolem patnácti ministrantů. Akolytskou službu po řádně vykonané přípravě vykonávali A. Bačák, P. Klíma a J. Janoušek.

Budišovský Junák s rozšířenou náboženskou výchovou, který měl bezmála 40 členů, dál pořádal tábory. Od roku 1992 se konaly v Pavlově u Radostína a jeden z nich navštívil i brněnský biskup. Nadšenými vedoucími byli mládežníci z Budišova. Bohužel chyběly zkušenosti z předchozích let a také nástupci vedoucích, kteří postupně odcházeli za povoláním či za životními partnery, a tak v roce 1995 byla činnost tohoto oddílu ukončena.

V roce 1996 je ve farnosti udílěna svátost biřmování, kterou přijalo 46 kandidátů z rukou generálního vikáře brněnské diecéze Jiřího Mikuláška. Přípravy na přijetí této svátosti se konaly v dopoledních hodinách o sobotách v budišovském kostele.

Za působení P. Františka Školaře se v budišovském kostele uskutečnily dva neobvyklé pohřební obřady – první z ojedinělých událostí bylo uložení ostatků baronky Karoliny von Baratta-Dragono, rozené Haukwicz, na budišovském hřbitově. Došlo k tomu 23. září 1994, když ostatky zesnulé byly převezeny v zinkové rakvi z Lince, kde Karolina von Baratta-Dragono 21. dubna 1956 zemřela, a kde byla také pohřbena. Uložení exhumovaných ostatků do budišovského hrobu předcházela zádušní mše svatá sloužená v latině. Obřadu se zúčastnili poslední žijící syn, devadesátitříletý Richard von Baratta-Dragono, jeho manželka se dvěma dcerami, vnukem a jeho manželkou. Dále bylo na obřadu přítomno několik desítek občanů z budišovské farnosti. Někteří z nich si paní baronku pamatovali ještě z dob, kdy u ní na zámku v Budišově sloužili. Po zádušní mši svaté a prosloveh byly ostatky uloženy do hrobu nedaleko místa posledního odpočinku jejího manžela Richarda von Baratty-Dragono, posledního majitele budišovského panství.¹¹⁰ Dalším pro Budišov významným smutečním obřadem byl pohřeb jejího syna barona Richarda Baratty,¹¹¹ který zemřel 14. prosince 1998 ve věku 97 let ve Vídni. Ostatky byly do Budišova převezeny 19. prosince. Pohřební mše se konala v 11.30 hod. v budišovském kostele. Mše, které se zúčastnilo asi 25 pozůstalých z Rakouska a asi 30 místních občanů, byla sloužena v českém, německém a latinském jazyce. Po zádušní mši přenesli budišovští farníci rakev k hrobu u obvodu kostela, kam byl pohřben.¹¹²

V období svobody a znovunabytého soukromého vlastnictví farníci z vlastní iniciativy prováděli opravy polních křížů, ať těch, nad kterými měla kdysi jejich rodina patronát,

---

¹¹⁰ Kronika městečka Budišova (rok 1994). S. 285

¹¹¹ Celé jméno včetně akademických titulů zní: Ing. agr. Richard Fridrich Eugen Karel Heinrich Alois Franz Josef Hubert Maria, svob. pán Baratta-Dragono.

¹¹² Kronika městečka Budišova (rok 1998).

ale také těch, o které se již neměl kdo postarat. Kaple a zvoničky v jednotlivých obcích udržovali a opravovali místní občané za podpory obecních úřadů. Zvony těchto kapliček v jednotlivých přifařených obcích stále ohlašovaly „klekání“ a také při úmrtí občana vesnice zazněl „umíráček“. A tak tomu je doposud.

Budišovská farnost bývala až do roku 1998 součástí třebíčského děkanství, od roku 1999 patřila do děkanství Velkomeziříčského. To nově zahrnovalo i farnosti Bory, Březí, Heřmanov u Velké Bíteše, Křižanov, Měřín, Netín, Osová Bítýška, Pavlov u Radostína nad Oslavou, Pyšel, Radostín nad Oslavou, Ruda, Tasov, Uhřínov, Velká Bíteš a Velké Meziříčí. Děkanem byl P. Jan Peňáz. Tato organizační změna však neměla přímý vliv na život farní obce.

František Školař koncem 90. let požádal svého biskupa, aby byl ze zdravotních důvodů přeložen do farnosti blíže Brnu, kde měl svůj byt a potřebnou lékařskou péči. Jeho požadavku bylo vyhověno, a tak 30. července v roce 2000 slavil v budišovském chrámu svoji poslední mši svatou, při které byl zároveň přivítán nový duchovní správce P. Václav Novák. Do budišovského kostela se vrátili v roce 2002 již pouze jeho tělesné ostatky, které byly po zádušní mši svaté uloženy do kněžského hrobu na místním hřbitově.

4.4 Správa farního jmění, oprava střechy a interiéru kostela

Také v tomto období došlo k několika úpravám, i když ne tak velkolepým jako v období předešlém. Bylo pokračováno v úpravě interiéru kostela, ale i vnější část chrámu si vyžádala investice. V roce 1992 osazena okna v boční lodi novými antickými skly a o dva roky později v kostele nahradily žárovky halogeny, protože větší žárovky se již těžko sháněly a spotřeba elektřiny se díky halogenovému osvětlení snížila. Protože se plošně v blízkém i dalekém okolí rozšířilo vykrádání kostelů, bylo v roce 1996 v budišovském kostele pořízeno zabezpečovací zařízení v celkové částce 28 325 Kč. V roce 1997 se konala příprava na opravu střechy kostela, byla objednána pálená taška bobrovka a zaplácena záloha 350 000 Kč. Rozpočet na opravu střechy byl stanoven na částku 781 074 Kč s termínem provedení všech prací do 30. června 1998. Tak se i stalo, kromě opravy střechy byla navíc vyměněna hnilobou zničená dřevěná konstrukce na sanktusníku a z měděného plechu zhotoveny okapy, svody i plášť sanktusníku. Opravu střechy vykonala odborná firma, která vyhrála výběrové řízení. Díky opravě sanktusníku

se náklady na celkovou opravu střechy vyšplhaly na částku 851 074 Kč. S financováním vypomohly obce Hodov, Studnice, Kamenná, přispěl i Okresní úřad Třebíč.

V roce 1999 byl před vnitřní výmalbou kostela proveden restaurátorský průzkum kostela na náklady Farního úřadu Budišov. Výdaje spojené s tímto průzkumem v I. etapě v jižní lodi byly vyčísleny na 198 035 Kč. Restaurátorské práce prováděl Zdeněk Tureček z Brna a spočívaly v odstranění druhotných vrstev a přemalbě, tmelení prasklin a retuši fresek. Díky tomuto průzkumu byly odhaleny fresky a bylo zjištěno, že jedním z autorů fresek je Antonín Josef Prenner,¹¹³ jehož signatura se objevila při restaurátorských pracích v boční lodi. Vyčíslené náklady na rekonstrukci boční lodi i další části kostela značně přesahovaly finanční možnosti budišovské farnosti. Proto ve spolupráci s budišovským obecním úřadem bylo v květnu 1999 vyvoláno jednání, jehož ústředním tématem byla právě úprava interiéru kostela. Setkání se zúčastnili zástupci Památkového ústavu v Brně, děkanátu, obecního úřadu Budišov, správce budišovské farnosti, restaurátor Zdeněk Tureček a jako odborní konzultanti byli přizváni Ing. Woletz a Ing. arch. Hýzler, který již dříve s farností spolupracoval. Obecní úřad přislíbil podporu při úpravě interiéru kostela např. pomocí při získávání dotací či samotnou finanční podporou. Tím, že sama obec se zajímala o budišovský kostel, si byla vědoma kulturní hodnoty této stavby.¹¹⁴ Obrazy Křížové cesty byly z důvodu restaurátorských prací přemístěny z boční lodi a zavěšeny po obvodu hlavní lodi kostela. Byla měřena i vlhkost chrámových zdí kvůli sanačním omítkám ve spodní části jižní (boční) lodi.

Téměř po půl století byla realizována objednávka nových kostelních lavic. Pro jejich výrobu bylo vybráno truhlářství Jiřího Dobeše z Tavíkovíc. Dubové dřevo pro tento účel bylo již dříve pořízeno a uskladněno na faře. Celková kalkulace na nové lavice činila 195 000 Kč. V rámci Programu restaurování movitých kulturních památek Ministerstva kultury ČR bylo započato v roce 2000 s restaurováním starých barokních kostelních lavic. Restaurování se ujala firma Tabernákl, spol. s r.o. z Brna a s rozpočtem 314 000 Kč se pustila do obnovy starých lavic. Po odborné demontáži byly prozatím přemístěny do boční lodi, poté převezeny do dílen k odbornému ošetření, případně nahrazení poškozených částí. Při obnově byl kladen důraz na zachování co největšího

---

¹¹³ A. J. Prenner (1683–1761) - vídeňský malíř, který se podílel na barokní výzdobě vnitřku kostela, je autorem dvou velkých obrazů, sv. Jana Nepomuckého a sv. Barbory, umístěných v presbytáři

¹¹⁴ DOSBABOVÁ, Markéta – DOKULIL, Ladislav. Nově odkryté fresky v budišovském kostele. *Budišovský zpravodaj*, roč. 1999, č. 2, s. 8

množství původního provedení a zároveň na to, aby lavice mohly dále sloužit svému účelu.

V roce 1994 pro lepší funkci kostelních varhan byla povolána odborná firma na vyčištění, opravu a ladění, to vše nákladem 7 643 Kč. Varhany z 50. let však opakovaně vykazovaly závady, a tak v roce 1997–1998 probíhaly svépomocí místního varhaníka a jeho přátel menší opravy, nátěry, usazení píšťal a ladění. V roce 1999 byla zorganizována velká oprava nástroje za pomoci varhaníků z Třebíče. Byly vyjmuty téměř všechny píšťaly, vysán prach a konzervovány dřevěné části proti dřevokaznému hmyzu a vykonáno další ladění.¹¹⁵

Dne 15. července 2000 začaly výkopové práce u kostela pro uložení elektrického vedení. Tím došlo k realizaci již dříve plánovaného záměru osvětlení kostela. A tak poprvé 29. července 2000 ve večerních hodinách za hlasu zvonů vyplul budišovský chrám ze tmy rozzářením dvou halogenových svítidel, umístěných na stožárech poblíž kostela.

Vytápění na fáře se v roce 1994 jevílo již nevyhovující. Hlavní vytápění bylo na tuhá paliva a elektrická kamna neměla funkci vyfoukávání tepla. Proto se nejprve v poschodí realizovala úprava elektrické instalace a mimo sál byly nainstalovány elektrické akumulární kamna. Pořízení a montáž čtyř otopných těles stála 38 286 Kč. O rok později byla provedena oprava střechy fary i s nátěry okapů a okenních parapetů nákladem 17 400 Kč. Také v roce 1999 byla nutná oprava farní střechy pro drobná poškození. V červenci 2000 došlo ještě ke zbudování plynové přípojky k farní budově. Další opravy a úpravy bytu ponechal P. František Školař již svému nástupci P. Václavu Novákovi.

4.5 Shrnutí

Ač doba nově nabyté svobody se jevila jako nesmírná příležitost pro nové a velké věci, opak byl pravdou. Společnost se díky čtyřicetiletému ateistickému smyšlení proměnila a stala se ve velké míře sekularizovanou. Proto nadchnout a upevnit farníky pro evangelijní pravdy nebylo vůbec jednoduché. Přestože František Školař nedosahoval schopností a všestranného nadání svého předchůdce, snažil se ze všech svých sil, aby budišovská farnost žila. Svoje ubývající síly vložil nejen do pastorační práce, ale i do údržby farního

---

¹¹⁵ Výpisky o chrámové hudbě.

majetku a měl zájem na tom, aby kostel byl dál místem k setkávání a k oslavě Boha. Mnozí z farníků si neuvědomovali, že nebyt jeho příchodu do Budišova, hrozilo, že po úmrtí Jana Slabého bude farnost bez svého kněze. P. František Školař přišel do Budišova na vlastní žádost, a to z přátelství, které ho pojilo s budišovským rodákem P. Karlem Pavlíčkem ještě z dob působení ve skryté církvi.

Závěr

Víra provázela člověka po tisíce let. Náboženství a víra v posmrtný život dodávaly utlačovaným třídám naději, která však již nebude uskutečněna na tomto světě. Tato naděje není žádoucí pro žádnou ideologii, a proto komunistická totalita použila nezměrné úsilí k tomu, aby náboženskou víru navždy vytěsnila. Použila k tomu mnoho prostředků. Ateistický režim okopíroval většinu křesťanských rituálů, které člověka uvádějí do společenství. Vítání občánků nahradilo svátost křtu, do Pionýru se vstupovalo ve třetí třídě, tedy v době prvního svatého přijímání, svátost biřmování pokládaná za svátost křesťanské dospělosti byla nahrazena slavnostním předáváním občanských průkazů. Svátost smíření se mnohde nahrazovala sebekritikou za spáchané politické hereze a po sebekajícím vyznání byl „hříšník“ znovu přijat do lůna Strany. Svátost manželství mohla být udělována až po zákonem nařízeném civilním sňatku, u kterého byla snaha zalíbit se všemi prostředky – krásné prostředí, pořízení fotografií, líbivé projevy předsedů národních výborů. Snad jen pohřební obřady si po dlouhou dobu uchovaly svoji významnost, již těžko povědět, zda z víry (z pozice „co kdyby“) nebo z tradice či z praktických důvodů (kostel jako laciná obřadní síň, pohřebiště u kostela). Později i tyto křesťanské úkony narůstající měrou nahradily civilní pohřby.

Také v budišovské farnosti éra komunismu „zamíchala kartami“. Zhodnotíme-li sledované období z hlediska náboženskosti, můžeme konstatovat, že i zde měl zásah totalitního režimu silný vliv na odklon obyvatel od víry. Mnozí farníci, kteří svým postojem strachu, pohodlnosti či přijímáním nepravdivých informací byli odváděni od praktikování víry, posléze zjistili, že v tomto světě víru k životu nepotřebují. Někteří byli dokonce rádi, že je ideologie vede a myslí za ně. A tak upouštěli od pravidelného chzení do kostela, přijímání svátostí či rodinné modlitby. V lepším případě nechávali své potomky pokřtít, někteří tyto děti ještě přivedli k prvnímu svatému přijímání, případně biřmování a možná tito „sběratelé svátostí“ ztvrdili své manželství církevním obřadem.

Křesťanský život v rodinách se vytrácel. Z těchto dětí většinou vyrostli nepraktikující křesťané, a ti už neměli, co by další generaci předali. Výjimku tvoří snad období při opravě budišovského kostela na přelomu 70. a 80. let, kdy mnozí, obzvláště muži, chtěli svou křesťanskou příslušnost prokázat alespoň tím, že se stali aktivními pomocníky při nesčetných brigádnických hodinách a mohla se tato aktivita skrýt za záchranu kulturní památky. Pokles žitého náboženského života dokazuje grafické vyobrazení v příloze této práce (obr. příloha č. 38). Graf č. 1 ukazuje klesající počet dětí přistupujících k 1. svatému přijímání při zachování počtu obyvatel. Graf č. 2 statisticky předkládá počet přijatých svatých přijímání v letech 1972–1999. Zajímavé je i vyobrazení počtu dětí chodících do náboženství v grafu č. 3. Výše uvedená tvrzení nevyvrací to, že byly a nadále jsou generace rodin se silně zakořeněnou křesťanskou vírou, kterou si zachovaly i v dobách totalitních a nyní jsou jejich děti či vnoučata aktivními členy farní rodiny. Podrobnější rozbor by však náležel spíše sociologickému šetření a se svými statistickými ukazateli by mohl více prezentovat vývoj religiozity ve farnosti.

Je třeba také připomenout důležitou roli duchovních představitelů farní obce, kteří farníky v jednotlivých obdobích doprovázeli. Tito kněží sehráli nemalou úlohu v životě farnosti, neboť svým osobnostním nastavením a postoji farnost ovlivňovali. Obecně lze říct, že od počátku 50. let minulého století již kněz neměl společenskou prestiž díky svému postavení, jak tomu bylo ještě o několik let nazpět. Před duchovními se již nikdo neklaněl. Zda a jakým způsobem pastýři dokázali převést svěřené ovečky přes překážky kladené vládnoucí ideologií silně záleželo na tom, jakým člověkem kněz byl, jak mluvil, jak se choval a jednal. Zda za své farníky považoval i nevěřící a zda se je snažil přijímat. Na postojích duchovních otců bylo znát, jak zralými osobnostmi byli, zda trpěli frustrací, sebepřijetím či pocitem křivdy. Tyto charakteristiky se dají vysledovat i u jednotlivých budišovských duchovních správců. Není na místě zde tyto jednotlivě posuzovat, neboť nejsou doposud známy všechny okolnosti, které je provázely a ovlivnily tak jejich postoje.

Na úplný závěr mohu uvést, že se podařilo z několika pramenů a zdrojů nashromáždit nemálo údajů a faktů z pojednávaného období. Pokud některá jména spolupracujících či farnost ovlivňujících osob zde nebyla uvedena, je to pouze tím, že nebyla v nalezených pramenech historicky podložena. Jednotlivá období či konkrétní témata by bylo beze sporu zajímavé dále rozvinout a na světlo vynést podrobnější informace. Například

obohacujícím se mi jeví více se zabývat osobností kněze Jana Slabého, nebo důsledně provést stavebně-historický vývoj budišovského chrámu či zpracovat podrobný sociologický průzkum religiozity Budišovska. Nyní však nelze plně rozkrýt všechny prameny, které se nacházejí v brněnském diecézním archivu, neboť rozhodnutím biskupa je ponechána ochranná lhůta šedesáti let od smrti kněze a do této lhůty spadají všichni kněží budišovské farnosti z druhé poloviny 20. století. Taktéž písemnosti, které vznikly po roce 1990, podléhají ochranné lhůtě 30 let od vzniku a ke studiu se mohou zapůjčit až po uplynutí této lhůty. I přes tuto překážku bylo dosaženo cílů, kterých tato práce chtěla dosáhnout. Byl zmapován vývoj života farnosti, zachycena péče o kostel i faru a vysledována postupná náboženská ochablost, jež korespondovala s celorepublikovým vývojem náboženské otázky.

A proč byla vlastně sepsána tato práce? Protože člověk nemůže a nesmí zapomenout na své kořeny. Když ztratí svou paměť, ztratí svou identitu. Vykořeněný nemá nikde domov. A bez kořenů ztrácí i svůj podíl na budoucnosti. Pokud tento sesbíraný materiál někomu pomůže rozvinut pozitivní vztahu ke svému okolí, farnosti či vlasti, ve které žije, onen patriotismus, kterému řada našich vykořeněných současníků nerozumí, bude to přidanou hodnotou k této práci. A jestliže čtenář, který dočetl tento spis, bude mít dobrý pocit, že pročítáním sepsaných řádků netrávil svůj čas zbytečně, bude mi potěšením.

Seznam zkratk

ABS	Archiv bezpečnostních složek
CIC	Codex Iuris Canonici, česky: Kodex kanonického práva
ČSR	Československá republika
DABB	Diecézní archiv Biskupství brněnského
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KKC	Katechismus katolické církve
KGB	Kamiťét gasudárstvėnoj bėzapásnosti, česky: Výbor státní bezpečnosti
MEZ	Moravské energetické závody
MNV	Místní národní výbor
Mons.	monsignore, titul papežského kaplana, preláta, biskupa, člena vatikánské kurie
NDR	Německá demokratická republika
ONV	Okresní národní výbor
PTP	Pomocné technické prapory
SOkA	Státní okresní archiv
StB	Státní bezpečnost
SÚC	Státní úřad pro věci církevní
TGM	Tomáš Garrigue Masaryk
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ZDŠ	Základní devítiletá škola

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

a) Archivní prameny

Kronika farnosti Budišovské (1466-1999). Uloženo na Farním úřadu

Kronika farnosti Budišovské od roku 2000. Uloženo na Farním úřadu

Pamětní knihy obce Budišov IV. – IX. díl (1951-1963, 1964-1968, 1969-1983, 1984-1988, 1989-1995, 1995-2001). Digitální podoba.

Státní okresní archiv Třebíč, Archivní fondy: Místní národní výbor Budišov (1945-1990), Národní škola Budišov (1872-1953), Základní škola Budišov (1940-1991)

Diecézní archiv Biskupství Brněného Rajhrad, Archivní fondy: Farní úřad Budišov

Farní úřad Budišov: Katalog dětí katolických, které nechodí do náboženství, Kniha změn náboženství v Budišově, sešit První sv. přijímání od r. 1958 do r. 2000, složka Farní korespondence z let 1959-1973, složka Seznam žáků na školách farnosti Budišov přihlášených do ř.k. náboženství, složka Rozšíření hřbitova o část farní zahrady, Kniha biřmovaných

Archiv bezpečnostních složek – Sdělení k žádosti o zjištění evidence ABS ze dne 21.9.2020. Archiv autorky

Spisovna Okresního soudu v Třebíči – Rehabilitační spis č.j. Rt 706/90

b) Ostatní prameny

Výpisky o chrámové hudbě sepsané Michaelem Kročilem. Uloženo ve farním kostele.

Výpovědi pamětníků. Archiv autorky

Literatura

BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7.

KAPLAN, Karel. *Těžká cesta: spor Československa s Vatikánem 1963-1973*. Brno, 2001. Historia ecclesiastica. ISBN 80-85959-83-6.

STŘÍBRNÝ, Jan. Katolická církev v českých zemích v čase dvou totalit. In JAN, Libor (ed.). *České církevní dějiny ve druhé polovině 20. století. Sborník příspěvků ze sekce církevních dějin na VIII. sjezdu českých historiků v Hradci Králové ve dnech 10. - 12. září 1999*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. (Historia ecclesiastica. 5.) ISBN:80-85959-74-7, s. 78–105

JANDLOVÁ, Martina, ed. *Brněnská diecéze (1777-2007): historie a vzpomínky*. [Brno]: Biskupství brněnské, c2006. ISBN 80-239-5678-7.

HARTMANN, Jan – SVOBODA, Bohumil – VAŠKO, Václav, (ed.). *Kardinál Tomášek: Svědectví o dobrém katechetovi bojácném biskupovi a statečném kardinálovi*. Praha: Zvon 1994, ISBN 80-7113-093-1.

KAFKA, Jan. *V hodině velké zkoušky: církevní politika státu v severovýchodních Čechách v letech 1948-1960*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. ISBN 978-80-7465-260-8.

KOS, Jan. *800 let farnosti sv. Václava v Tišnově*. [Břeclav]: Jiří Polach, 2019. ISBN 978-80-905076-4-7.

ŠMÍD, Marek. Vatikánská východní politika a Josef Beran. In DOLEŽALOVÁ, Markéta (ed.). *Katolická církev v Československu: kardinál Josef Beran a jeho doba*. Praha: Katolický týdeník, 2020. ISBN 978-80-86615-61-5, s. 395-405.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7192-892-8.

Biskupství brněnské. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Brno: Biskupství brněnské, 2016. ISBN 978-80-270-1058-5. S. 53.

Pastýřské listy 1945-2000. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. ISBN 80-7192-836-4.

Bakalářské a disertační práce

NEDOROSTEK, Miroslav. „Moravská“ skrytá církev. Disertace. Nепublikováno. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií Integrální studium člověka – obecná antropologie. Vedoucí práce Miroslav Vaněk. Praha, 2016.

PECHÁČEK, Martin. *Jihlavské varhany*. Bakalářská práce. Nепublikováno. Masarykova univerzita Filozofická fakulta Ústav hudební vědy. Vedoucí práce Petr Macek. Brno, 2013.

SYROVÝ, Ondřej. *Příspěvek k dějinám Budišova*. Bakalářská práce. Nepublikováno. Masarykova univerzita Pedagogická fakulta Katedra historie. Vedoucí práce Jaroslav Vaculík, Brno, 2007.

Časopisy

BAČÁK, Alois. Vzpomínka na pastýře. *Budišovský zpravodaj*, roč. 2009, č. 2, s. 44-49

BALÁŠOVÁ, Růžena – SVOBODOVÁ, Marie – ŠKARKOVÁ, Božena. Mons. Mgr. Karel Pavlíček Všechny pozdravuji a všem žehnám. *Příloha Budišovského zpravodaje, Budišovský zpravodaj*, roč. 2011, č. 2

PAVLÍČEK, Karel (ed.). P. Jan Slabý kněz, budovatel a literát. *Příloha Budišovského zpravodaje, Budišovský zpravodaj*, roč. 2003, č. 1

DOSBABOVÁ, Markéta – DOKULIL, Ladislav. Nově odkryté fresky v budišovském kostele. *Budišovský zpravodaj*, roč. 1999, č. 2, s. 8–9

Internetové zdroje

LUŽNÝ, Dušan. Náboženská situace v České republice po roce 1989. *Religio: revue pro religionistiku*. 1998, roč. 6, č. 2, s. 213-225 [cit. 2021-09-10].
<<http://hdl.handle.net/11222.digilib/124855>>

SOUKUPOVÁ, Jana. Karel Satoria byl disident a rebelantský kněz. *iDNES.cz*. [cit. 2021-05-27]
<https://www.idnes.cz/brno/zpravy/karel-satoria-byl-disident-a-rebelantsky-knez.A091103_1283088_brno_krc>

Obec Hodov, Kronika online – církevní život v obci [cit. 2021-03-03].
<<http://www.hodov.cz/historie/kronika-online/kronika-obecna/a2-cirkevni-zivot-v-obci>>

Český statistický úřad. Statistika Sčítání lidu, domů a bytů – náboženské vyznání obyvatelstva k 3.3.1991. [cit. 2021-10-18]
<https://www.czso.cz/documents/11308/25225901/2501_I_6.pdf/94407b1f-5189-425e-8eb9-0ce4f42fc575?version=1.0>

Seznam obrazových příloh

- Obr. příloha č. 1. P. Stanislav Kovařík při slavení bohoslužby – 50. léta 20. století.
- Obr. příloha č. 2. První sv. přijímání s P. Stanislavem Kovaříkem, kolem roku 1950.
- Obr. příloha č. 3. Slavnost Těla a Krve Páně, rok 1955.
- Obr. příloha č. 4. Slavnost žehnání dvou křížů v Kojatíně, před kapličkou P. Stanislav Kovařík, červenec 1969.
- Obr. příloha č. 5. Úmrtní oznámení P. Stanislava Kovaříka.
- Obr. příloha č. 6. Náhrobní deska z hrobu P. Stanislava Kovaříka v Němčanech, rok 2021.
- Obr. příloha č. 7. P. František Vašek při svatebním obřadu, rok 1970.
- Obr. příloha č. 8. Pohřební obřady, 60. léta 20. století.
- Obr. příloha č. 9. První sv. přijímání s P. Františkem Vaškem, rok 1969.
- Obr. příloha č. 10. Slavnost biřmování, zleva P. František Vašek, uprostřed biskup Karel Skoupý, červenec 1968.
- Obr. příloha č. 11. Primiční mše svatá sloužená novoknězem Karlem Pavlíčkem, červenec 1970.
- Obr. příloha č. 12. Úmrtní oznámení P. Františka Vaška, listopad 1985.
- Obr. příloha č. 13. Náhrobní deska u hrobu P. Františka Vaška ve Velké Bíteši, květen 2021.
- Obr. příloha č. 14. P. Jan Slabý při svatební mši svaté, rok 1972.
- Obr. příloha č. 15. Kostelní vývěska u vchodu do kostela vedená P. Janem Slabým, t.č. před slavností svěcení zvonů, rok 1972.
- Obr. příloha č. 16. Slavnost svěcení zvonů, září 1972.
- Obr. příloha č. 17. Křestní obřad - P. Jan Slabý a kostelník Ladislav Michek, rok 1974.
- Obr. příloha č. 18. Křestní obřad - P. Jan Slabý a kostelník František Večeřa, rok 1979.
- Obr. příloha č. 19. Varhaník Mořic Schäfer, rok 1979
- Obr. příloha č. 20. Svatební mše svatá sloužená čelem k lidu u nového obětního stolu s ještě ponechanou oltářní mřížkou, rok 1972.
- Obr. příloha č. 21. Presbytář s novou liturgickou úpravou – odstraněna oltářní mřížka, uplatněn obětní stůl, ambon, sedes, rok 1973.
- Obr. Příloha č. 22. Farní kostel při opravě věže, roky 1979–1983.
- Obr. příloha č. 23. Slavnost 50. výročí kněžského svěcení P. Jana Slabého, červen 1986.
- Obr. příloha č. 24. P. Jan Slabý s 2. oddílem budišovských skautů, rok 1991.

Obr. příloha č. 25. Biskup Vojtěch Cikrle při svěcení obnovené sochy P. Marie před farou, první zleva třebičský děkan P. Pavel Dokládál, třetí zleva P. Jan Slabý, červenec 1991.

Obr. příloha č. 26. Slavnost Božího Těla s P. Janem Slabým, červen 1991.

Obr. příloha č. 27. První svaté přijímání s P. Janem Slabým, rok 1986.

Obr. příloha č. 28. Smuteční oznámení P. Jana Slabého.

Obr. příloha č. 29. Hrob P. Jana Slabého ve Velkém Meziříčí, rok 2021.

Obr. příloha č. 30. Slavnost biřmování udílené generálním vikářem P. Jiřím Mikuláškem, rok 1996.

Obr. příloha č. 31. Slavnost Božího Těla – P. František Školař, rok 1995.

Obr. příloha č. 32. Pohřební obřad – uložení ostatků Karoliny von Baratta-Dragono, rozené Haukwicz, na budišovském hřbitově, rok 1994.

Obr. příloha č. 33. P. František Školař v budišovském kostele, v pozadí nové kostelní lavice, rok 2000.

Obr. příloha č. 34. Budišovští farníci před farou s P. Františkem Školařem, bohoslovcem Jiřím Janouškem – budišovským rodákem a P. Janem Peňázem – velkomeziříčským děkanem, rok 2000.

Obr. příloha č. 35. Celebující P. František Školař při poslední mši svaté v budišovském kostele, koncelebující nový budišovský administrátor P. Václav Novák, rok 2000.

Obr. příloha č. 36. Smuteční oznámení P. Františka Školaře.

Obr. příloha č. 37. Hrob P. Františka Školaře na budišovském hřbitově, rok 2021.

Obr. příloha č. 38. Graficky zpracované statistické údaje:

Graf č. 1: Farnost Budišov – počet žáků přihlášených do náboženství ve školních letech 1957/1958–1990/1991

Graf č. 2: Farnost Budišov – počet konsekrovaných hostií za rok v letech 1972–1999

Graf č. 3: Farnost Budišov – počet osob u prvního svatého přijímání v letech 1958–2000

Graf č. 4: Skladba obyvatelstva podle náboženského vyznání v letech 1991 a 2001 celorepublikově

Obrazová příloha

Obr. příloha č. 1

P. Stanislav Kovařík při slavení bohoslužby – 50. léta 20. století (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 2

První sv. přijímání s P. Stanislavem Kovaříkem, kolem roku 1950. (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 3

Slavnost Těla a Krve Páně, rok 1955 (Zdroj: Soukromý archiv)

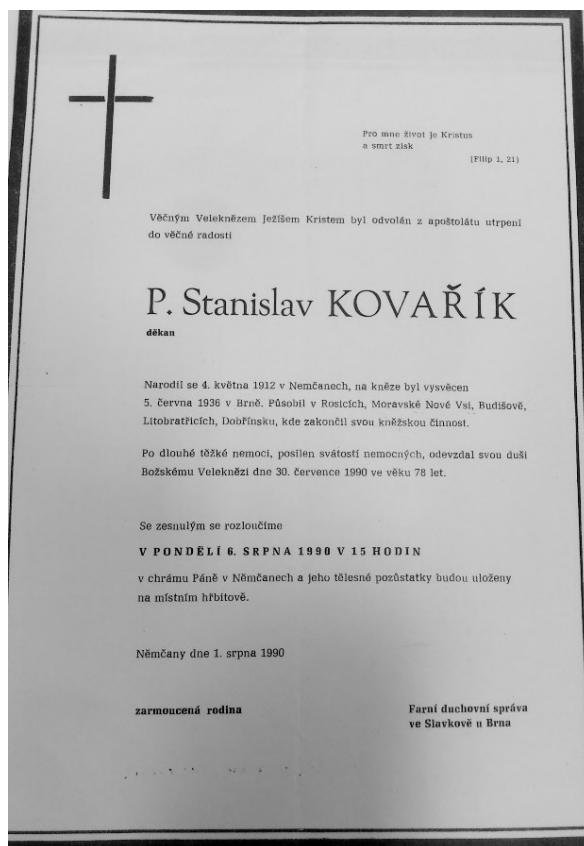
Obr. příloha č. 4

Fotografie ze slavnosti žehnání dvou křížů v Kojatíně, před kapličkou vpravo P. Stanislav Kovařík, červenec 1969 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 5

Úmrtní oznámení P. Stanislava Kovaříka (Zdroj: Diecézní archiv biskupství brněnského)

Obr. příloha č. 6

Náhrobní deska z hrobu P. Stanislava Kovaříka v Němčanech, rok 2021 (Zdroj: Archiv autorky)

Obr. příloha č. 7

P. František Vašek při svatebním obřadu, rok 1970 (Zdroj: Soukromý archiv)

A) Pohled do presbytáře

B) Pohled do hlavní lodi kostela

C) Pohled na farní kostel

Obr. příloha č. 8

Pohřební obřady, 60. léta 20. století (Zdroj: Soukromý archiv)

A) Rozloučení u domu smutku

B) Pohřební průvod ke kostelu

C) Zádušní mše svatá v kostele

D) Průvod ke hrobu – zachyceno místo, kde byla později odbourána hřbitovní zeď pro vstup na nový hřbitov (Zdroj: Soukromý archiv)

E) Ukládání zemřelého do hrobu (Zdroj: Soukromý archiv)

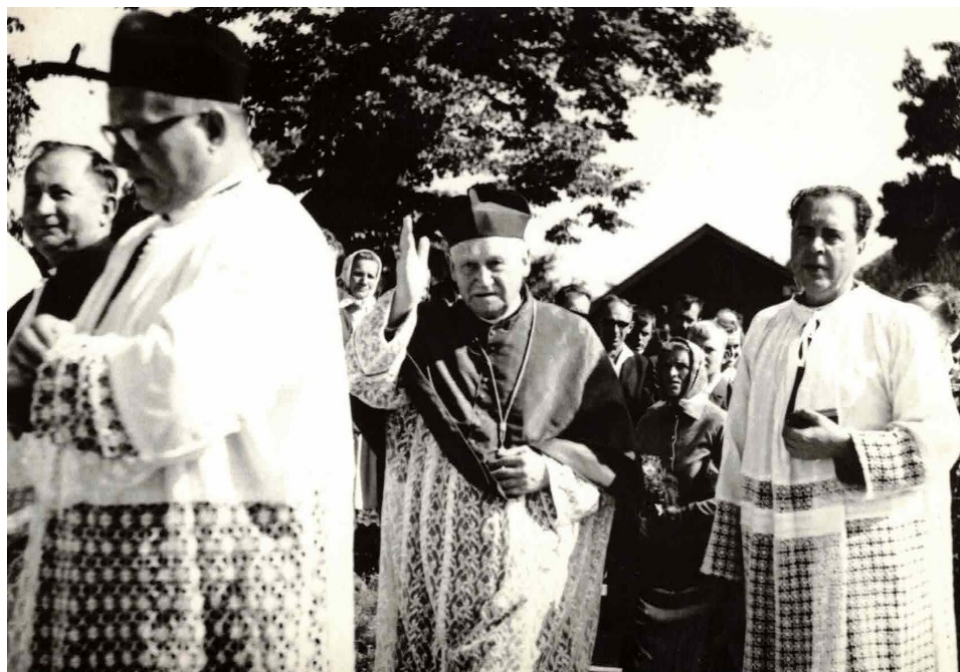
Obr. příloha č. 9

První sv. přijímání s P. Františkem Vaškem, rok 1969 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 10

Slavnost birmování, zleva budišovský administrátor František Vašek, uprostřed biskup Karel Skoupý, červenec 1968 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 11

Primiční mše svatá sloužená novoknězem Karlem Pavlíčkem, červenec 1970 (Zdroj: Soukromý archiv)

A) Pohled na obětní stůl, František Vašek druhý zleva, primiční kazatel Vladimír Nováček čtvrtý zleva

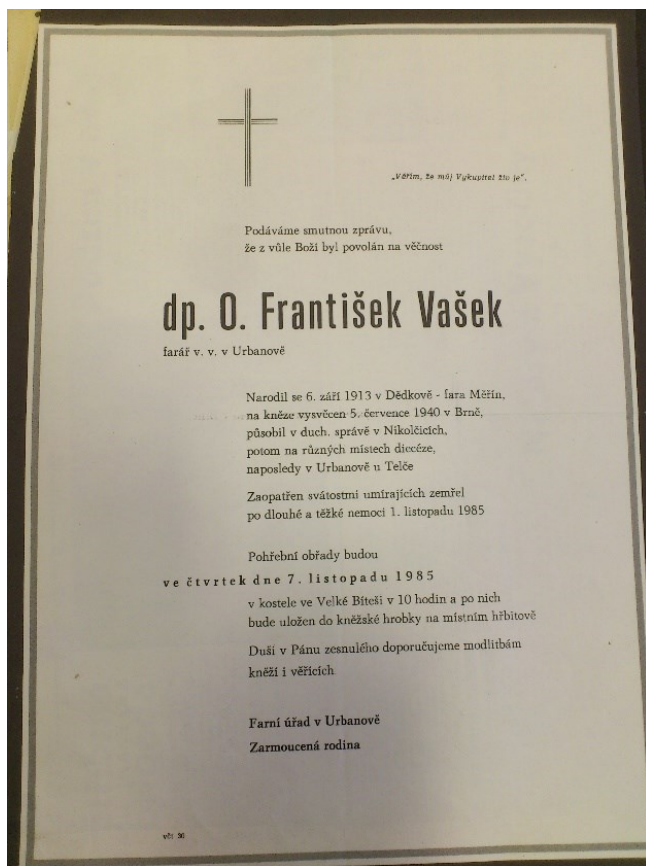

B) Pohled od obětního stolu na rodný dům P. Karla Pavlíčka

Obr. příloha č. 12

Úmrtní oznámení P. Františka Vaška (Zdroj: Diecézní archiv biskupství brněnského)

Obr. příloha č. 13

Náhrobní deska u hrobu P. Františka Vaška ve Velké Bíteši, květen 2021 (Zdroj: Archiv autorky)

Obr. příloha č. 14

P. Jan Slabý při svatební mši svaté, rok 1972 (Zdroj: Soukromý archiv)

A) Pohled do presbytáře kostela

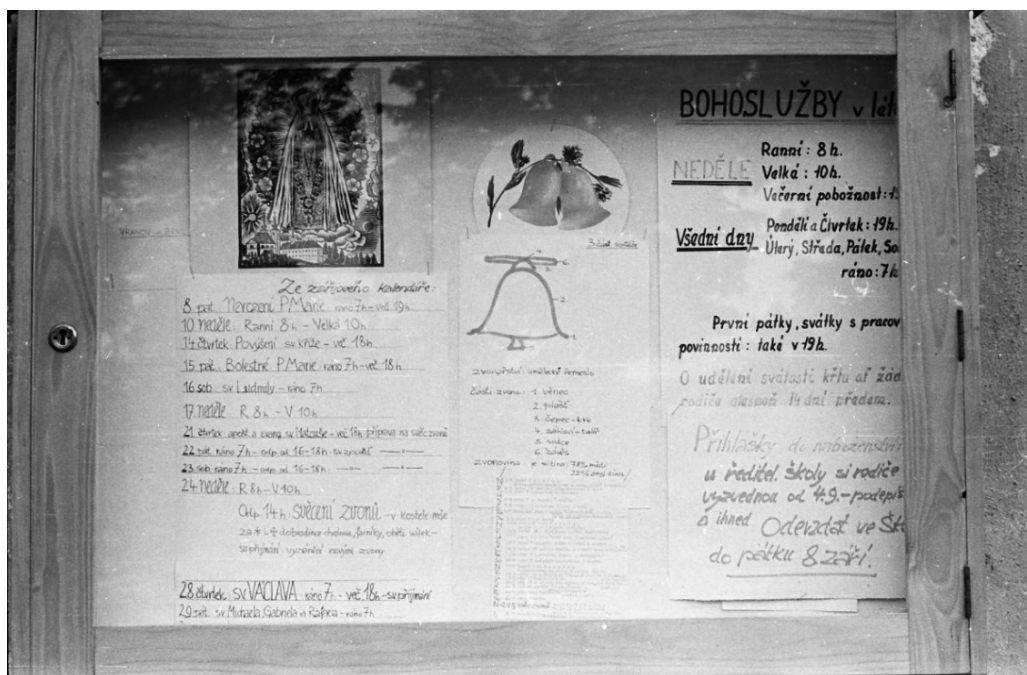

B) Pohled do hlavní lodi kostela

Obr. příloha č. 15

Kostelní vývěska u vchodu do kostela vedená P. Janem Slabým, t.č. před slavností svěcení zvonů, rok 1972 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 16

Slavnost svěcení zvonů, září 1972 (Zdroj: Soukromý archiv)

- A) Svěcení zvonů před farou, zleva P. Karel Pavlíček, uprostřed třebičský děkan P. Jaroslav Kampf, vlevo P. Jan Slabý

B) Pohled na slavnostní shromáždění

C) Průvod ke kostelu

Obr. příloha č. 17

Křestní obřad - P. Jan Slabý a kostelník Ladislav Michek, rok 1974 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 18

Křestní obřad - P. Jan Slabý a kostelník František Večeřa, rok 1979 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 19

Varhaník Mořic Schäfer, rok 1979 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 20

Svatební mše svatá sloužená čelem k lidu u nového obětního stolu s ještě ponechanou oltářní mřížkou, rok 1972 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 21

Presbytář s novou liturgickou úpravou – odstraněna oltářní mřížka, uplatněn obětní stůl, ambon, sedes, rok 1973 (Zdroj: Farní úřad Budišov)

Obr. příloha č. 22

Farní kostel při opravě věže, roky 1979–1983 (Zdroj: Soukromý archiv)

A) Celkový pohled

B) Detail nové měděné plastiky těsně před vyzdvižením na věž kostela

C) Oprava ochozu kostelní věže – P. Jan Slabý stojící vzadu

Obr. příloha č. 23

Slavnost 50. výročí kněžského svěcení P. Jana Slabého, červen 1986 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 24

P. Jan Slabý s 2. oddílem budišovských skautů, rok 1991 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 25

Biskup Vojtěch Cikrle při svěcení obnovené sochy P. Marie před farou, první zleva
třebíčský děkan P. Pavel Dokládál, třetí zleva P. Jan Slabý, červenec 1991 (Zdroj:
Archiv autorky)

Obr. příloha č. 26

Slavnost Božího Těla s P. Janem Slabým, červen 1991 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 27

První svaté přijímání s P. Janem Slabým, rok 1986 (Zdroj: Archiv autorky)

Obr. příloha č. 28

Smuteční oznámení P. Jana Slabého (Zdroj: Archiv autorky)

Zarodoval jsem se, když mi řekl:
„Do domu Hospodinova přijde!“
Zalm 132, 1

Pánem života a smrti byl povolán jeho služebník

P. JAN SLABÝ

Narodil se 25. ledna 1913 v Píerově na Moravě, na kněze byl vysvěcen 5. července 1936 v Brně.
Působil jako kaplan a farář v Ivančicích, od roku 1962 v Uhřetově a posledních 20 let v Budišově.

Svou duši odevzdal Stvořiteli v den vzkříšení 21. února 1993 v klášteře sester boromejek na Hradišti u Znojma.

Farnost se s ním rozloučí při mši svaté
V SOBOTU DNE 27. ÚNORA 1993 V 18 HODIN
v chrámu Páně sv. Gotharda a Panny Marie v Budišově u Třebíče.

Téhož dne ve 14.30 hodin bude mše svatá v chrámu Páně sv. Mikuláše ve Velkém Mezitříci a po ní bude uložen na místním hřbitově do hrobu rodičů.

Prosíme Tě, všemohoucí Bože, af Tvůj služebník Jan vidí v pírádím jasu nověky ta, co zde věrně vykonával kněžskou službou.

BISKUP VOJTĚCH
A SPOLUBRATŘI KNEŽI

FARNÍCI
RODINA

114 BULDOZIEROVNA VYŠK MERTŮ 81

Obr. příloha č. 29

Hrob P. Jana Slabého ve Velkém Meziříčí, rok 2021 (Zdroj: Archiv autorky)

Obr. příloha č. 30

Slavnost biřmování udílené generálním vikářem P. Jiřím Mikuláškem (druhý zleva), P. František Školař (vpravo), září 1996 (Zdroj: Archiv autorky)

Obr. příloha č. 31

Slavnost Božího Těla – P. František Školař, rok 1995 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 32

Pohřební obřad – uložení ostatků Karoliny von Baratta-Dragono, rozené Haukwicz, na budišovském hřbitově, rok 1994 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 33

P. František Školař v budišovském kostele, v pozadí nové kostelní lavice, rok 2000
(Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 34

Budišovští farníci před farou s P. Františkem Školařem (čtvrtý zprava), bohoslovcem Jiřím Janouškem – budišovským rodákem (pátý zprava), a P. Janem Peňázem – velkomeziříčským děkanem (třetí zprava), rok 2000 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 35

Celebrující P. František Školař při poslední mši svaté v budišovském kostele, koncelebrující nový budišovský administrátor P. Václav Novák, rok 2000 (Zdroj: Soukromý archiv)

Obr. příloha č. 36

Smuteční oznámení P. Františka Školaře (Zdroj: Soukromý archiv)

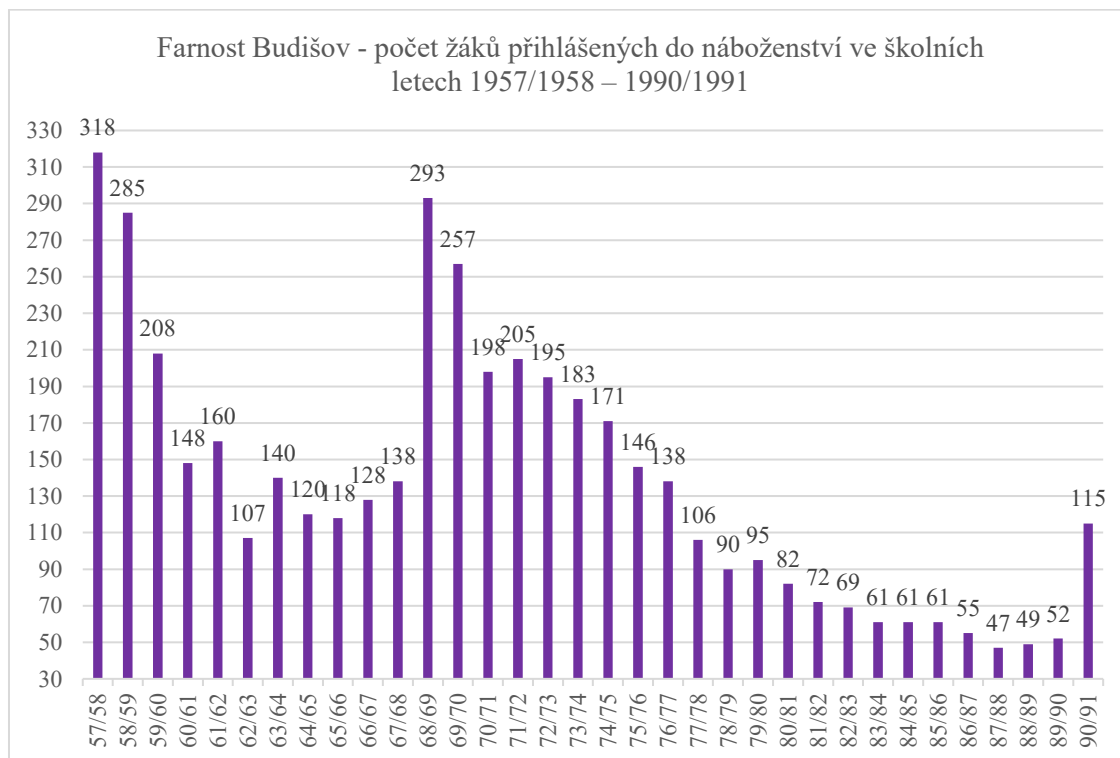
Obr. příloha č. 37

Hrob P. Františka Školaře na budišovském hřbitově, rok 2021 (Zdroj: Archiv autorky)

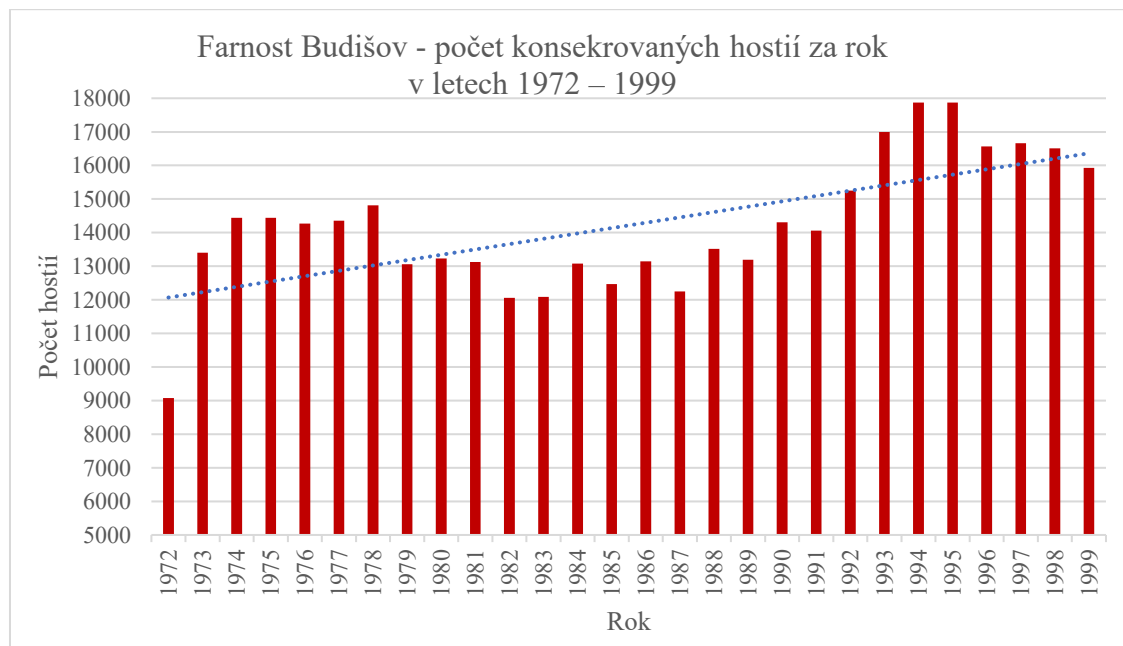

Obr. příloha č. 38

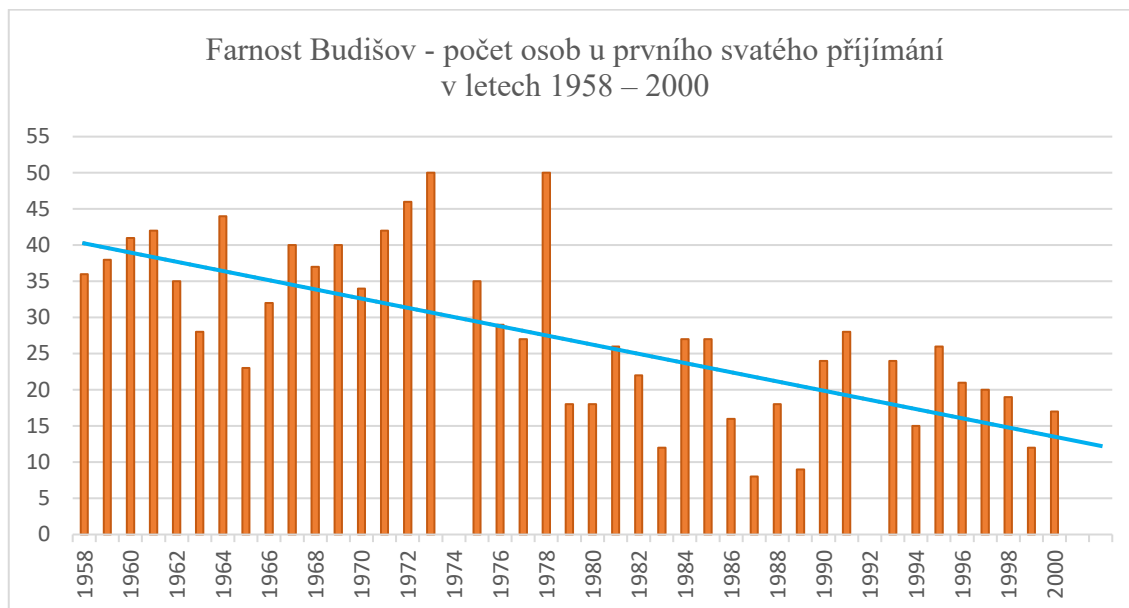
Graf č. 1

Graf č. 2

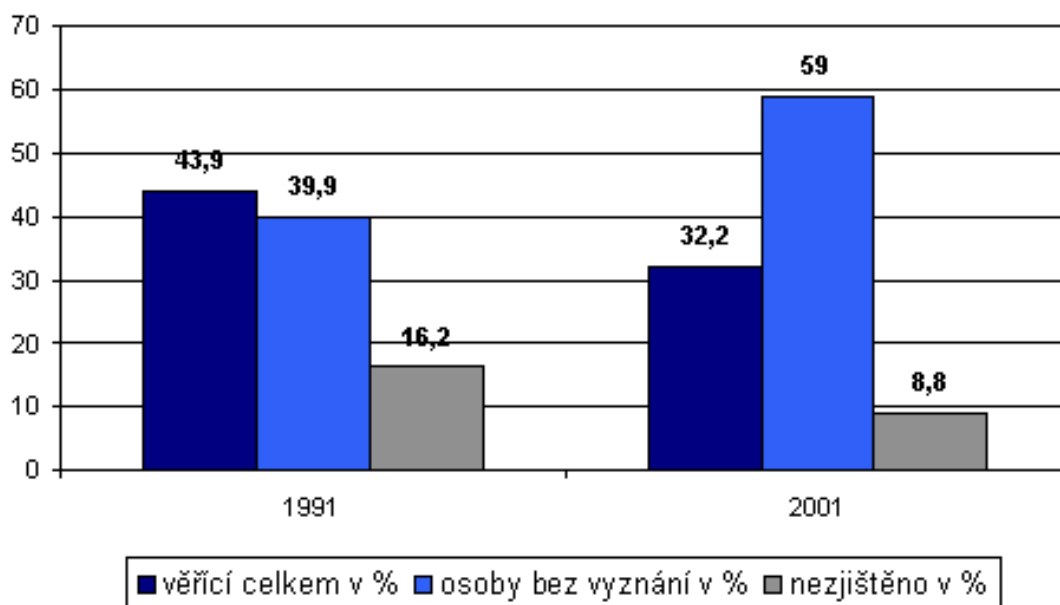
Graf č. 3

* V letech 1974 a 1992 se příprava prvokomunikantů nekonala.

Graf č. 4

Skladba obyvatelstva podle náboženského vyznání v letech 1991 a 2001
celorepublikově: (údaje v %)

Zdroj: https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenske_vyznani_obyvatelstva_ceske_republiky_23_12_04